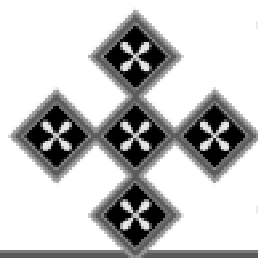

INKERI

Maaliskuu 2016

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Kurkkaus yli inkeriläisen "kartanon" kynnyksen × Eri sukupolvien muistelmia läpi vuosikymmenten × Kansanomaisia leikkejä Inkeristä × Mitä virkaa oli olkipojalla eli suutarilla? × 105 vuotta Samuli Paulaharjun 1 500 virstan pyöräretkestä × Inkerin kirkko ja suomen kieli × Suomalaisugrilaisten pääkaupunki vaelsi kauas Unkariin

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Pikkarainen Lilja-tyttö ja kissa-raiska ukkolan jykevien hirsien suojassa. Kattilan Raikkovassa v. 1966

INKERINSUOMALAINEN NÄKÖKULMA

Kurkkaus kujan portist, katsaus kyökin uksest

Taisto Raudalainen

Tässä Inkerin numerossa tapahtuu jotain oleellista. Astumme urheasti sisään esivanhempiemme talouteen, "kartanoon": portista kujaan ja porstuaan, uksesta kyökkiin ja kalentoraan, sieltä sulanaan tai läävään, kurkkaamme karsinoihin ja sarraimiin, krintsalle ja palhonalle, sekä lopulta jopa sillan alle ja luhtiin.

Sisälle siirtyessämme tulemme mielen paikkaan, jota kutsutaan kodiksi. Tämä paikka on kuin kohtu, jossa esivanhempamme ovat solu solulta kasvaneet, jossa heistä on varttunut ajattelevia ja toimivia ihmisalkuja – aikapoikia ja -tyttöjä. Jokaisen meistä tekisi mieli saada tietää, mikä muokkasi esi-isien kokemusta. Missä he ponnistelivat arkisin ja missä viettivät pyhänsä?

Valitettavan harvoilla meistä on säilynyt kuvia kotikartanoista, saati valokuvia sisätiloista, rakennusten kaavoituksesta tai kylätiestä. Joitakuita on kovasti onnistanut, kun tarkkanäköinen ämmä tai äijä on elämänsä iloja ja suruja purkaessaan aivan kuin ohimennen selostanut myös kotinsa sopet ja perukat. Ja samalla huomaamattaan valaissut sielunsa salakammiot…

Inkerinsuomalaisten kotia ei ole lukittu vierailta. Sinne ovat päässeet paitsi *omankyllöisten* sukuloimaan saapuneet sukulaiset, naapurikylistä *pyrkimään* tulleet pojat, tienkävijät, *tuatsniekat* eli kesäasukkaat, kerjäläiset, jopa mustalaisetkin. Sananparsi "Käyven kynnys lämpenöö, a käymätöin se kylmenöö" kertoo vieraanvaraisuuden suuresta arvostuksesta.

On päivänselvää, että emme pääse muutaman kuvauksen tuella kovinkaan pitkälle. Tarvitsemme vastaisuudessakin suurten Inkerin-kävijöiden ja valokuvaajien **Antti Hämäläisen** ja **Samuli Paulaharjun** apua. Tässä numerossa pohditaankin muun muassa, mitä hyötyä on 1900-luvun Lönnrotiksi kutsutun Paulaharjun vuosisadan takaisesta sankarisuorituksesta Inkerissä. **Helena Miettinen** on jännittävässä projektissaan perehtynyt monine matkakumppaneineen Paulaharjun maisemiin ja paikkoihin nyky-Inkerissä. Sen tuloksena on syntynyt upea näyttely.

Mutta pystymmekö eläytymään arkistojen, museoiden ja perhekertomuksien kautta esivanhempiemme arkeen sen verran, että kykenisimme aidosti sukeltamaan heidän kokemusmaailmaansa? Toisaalta, onko sillä oikeastaan väliä, kuinka aito lopputulos on? Tai sillä, esitetäänkö se virtuaalisesti vai kokemuksellisesti? Pääasia on, että se tuottaa iloa ja tunteen, että saamme tietää heidän kokemus- ja ajatusmaailmastaan edes omalla tavallamme.

”Kuusivuotias kansanvihollinen”, 3.

Sisä-Venäjälle karkotetun Maria Uimalaisen tarinoita

***Maria Peep**’in (o.s. Uimalainen) lapsenlapsi on koonnut isoäitinsä lapsuusmuistoja pakkosiirrosta ja arjesta karkotuspaikassa – muistoja jo runsaan 60 vuoden takaisista tapahtumista.*
Inkeri-lehti kerää ja julkaisee muistelmia. Niitä voi lähettää sekä lehden postiosoitteeseen että sähköpostitse.

Pyhiä

Lokakuun vallankumouspäivänä koulussa oli suuri juhla. Myös lasten äidit ja isovanhemmat olivat tulleet koululle. Isiä oli vain muutama, sillä monien puolisot ja isät olivat kaatuneet sodassa, monet lepäsivät haavoittuneina sairaalassa. Monien oli jatkettava palvelusta, vaikka sota oli jo lopussa. Useat rintamalta saapuneet olivat perustaneet uuden perheen.

Kolhoosissa oli tapettu sika, ja lihapata hyörysi kuumana. Ruokaa jaettiin kaikille, mutta kulho ja lusikka piti olla jokaisella omasta takaa. Ruoka oli taivaallista, sillä kotona sai harvoin lihaa jos ollenkaan.

Ruokailun jälkeen alkoivat tanssit, venäläisittäin *pljaski*. Minua moitittiin, ettei ollut korvarenkaita. Kaikilla muilla oli, edes pikkuruiset lasinsirpaleet. Halveksittiin sitäkin, etten osannut tanssia. Minulla ei vieläkään ole reikiä korvissa enkä edelleenkään osaa tanssia venäläisittäin.

Nuutinpäivänä, joka ortodoksisessa kalenterissa on ”vedenristiäiset”, pystytettiin koulussa uudenvuodenkuusi. Se oli koristeltu paperisilla lumihiutaleilla. Pari rasvakynttilääkin oli. Kuusen luona lausuttiin runoja ja laulettiin. Lahjapaketteja ei annettu, ei vieruskavereille eikä ystäville. Eihän meillä olisi ollut mitä laittaa pakettiin. Ehkä pari villakintaita? Mutta näihin aikoihin ei tullut kysymykseenkään, että lahja olisi ollut jotain muuta kuin syötävää, esimerkiksi piparkakkuja tai konvehteja. Ja niitä ei ollut…

Työ

Joka päivä oli käytävä tekemässä kolhoosin normipäivä. Työnjohtaja kirjoitti muistiin, kuinka monta päivää vuodessa olit töissä. Näin ansaittiin normi. Varsinaisesti perheen elätti oma vihannestarha ja käsityöt. Tarhan ympärille oli laitettu lepänoksista korkea ja tiheä aitaus kanojen suojaksi. Vuohi, jonka maitoa juotiin, oli kylän yhteisellä laidunmaalla.

Keväällä istutimme omaan tarhaan perunoita, kaalia, sipulia ja valkosipulia, kylvimme porkkanoita ja kurkkua. Syksyllä meillä oli hapankurkut ja kaalit omasta takaa. Elämä kohentui. Ei tarvinnut enää syödä koko talven maan sisässä ollutta perunaa.

Esimmäisen luokan päättyminen

Toukokuun lopussa saimme päättötodistuksen. Se oli vihkosta revitty paperilappu, edes reunaa ei ollut tasoitettu saksilla. Lehti oli taitettu kahtia ja siinä luki: TODISTUS. Vasemmalta löytyivät aineiden nimet ja arvosanat, oikealta käytösarvio ja päätös, että pääsee toiselle luokalle. Oli myös opettajan allekirjoitus, ei leimaa.

Minulla olivat kaikki arvosanat korkeimpia, ja kuten käytäntö kuului, olisi minun pitänyt saada kunniakirja, mutta en saanut, sillä lomakkeita ei muka ollut.

Venäjää osasin jo sen verran, että kanssakäymisessä ei ollut vaikeuksia. Löysin itselleni ystävättäret Faina Holodovan ja Galina Prohhorovan. Tavallisesti kaikki alakoulun tytöt kulkivat yhdessä. Kävimme pikkuisessa joessa uimassa, lehmustossa kukkasia poimimassa tai ahonlaidassa mansikassa. Mennen-tullen lauloimme suosikkiiskelmää: ”Hyvä maa Bulgaria, paras maa Venäjä”.

Uudessa koulussa

Seuraavana vuonna minun oli mentävä Dimitrovon kouluun. Sinne oli neljä kilometriä metsän läpi. Koulutiellä näimme usein hirviä, polulla oli suden jälkiä ja kauempaa kuului ulvontaa.

Juuri susien takia kaikkien kylän lasten oli mentävä kouluun porukalla ja tultavakin yhdessä. Meitä käskettiin pitämään kovaa meteliä, jotta sudet pysyisivät loitolla. Sitä olisimme tehneet käskemättäkin. Kun joku jätettiin tuntien jälkeen kouluun, kaikki muutkin odottivat. Kotimatkalla hän sai joltakin isommalta pojalta nyrkkiä – mikset tehnyt läksyjäsi kotona!

Koulusta ei päässyt ruokatunilla kotiin ja eväät oli otettava mukaan. Leipää emme olleet nähneetkään koko Venäjällä asumisen aikana. Ruisjauhojakaan ei ollut myytävänä. Kylässä ei ollut edes kauppaa, ja jos olisi ollut – raha ei olisi riittänyt ostamiseen. Muillakaan ei ollut leipää. Ruokavalikoima oli näin ollen terveellinen: pienessä vodkapullossa maitoa, muutama kuorineen keitetty peruna, hapankurkku, tuore porkkana ja palanen lanttua, keitetty muna. Joillakin oli kaurarieskaa. Kukaan ei koskaan pilkannut toisen ruoka-annosta.

Paluumatka ja yö aseman eteisessä

Isän sisarentytär kirjoitti, että tulkaa ihmeessä pois sieltä. Kuinka kauan te annatte lapsen opiskella venäläisessä koulussa, ette kai aio kasvattaa hänestä ”venakkoa”. Äiti hakikin kyläneuvostosta todistuksen, mistä kolhoosista oli, ja passikin hänellä oli tallella. Hän möi vuohet, pakkasi selkäreppuun sen verran tavaraa kuin jaksoi kantaa, ja niin me lähdimme.

Ajoimme kolhoosin hevosella ensin Rõbinskiin, jatkoimme sieltä junalla Kaliniin. Vaihdoimme junaa useaan otteeseen, ja asemilla odotteluakin oli.

Saavuimme eräässä illansuussa sitten Võrun maakuntaan Antslan asemalle. Oli jo pilkkopimeää emmekä voineet jatkaa matkaa.

Aseman päällikkö lukitsi aseman oven, mietti vähän, kiersi ulko-oven auki ja päästi meidät eteiseen. Eteinen oli noin kaksi neliötä ja sitä lämmitti uunin yksi kylki. Se oli hädin tuskin lämmin, mutta olimme sentään suojassa. Seisoimme siellä uuniin nojaten aamuun asti. Istua emme voineet, sillä lattia oli kylmä ja kosteahko. Olin kuollakseni uuvuksissa seisomisesta.

Olen jälkikäteen ajatellut, että aseman odotushuoneessahan ei ollut muuta kuin pari puupenkkiä. Kassahuoneen ovi oli lukittu, luukun edessä olivat jykevät kalterit. Mitä pahaa nainen pienen tyttärensä kanssa olisi tehnyt siellä? Olisihan siellä ollut mahdollista vaikka istua ja ehkä hiukan levätäkin. Mutta ei…

Kun hiukan jo sarasti, lähdimme jalkaisin lähes kahdenkymmenen kilometrin matkalle. En ollut vielä yhdeksää vuottakaan. Kävelimme, kävelimme, kävelimme ja kävelimme – tie ei tuntunut loppuvan. Äiti ei antanut istua lumeen. Viimein tulimme tien päähän.

Juulin talossa

Asetuimme syrjäkylän taimmaisimpaan soppeen paksun kuusikon viereen erään vanhuksen, Juulin luokse. Juuli pelkäsi asua yksin ja oli itse pyytänyt meitä seurakseen. Siihen aikaan kuljeksi kaikenlaisia rosvojakin. Sitten kyläneuvosto sai meistä vihiä. Äiti kutsuttiin viranomaisten luokse ja häntä käskettiin menemään takaisin sinne, mistä olimme tulleet. Tai muuten meidät lähetetään Karjalaan metsätöihin. Äiti vastasi, ettei aio vapaaehtoisesti lähteä minnekään. Jos lähettävät pakolla, niin lähettäköön. Meitä ei kuitenkaan karkotettu. Kylän kyyditettyjen luku taisi täsmätä ilman meitäkin.

Virolaiseen kouluun

Kouluun mennessä oli pikkuvaikeuksia. Luokanopettaja oli aluksi aivan pyörtyä! Luokalle pyrki joku huonopukeinen tyttö, joka ei osannut edes viroa, ja ojensi kunnon luokkatodistuksen sijasta ruudullisen paperin ilman virallista leimaa. Semmoisen voi jokainen itse kirjoittaa ja pistää sinne parhaat arvosanat.

Võrun murre eroaa viron kielestä sen verran, että siellä lapset eivät yleensäkään puhuneet viron yleiskieltä. Niin sanottu ”kieliongelma” koski siis muitakin kylän lapsia.

”Tyttö pitää panna ensimmäiselle luokalle!” luokanopettaja sanoi.

Johtaja taas oli sitä mieltä, että eihän nyt noin isoa tyttöä voi ensimmäiselle luokalle laittaa. Niin minua sitten tentattiin kunnolla. Avattiin matematiikan oppikirja ja käskettiin tehdä tehtävä, jonka osaan. Valitsin kaikkein pisimmän. Sitten tehtiin venäjän sanelu, ja minä kirjoitin senkin oikein.

Johtaja lohdutti opettajaa:

”Matematiikkaa hän osaa ja venäjääkin kirjoittaa oikein. Odotapas, kun oppii kielen, niin rupeaa kirjoittamaan viroakin oikein. Kyllä hän tottuu.”

Niin pääsin sille luokalle, mille pitikin, vaikka opettaja katsoi minua vielä kauan kieroon.

”Eestlane on virk ja tark”

Juuli oli kovin antelias. Kun tulin koulusta, Juulilla oli aina ohukaistaikina valmiina ja viiden minuutin päästä ohukaiset paistettu.

Me söimme ohukaisia hillon ja maidon kanssa ja juttelimme. Se kävi niin, että Juuli kertoi ja minä kuuntelin. Hän ihmetteli miltei joka päivä, miten meillä ei ole melkein mitään. ”Virolainen on ahkera ja viisas ja hänellä on kaikkea!” hän korosti.

Kerran minä en kestänyt ja sanoin:

”Minulla on koulussa parhaat arvosanat ja minä olen luokkani paras oppilas! Sinun sisarentyttäresi olisi jäänyt luokalle, ellen olisi opettanut hänelle koko kesän venäjää ja matematiikkaa!” Tytölle oli annettu kesäksi läksyjä.

Kohta koulunjohtajan ennustus täyttyi. Päätin luokan keväällä kunniakirjalla. Opinnoissa minulla ei ollut koskaan vaikeuksia. Olin kaikki kouluvuoteni luokkani ja kurssini paras oppilas. Ja koska jo osasin venäjää, hain yliopistossakin venäjän kielen linjalle.

Voisin puoliksi huomoristiseen sävyyn todeta, että sainhan minä Venäjältä mukaan hyvääkin: mainion venäjäntaidon ja hyvän ruokahalun. Olen kuin nälissä pidetty pentu – syön aina hyvillä mielin kaikkea mitä annetaan.

Miltä näytti talonpojan

*Tunnettu liivinmaalainen valistusmies **August Wilhelm Hupel** matkusti Inkerinmaalle vuonna 1784. Hänen matkansa vei tietenkin Pietariin – aikansa suurkaupunkiin.*

Mutta ajan hengen mukaisesti hän teki matkan varrella tarkkoja merkintöjä Inkerinmaan eri paikoista: kartanoista, kylistä ja niiden rakennuskannasta.

Matkamerkintöjen pohjalta julkaistiin muutaman vuoden päästä Liivinmaan pääkaupungissa Riikassa yli viidensadan sivun laajuinen kirja *Bemerkungen über Ingermanland, als den beträchtlichsten Theil des jetzigen St Petersburgschen Gouvernements* (1787). Sen voisi vapaasti kääntää: Merkintöjä Inkerinmaasta – Pietarin kuvernementin merkittävimmän osan nähtävyyksiä. A.W. Hupelin merkinnöistä löytyy kuvauksia 1700-luvun Inkerin kylien rakennuskannasta. Tavanomaiseen tapaan keski-inkeriläisen tiluksen rakennukset sijoittuvat ympyrän muotoon omalaatuiseksi pihalinnoitukseksi. Asuinrakennuksen nimitys *kartano* juontuu ruotsin sanasta *gård*, joka tarkoittaakin rajattua ja suojattua aluetta. Sama nimitys kuuluu venäjäksi *dvor*.

Hupel Inkerinmaan rakennuskannasta

Inkerissä levinnyt rakennustyyppi edustaa samaa arkkitehtuuria, joka tunnetaan myös venäläisiltä, setukaisilta ja osalta inkerinkarjalaisista eli inkeroisista ja vieläpä

kartano Inkerissä?

savolaisiltakin. Sivurakennukset vain on eri alueilla sijoitettu milloin väljemmin, milloin tiiviimmin. Rakennuskompleksin keskelle jää suljettu piha, inkeriläisittäin *kuja*. Jos sillä ei ole katosta, niin kyseessä on *avokuja* sen katettujen osien muodostaessa *kattokujan*.

Asuinrakennus jakautuu useimmiten kahtia – *kesä-* ja *talvituvaksi*, joista jälkimmäisessä on *vennäin kiuas* eli suuri venäläistyyppinen uuni. Toinen tuvista on vailla suurta uunia eikä ole siitä syystä talviasuttava. Suurperheen laajetessa saatettiin kesäasumukseenkin tarvittaessa rakentaa venäläinen uuni, jotta lisääntyvä jälkipolvi voi asettua siihen ympärivuotisesti.

Navetan ja asuinrakennuksen mutta joskus kahden asuinrakennuksenkin välillä oli kylmä käytävä (*porstuva* tai *kalentora*), missä pidettiin kirstuja ja tarvekaluja. Sieltä pääsi navettaan (*läävä*), komeroon (*sulana*) sekä pihan kautta kattokujaan. Siellä sijaitsivat katokset rattaita, *kaletkoita* ja *kipitkoita* varten, samoin halkokatos (*puusarrain*). Toisella puolella navettaa sijaitsi hevoshaka (*hevossarrain*; *talli*). Kattokujan toisen sivun kulmauksessa oli vilja-aitta (*aitta*) purnuineen ja toisessa puolestaan heinälato (*heinäsarrain*). Näiden väliin jäi kuoppakellari (*maakuoppa* tai *kellar*). Pienempi kellaritila (*sillanalus*) saattoi olla vielä ison kiukaan kupeessa keittiön (*kyökki* tai *kuhnja*) lattian alla.

Lisäksi Inkerissä esiintyi jokseenkin uudempi rakennustyyppi, jossa *heinä-* ja *puusarrain* sekä *katokset* sijoittuivat puliviistoon asuinrakennuksen taakse. Sitä kutsuttiin vastaavasti nimellä *takakuja*. Uudempi piirre varsinkin lännempänä Inkeriä oli erikseen sijoittuvien tai puoliviistoon asuintaloon liitettyjen kivinavettojen (*kiv´-läävä*) rakentaminen. Riippuen alueesta nämä sivurakennukset olivat joko graniittilohkareista tai kalkkikivestä (*puaskiv´*, *valkonen kiv´*).

Avo- ja takakujan omaavat *kartanot* olivat tietysti samanlaisia vain pohjakaavaltaan ja poikkesivat seurakunnittain ja joskus jopa kylittäinkin melkoisesti. *Kartanosta* riittävän etäälle sijoitettiin sauna ja riihi (*kuomina*). Sopivan välimatkan määräsi palovaara. Riihiä ei suinkaan ollut joka seudulla kaikissa talouksissa. Yhtä riihtä saattoi jakaa montakin isäntää.

Jo Hupelin kaudella oli suuressa osassa taloista käytössä lasi-ikkunat pikkuruutuineen.

Toiseen eli niin kutsuttuun *luhti*-kerrokseen oli usein rakennettu pikkuhuoneita, johon talon nuorempi väki saattoi suojasäiden saapuessa siirtyä. Siellä sitten toteuteltiin itsenäisiin oloihin sulkematta pois mielitiettyjen *yöjalassa* käyntiä. Pietarin paisuessa metropoliksi alkoi luhti-huoneisiin pyrkiä kesävieraita, inkerinsuomeksi *kesäeläjii*, *linnanvieraita* tai *tuatsniekkoi*.

Kirjansa yhteenvedossa Hupel toteaa, että verrattuna virolaisten ja jopa latvialaisten talouksiin Liivinmaalla olivat suomalasten *kartanot* melkoisen avaria. Hän ihmettelee, kuinka suomalaisten joukossa tapasi säätyynsä nähden yllättävän vauraitakin talonpoikia, joilla on asumuksissa savupiiput, ikkunoissa lasit ja katoissa olkien sijasta päreet.

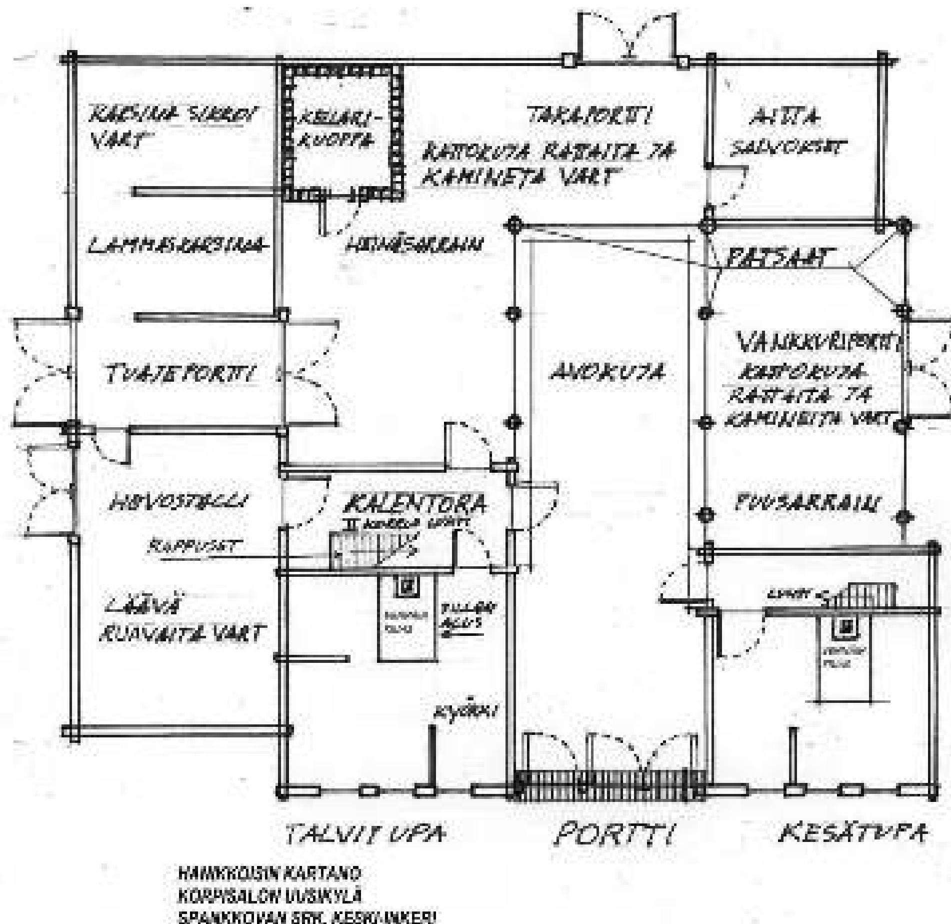
***Antti Hämäläisen** perinnöstä SKS:n kansanrunousarkistossa löytyy kotikylää, sen taloja ja omankyllöisii kehuskeleva runoelma:*

Elettiin mein Mosinassa
mainiossa Marinoassa
Venjoella viel paremmin.

Ah, mein kylläistä kyläistä
kuin on pantu paikallansa
pantu paikalle parraalle
riävytetty riävyllänsä.

Paljon uusii on tuppi
pistys kirpitsoisii truppii
pärekattoi kartanoilla
puolet tuvat kuhnin kans
talot näyttäät sorjemmalta.

Pojat kulkoot kylänkattuu
nostaat tyttölöil hyö hattuu.

HAMKKOISIN KARTANO
KORPISALON UUSIKYLÄ
SPANKKOVAN SRK, KESKI-INKERI

ELETTIINPÄ ENNENKIN

Uappo rippautti hiekkaa lassiihe

***Hanikkalan Maikko** Spankkovan Korpisalosta muisteli vuonna 1996 **yöjalka**-meininkejä 1920-luvulta. Hän siis kertoi nuorison yhdessäolosta ja tansseista sekä tarkemmin yöstelystä eli pyrkimisestä. Kertomuksen yhteydessä paljastuukin useita hänen kotitalonsa yksityiskohtia.*

No, mie kasvoin. Ja läksin jo liekkuloil. Ja se Uappo-poika käi minnuuhe kii'! Miul kettää ei olt viel – ei olt kettää! Käi minnuuhe kii' ja miun kansain käiki käymää!

Ja tul´ lavvantak' ilta. Mie makasin jo luhiss Uuvesskyläss kotonnain. Meil ol´ **palhona** suur ja tupa ol´ suur. A mie kesä-aikan' ain **luhis** makasinki. Ja Mikkel-veikkoin makas jaa siel luhis. Kons Amalia-sissoin makas ja … Kons kukaki. En mie yksinnäin konsaa muant. Ain oltii parvess. A Mikkel-veikko makas ussiast.

Ja miun Uappo jo tullooki sit lavvantak'-iltan. Rippauttaa kattoohe... sinne lassiihe rippautta hiekkaa. Mie olin jo vuoteel.

Viskoi lassiihe. A äitin-issäin makajaat allaal – **tuvass**. Sit pit´ pelätä kovast vanhempii!

A mitä mie tien – ei hiä mitenkää poikkee lähe!!

Mie katsoin sit ikkunast, läksin palhonal i sanoin: "Mie en sinnuu lase!"

Uappo: "Lase nyty! Mie tahon tulla siun luokseis!"

Mie mänin sit taka-kautta. Tulin luhin **rappusist** allaa. Meil ol´ raput korkiat. Tulin allaa, miss meil oli **lävä** ruavaita vart. Mie en mäntkää sit siint suurest portist, mist itse käveltii, a hevosin portist... Siel oli´ suur **kalentka-portti**, mist lehmät käivät. Se ol´ lehmil ja hevosil portti suur tehty.

Mie läksin ja sanoin Uapol: " Mie en sinnuu hirvint laskee **suurest portist**. Miul vanhemmat kuuloot! Kata, elä vua tallo lehmin paskaahe!"

Hiä sit käi minnuuhe kiireen kautta kii', kiers minnuu kovvaa. Ot' sit allaal suappaat jalastaa poikkee ja tul´ rappusist hiljakkaisee yllää.

No miul ol´ siin vuote... Mikkel-veikkoin makas jo siel rinnal. Myö olimma niin ku lapset viel, nuorii. Miul ei olt viel kettää. Mie en tahtontkaa. A Uapol jaa ei olt kettää.

A kata, hiä tunkes sit minnuuhe, tahto minnuu! Elo vet´ sellain …

Ja sit tul´ luhtiihe ja käi miun vierehein! Riisu piältäin pois ja makasimmo … Kaik ol´ sorja ja puhas meil luhissa. Siel ol´ kaikellaisii vuatteit pantu, ripustettu orsiin. Kaik ol´ pantu valkoset lakanat piäl – jot ei pölyttyis.

No, Mikkel-veikkoin sit sano perrää: "Maikko, mie en taho hänt ennää laskee! Mie ajan poikkee, ko tulloo!" Mie: "Älä! La' kävvyy!"

No, sit ko mänin tuas liekkuloil – hiä jällee ot' minnuu tanssimaa. Tuas tanssimmo-tanssimmo hänen kansaa! Sitte Uappo virkkas: "Mie lähen sinnuu suattamaa!" Tuas tul´ minnuu suattama.

Sit mont kertaa sellain tul´ lavvantain hevosen seläss Pornitsast … Meilt Uuvestkyläst ol´ vua kolt kilometraa sinne. Pan´ hevosen stojankaa, siihe **sarraajaa** syömää heinii. **Hein'sarrain** ol´ meil siel tuvan takan'. Suur sarraaja.

No issäin sit uamusil tulloo ja männöö sarraajaa, kysy: "Mitähä siel hein'sarraajas on hevosen paskaa niin paljon?"

A Uappo vei hevosen sinne syömää! Hevone söi heinii **stojankass** mont tuntii ja sittu.

A ei virkkaant Mikkel-veikkoin konsaa, jot: "Vot, Maikon syy!" Ei sanont yhtää mittää.

Se ol´ niin taitava poika – hiä ei olt viekas. Hiä ol´ki niin vakanen. Hiä ol´ kovast kultane veikko miul!

Jaa-ja, sit se Uappo käi-käi-käi... Myö kol't vuotta käimmö parvess. Emmö käyneet parrii, ikä ol´ nuor viel.

Näyttely Samuli kuvien maisemista

Samuli Paulaharju (s. 1875 Kurikassa, k. 1944 Oulussa) oli kansakoulunopettaja, itseoppinut kansatieteilijä, kirjailija, piirtäjä ja valokuvaaja. Hän työskenteli pitkään Oulun kuuromykkien koulun opettajana. Paulaharju oli kiinnostunut suomalaisten ja sukukansojen perinteisestä elämästä.

Inkerin-matkallaan 6.6.–12.8.1911 Paulaharju kierteli Inkeriä polkupyörällä runsaan kahden kuukauden ajan. Joskus hän käytti hevoskyytiäkin, kun sitä oli tarjolla. Laatokan rannalle hän matkusti laivalla. Sanotaan hänen käyneen jokaisessa Inkerin kylässä. Hän oli kiinnostunut inkerinsuomalaisista, vatjalaisista ja inkeroisista sekä vanhasta elämänmenosta. Suhdetta Inkeriin ja inkeriläisiin väritti tuolloin heimohenki.

Paulaharjun yli 100 vuotta sitten ikuistamat kuvat Inkeristä ovat ainutlaatuisia. Hänen kuviensa painoarvoa kasvattavat myös lähihistorian tapahtumat. Jo muutaman vuoden kuluttua Paulaharjun Inkerin matkasta Venäjän vallankumous ravisteli Pietarin ympäristön asukkaiden elämää. Neuvostoaikana inkeriläiskyliä tyhjennettiin entisistä asukkaista ja rakennuksia hävitettiin. Niitä tuhoutui myös toisen maailmansodan myllerryksissä. Myös neuvostoajan asuntopoliittiset ihanteet ja sittemmin Pietarin laajeneminen näkyvät yhä. Maisemat muuttuvat sadassa vuodessa muutenkin. Vanhat rakennukset korvautuvat uusilla ja tiet vaihtavat paikkaa.

Halusimme Inkerin kulttuuriseurassa taltioida Inkerissä tapahtuneita muutoksia ja lähdimme matkaan. Eri aikoina tarpoivat kanssani Paulaharjun lenkkiä ja ottivat reitin varsilla valokuvia **Aune Kämäräinen**, **Marja Karhula**, **Arvo Iho**, **Pinja Valja**, **Antti Miettinen** ja **Marina Harakka-Zaitseva**.

Me 2000-luvun kuvaajat yritimme etsiä merkkejä inkeriläisistä, mutta löysimmekin kylien paikoilla kasvavia pajukkoja ja kesantopeltoja. Joskus näitäkin oli työlästä löytää. 80 vuodessa suurin osa kylänraiteista on hävinnyt. Matkamme katkesi useamman kerran tien yli ulottuvaan puomiin. Entisten Inkerin talonpoikien taloista kielivät enää kasvillisuuden seassa piilottelevat peruskivet ja maassa törröttävät ruostuneet naulat. Sinnikkäimpiä ovat olleet omenapuut ja sireenit. Ne jaksavat kukkia ja kantaa hedelmää umpimetsässäkin.

Kaikkia kyliä eivät sota ja pakkosiirrot olleet kuitenkaan hävittäneet. Ne ovat sen sijaan jäämässä nyt jatkuvasti laajenevan Pietarin jalkoihin. Inkerinsuomalaisia kohtasimme matkam-

Paulaharjun nyky-Inkerissä

Samuli Paulaharju oli syntyään pohjalainen. Juuri siitä syystä löytyy hänen rintaveistoksensa Oulun maakuntamuseosta.
Kuva: Taisto Raudalainen

me varrella vain muutaman. Tapasimme enemmän Inkerinmaan vähälukuisia inkeroisia ja vatjalaisia, sillä heidän asuinpaikkansa ovat syrjempänä Pietarista ja säilyneet näihin päiviin. Mutta nyt nekin ovat vaarassa hävitä suursataman ja valtavan tehdasalueen alle.

Niin kuolee kansa, niin suree suku pois-näyttelyssä on kolmisenkymmentä kuvapaneelia, joissa peilautuvat entiset ja uudet näkymät.

Näyttelyyn voi tutustua elo-syyskuussa Suomessa Taipalsaaren kirjastossa ja lokakuussa Keravan kirjastossa. Toivotaan, että se tullaan näkemään myös Virossa.

Helena Miettinen, Inkerin Kulttuuriseura

Samuli Paulaharjun tuhannen virstan pyörämatka Inkerinmaalla

***Samuli Paulaharju** suoritti vuonna 1911 noin tuhannen kilometrin polkupyörämatkan Inkerinmaalle talonpoikaisarkkitehtuurin tutkimisen merkeissä. Sata vuotta myöhemmin hänen pojantyttärensä **Marjut Paulaharju** kokosi matkan pohjalta syntyneet kirjoitukset yksien kansien väliin.*

Matka Inkeriin alkoi 6.6.1911 Suomen ja Venäjän väliseltä rajalta Karjalankannaksella ja päättyi 12.8.1911 Veimarin juna-asemalle Länsi-Inkeriin, lähelle Viron rajaa. ”1900-luvun Lönnrotiksi“ kutsutun Paulaharjun nautittavien kirjoituksien ohella on kaikkialta, missä hän kävi, säilynyt piirustuksia ja valokuvia. Paulaharjun valokuvat löytyvät arkistoituina pääasiassa Suomen Museoviraston kuva-arkistosta, osa SKS:n Kansanrunousarkistosta.

Marjut Paulaharju on kirjoittanut (Hiidenkivi 2010/6) isoisänsä kaksi ja puoli kuukautta kestäneestä pyörämatkasta:

”Matkalta taltioitui yli tuhat piirrosta ja kaksisataa viisikymmentä valokuvaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustannusjohtaja **Päivi Vallisaari** ehdottikin minulle keväällä 2009, että toimittaisin tämän ainutlaatuisen, lähes tuntemattomaksi jääneen aineiston julkaisuksi. Käsin kirjoitettu 296-sivuinen selostus ”Inkerin rakennuksista” (1914) sisältää rakennus- ja henkilökuvauksia sekä haastatteluja. Mukana on kolme oheiskansiollista alkuperäisiä valokuvia ja piirroksia. Kansioiden lisäksi Inkeri-kokoelmaan liittyy Paulaharjun laatima ”Kertomus rakennustutkimusretkestä”, jonka avulla selvitin hänen pyöräreittinsä.

Paulaharju kuljetti polkupyöränsä selässä kaikki varusteensa sekä valokuvauksessa tarvittavat yli 200 lasinegatiivilevyä.”

SKS:n työntekijä **Juha Nirkko** ilmoitti keväällä 2010 saaneensa tiedon, että Kansallisarkistosta löytyi ”tuntematon käsikirjoitus” Paulaharjulta. Selvisi, että kustannusosakeyhtiö Otava oli pyytänyt vuonna 1920 Paulaharjua kirjoittamaan artikkelin ”pohjoisinkeriläisistä maisemista”, mutta sitä ei koskaan julkaistu. Kun Inkeri-liitto rupesi 1930-luvulla taas kokoamaan Inkeri-aineistoa tulevaa Inkerinmaan kokoelmateosta varten, liitettiin muihin aineistoihin Paulaharjunkin kirjoitukset, julkaisut sekä valokuvat. Tätäkään hanketta ei saatettu loppuun. Mutta käsikirjoitusten pohjalta alkoi hahmottua erillinen *Inkeri-arkisto*.

Uudella vuosituhannella käsikirjoitus toimitettiin *Samuli Paulaharjun Inkeri* -teokseksi. Haastavinta kirjan kokoamisessa oli tietenkin tekstien, valokuvien ja piir-

Kartanon avokuja Spankkovalta. Samuli Paulaharju, 1911. Museovirasto, Antellin kokoelmat.

rosten yhteen sovittaminen. Paulaharju ei itse ollut aluksi kovinkaan hanakka muokkaamaan kenttäaineistojaan kirjalliseksi tuotannoksi. Siinä työssä häntä oli vuodesta 1919 tukemassa myöhempi elämän- ja matkakumppaninsa **Jenny**. Suuresti vaimonsa ansiosta Paulaharju julkaisi runsaat kymmenen kansatieteellistä matkakertomusta "entisestä yksinkertaisesta elämästä".

Inkeri-matkalla oli alkuvaiheessa mukana ensimmäinen vaimo **Kreeta-Liisa Paulaharju**, joka piipahti katsomassa entistä asuinpaikkaansa Viipurin läänin Uusikirkolla. Sieltä Samuli jatkoi matkaansa yksin.

Ks. *Samuli Paulaharjun Inkeri*. Toim. Marjut Paulaharju. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Museovirasto, 2010.

Taisto Raudalainen

Elus peab ikka veidi õnne olema!

***Maie Ojamaa** Tartu ingerisoomlaste seltsist käis Suomalaisen Kirjallisuuden Seura's otsimas pilte oma vanavanavanemate kodutalust Serepetta kihelkonnas. Ja peagi vaatasid oma kodutalu muru vastu vanaema tuttavad palged ning muu muu pere!*

Aastapäevad tagasi ostsin Samuli Paulaharju raamatu ja seda lugedes märkasin, et ema kodukihelkonnas Serepettas Hoseritsa külas on ta teiste seas külastanud Parisniekka-taati. Minu vanavanavanemate perenimigi oli Parisniekka. See koht raamatus jäi mind kummitama, ent raamatus endas selle külaskäigu kohta pilte polnud. Otsustasin siis minna Soome Kirjanduse Seltsi fotoarhiivi asja täpsustama.

Arhiivis on Paulaharju 1911. aasta Inkeri-retke fotosid sadade kaupa. Nende seas olid ka Parisniekka-taadi perefotod, kus teiste hulgas vaatas mulle otsa armas vanaema. Kõige üllatavam oli talu ülesvõtete juurest leida kogu majapidamishoonete plaan!

Eks elus peab lisaks uudishimule ja visadusele ka õnne jaguma …

Maie Ojamaa

Inkerinsuomalaiset leikkikaverit opettivat hauskan leikin!

Viime numerossamme esiteltiin inkerinsuomalaisten suosima kansanomainen peli nimeltä poppa. Tuli mainittua, että pelistä on eri versioita ja eri nimiä. Lisäksi Inkerissä tiukittii linnaa (ven. v gorodki), lyötii kiilaa ja visottii kiekkoo. Heittovuoro selvitettiin omaperäisellä keinolla: heitettiin palikoita jalkaterällä. Ken kykeni heittämään kauimmas, sai oikeuden heittovuoroon.
*Mielenkiintoinen versio yllämainitusta palikkapelistä oli lapsille tarkoitettu "kuurupeitto palikoilla", jota pitkäaikainen Viljandin kaupungin pääarkkitehti **Ülo Stöör** on kuvannut muistelmissaan. Hän väittää, että oppi tämän hauskan leikin inkeriläiskavereiltaan, jotka elivät sodanjälkeisinä vuosina isovanhempiensa kotikunnassa. Lasten kesken toimi kulttuurivaihto ongelmitta.*

Parimetrinen lauta laitettiin pölkylle ja sen toiseen päähän 10–12 noin 30 sentin mittaista palikkaa. Kun laudan toiseen päähän lyötiin, kaikki palikat lensivät hujan hajan pitkin pihaa. Samalla kaikkien piti juosta piiloon. Joka oli ollut "lukijana", korjasi palikat jälleen laudan päähän ja meni sitten etsimään muita. Kun joku piilossa olleista tajusi, että kerkeää juoksemaan laudalle saakka ja lyömään palikat taas hajalle, piti lukijan kerätä palikat uudestaan ja aloittaa etsintänsä alusta. Ellei piilossa ollut ehtinyt laudalle saakka, piti sen ruveta itse lukuun.

Stöör korostaa, että tässä mukavassa pelissä oli samanaikaisesti sekä jännitystä, riskinottoa että liikettä!

Inkeriläisten perinnepelejä ei kai voikaan muuten kiteyttää kuin toteamalla vielä kerran, että niiden kirjo oli varsin suuri. Jo esille tuotujen lisäksi voisi mainita sormikoukun vetämisen, mustalaispainin ja rahkeiden vetämisen. Harjoitettiinpa myös hevosenkengän heittämistä maahan upotettua seivästä kohti tai itse paaluun. Joten kyllä se Viljandin inkerinsuomalaisten harrastama saappaanheittokin tähän luetteloon sopii!

Kiekonheittämistä Skuoritsan raitilla. Kuva: Antti Hämäläinen, 1943. Antellin kokoelmat.

Inkeriläislapset leikkivät yksinkertaisia mutta samalla kekseliäitä pelejä jo pienestä pitäen lyöden esimerkiksi *sirkkaa* tai *käppää*. **Irma Ihalainen** on kertonut siitä seuraavaa.

Pojat ne löivät poppii, a tytöt – hyö sit **löivät sirkkaa** parvess. Ja tytöt viel **löivät käppää**. Kysyttii: "Ossaat sie käppää?"; "Käyvää nyty käppäsil." Sitä pelattii pikkuruisil kivil. Etsittii eistäi pikkuset siliät kivet. Ja näitä täyty sit sormin välist osata tällain heittää. Siin ol´ sit sellaset kujeet, millasii täyty osata. Miul on ystävä, joka vielki osajais käppää lyyvvä.

Helluntaipyhät ja olkinukke Inkerissä

Talonpojan toimeentulo ja aikakäsitys riippuivat viljelyn edellytyksistä. Vuotuisjuhlat liittyivät kylvöön, viljankasvuun ja sadonkorjuuseen, kirkkokalenterin pyhät puolestaan Kristuksen syntymään, kuolemaan ja ylösnousemukseen. Pyhä Leipä oli jokaisessa talonpojan liikkeessä aina väistämättä läsnä. Viljelijä palasi pitkin vuotta yhä maan hedelmällisyyden juurille, mistä kaikki saa alkunsa.

Inkerin poikia, kansatieteilijä **Antti Hämäläinen** katsoi inkeriläisen viljelyskalenterin keskeiseksi juhlaksi Pietarin päivän eli *Petrun* ja tämän henkilöitymäksi *Petru*-haltian eli olkisen ”***suutarin***”. Haltiaa esittävä olkinukke valmistettiin jouluna ja sitä säilytettiin läpi kevättalven käytettäväksi helluntaikokon sytyttämiseen alkukevään keskeisimpänä juhlapäivänä. Lopuksi sen tuhka ripoteltiin symbolisesti peltomaata lannoittamaan.

Nokkee nennäis Neljikspyhiks! – Kokkojen tuhkaa peltojen lannoitteeksi

Kevätkauden aloitti pääsiäiskauden pyhä palmusunnuntai eli *virposuntak*. Inkerissä mentiin silloin virpomaan lähisukulaisia pajunkissoilla. Neljänkymmenen päivän päästä saapuivat varsinaiset kevätpyhät – helluntai eli *neljätpyhät*.

Ensimmäiset keväiset kokkotulet sytytettiin helluntaina. Nuoriso *kopittui kokkojuhliin*. *Lekko* sytytettiin lyhdeparsien lomassa säilötyillä *suutari*-nukeilla. Nämä neljä päivää kestävät kirkkokalenterin juhlat olivat tärkeitä, sillä Pyhä Henki laskeutui ihmisten keskelle ja hedelmöitti seurakunnan. Yhtä keskeisiksi ne koettiin maatalouskalenterin taholta. Kyseessä oli varsinainen hedelmällisyysjuhla, sillä tulen katsottiin takaavan viljankasvun ja tuhkan hedelmöittävän maata. Siitä lähti kyntö ja kylvö.

Tanssi ja laulu tuottaa hedelmää

Kokkomäille rakennettiin isot patsasliekut. Näiden rinnalla roihahtivat vanhoista rattaista, olkilyhteistä ja tervavastoista *riu´un otsaan* viritetyt *valkiat*. Kokolle mentiin *pitkässä ringissä*, käsitysten. Laulava ja tanssiva tyttörivi kulki iloisena kyläkaivolta *kokkokennäälle sua*.

Antti Hämäläisen kuva helluntaikokon sytyttämisestä vuodelta 1943.

Alun perin saattoi taaskin olla kyseessä peltojen hedelmöittämisriitti, sillä tulien tuhkathan sitten leviteltiin kaali- ja naurismaille. Kokkosille saattoivat illalla *kopittua* puolestaan vain naimaikäiset *aikatytöt*. Nuoremmat ajettiin käpälämäkeen. Laulettiin: ”Tulkaa työ tytöt yötulille, valukaatte valkialle!”

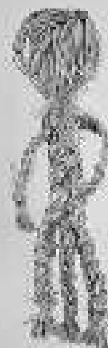
Kokolla jatkettiin leikkimistä ja tanssia, *mäntii rinkii-rankii pieniin rinkilöihe*. Neitojen tultua tulisilta vanhat *ämmät* pirskottivat ensikertalaiset kauhallisella vettä, jossa voisi ehkä nähdä eräänlaisen aikuistumisriitin. Kastetuille tiedettiin syntyvän poikalapsia, kun taas poisjääneet saattoivat jäädä lapsettomiksi.

Pietarista piikki persiis!

Siitä jatkuivat Inkerissä liekulla käynnit pitkälle keskikesään saakka värittäen nuorison elämää Petruun eli vanhan kalenterin mukaan 12. heinäkuulle saakka. On arveltu, että sillä on ollut maaginenkin tarkoitus, sillä tulien, keinumisen ja laulun kautta toivottiin vaikutettavan ruiskorren kasvuun ja tähkän luontiin. Suvi saapui keinuessa, jotta suopea ilma pysyisi kunnes hallavaara oli ohi ja tähkä jo tarpeeksi vahvoilla. Tätä keskikesän viljankasvua suojeli ja edisti siis erityinen hallitsija – *suutar* (ven. *sudar´* tarkoittaa ylimystä tai sananmukaisesti tuomaria), jonka henkilöitymä olkinukke oli. Herruuden merkiksi useilla suutareilla eli haltiahallitsijoilla olivat kädet puuskassa kuin herroilla konsaan!

Antti Hämäläinen oletti, että liekkumisella oli Inkerissä samankaltainen funktio kuin *helkalaulujen huutamisella* Ritvalan Sääksmäellä Hämeessä. Sielläkin helluntaisin kulkueessa kokkomäelle mentäessä lauletut laulut liittyivät viljakasvuun.

Pietarinpäivästä alkaen ei liekkuminen ollut enää sallittua. Alkoivat heinäajan kiireet. *Pietarista piikki persiin*!

Olkisuutari Spankkovan Holopitsasta. Antti Hämäläinen valmistutti 1960-luvulla montakymmentä olkinukkea sodan jälkeen Suomeen jääneillä inkeriläisillä. Juuri nämä nuket ovat nyt Museoviraston hoivissa.
Kuva: Suomen Museoviraston kuva-arkisto, Antellin kokoelmat.

Olkisia onnenvartijoita Virossakin

Olkiset uudenvuodennuket ja joulunuket tunnetaan myös Etelä-Virossa ja Virumaalla. Esimerkiksi Otepään seurakunnassa ja varsinkin **Sangastessa** on palmikoitu *Jõulu-Jüri*, joka ripustettiin kattohirteen tuvassa, navetassa tai aitassa. Näin oli onni taattu.

Virumaalta **Haljalasta** tiedetään jopa metrin korkuinen olkinukke, ”joulupoika”. Olipa siinä aikapoika edistymistä vartioimassa!

HISTORIA

Inkerin kirkon rooli suomen kielen pysymisessä

*Narvassa pidettiin viime syksynä avarakatseinen konferenssi "Vapauden konseptit Itä-Euroopan kirjallisuuksissa", jonka järjestänä oli inkerinsuomalaisillekin hyvin tuttu monitoimimies **Szilárd Tóth**. Skuoritsassa, Kupanitsassa ja Hatsinassa toimiva pappi **Pavel Krylov** esitelmöi aiheesta "kirkko ja suomen kielen asema Inkerissä".*

Inkerin kirkon monikielisyys on valttia

Haluaisin korostaa, että Inkerin evankelis-luterilainen kirkko ei määrätietoisesti pidä yllä suomen kielen taitoa Venäjällä, koska se ei ole kirkon keskeinen tehtävä. Pyhän Raamatun mukaan kirkon tehtävä on ilosanoman kuuluttaminen kaikille kansoille (Mat. 28:19.)

Tänä päivänä Venäjällä enemmistön kotikielenä ja suurimmalle osalle parhaiten ymmärrettävänä kielenä on venäjä. Inkerin kirkko kuuluttaa Jumalan sanaa pääasiassa venäjäksi Pyhän Raamatun mukaan. Sen mukaan kieli, jolla jumalanpalveluksia pidetään, Raamattua luetaan, rukoillaan, ylistys- ja rukoilulauluja lauletaan, ei ole jähmettynyt, vaan kestää myös muutoksia vuorovaikutuksessa Jumalan kanssa.

Kieli on vain väline inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Sen vuoksi kirkollisissakin toimituksissa voidaan käyttää mitä tahansa ymmärrettävää kieltä tai jopa murretta. Venäjällä on paljon ihmisiä, joille on tärkeää käyttää henkisessä elämässään niille kallisarvoista suomea. Inkerin kirkko puolestaan vastaa heidän toivomuksiinsa antamalla heille tilaisuuden olla suomen kielen kautta vuorovaikutuksessa Jumalaan ja toisiinsa. Lisäksi seurakunnissamme saarnataan englanniksi (ulkomaisia opiskelijoita varten Pietarin Pyhän Annan kirkossa) ja viroksi (Pyhän Johanneksen kirkossa Pietarissa sekä Pihkovan ja Petserin luterilaisissa kirkoissa). Evankelis-luterilaisessa lähetystyössä Venäjän federaatiossa käytetään muun muassa etäsukukansojemme komien, mokšalaisten, ersälaisten ja niittymarilaisten kieliä.

Monikielisyys myötä- ja vastoinkäymisissä Ruotsin valtakautena

Kielten moninaisuuden juuret evankelis-luterilaisessa traditiossa ulottuvat reformaation aikaan. Esimerkkinä siitä on käännös jumalanpalveluksesta ruotsin kielelle. **Lars Petterson**, joka tunnetaan laajemmin Olaus Petrinä, työsti vuonna 1531 suunnitelmaa liturgisen kirkkokäsikirjan, kirkollisten toimitusten ja kirkkolaulujen kokoelmien ja postillan (saarnakokoelma sunnuntaita ja juhlapyhiä varten) käännös- ja julkaisuohjelmaksi ruotsin kielellä. Hänen työnsä tuloksena julkaistiin vuonna 1541 Raamatun kokonaislaitos ruotsiksi.

1540-luvulla **Mikael Agricola** aloitti **Olaus Petrin** hankkeen pohjalta samanlaisen urakan silmällä pitäen valtakunnan suomenkielisiä provinsseja. Suuren suomalaisen kirkonmiehen valtavan työn tuloksena ilmestyivät *Aapinen* (1543), *Rukouskirja* (1544), *Uusi Testamentti* (1548), *Virsikirja* (1551–1552) sekä kirkkokäsikirja (1549). Tämä tuli olemaan inkerinsuomalaistenkin henkisen kasvun perusta.

Suvaitsevaisuus kielellistä moninaisuutta kohtaan kirkollisissa asioissa ilmeni kruunun yrityksissä toteuttaa Olaus Petrin sekä Mikael Agricolan ohjelma myös venäjäksi. Vuonna 1628 julkaistiin Tukholmassa **Peter von Zelovin** kirjapainossa luterilainen *Katekismus* venäjäksi. Samassa kirjapainossa julkaistiin kymmenen vuotta myöhemmin kyrillinen aapinen saarnaajille, jotka työskentelivät venäjänkielisten parissa. Narvassa julkaistiin Katekismus venäjäksi ja ruotsiksi vuonna 1701 **Pietari Suuren** sotaväen kahden piirityksen välisenä aikana. Venäjän kieltä oli siinä painettu latinalaisin aakkosin.

Samalla toisaalta kiellettiin suomen kielen käyttö ortodoksikirkoissa. Suomen lähisukukieliä puhuvia vatjalaisia ja inkerikkoja yritettiin käännyttää väkisin luterilaisiksi väittämällä valheellisesti, että he olisivat juuriltaan suomalaisia. Ruotsalaisessa Inkerissä ortodoksisuus varattiin siten "oikeille" venäläisille, niille jotka käyttivät jokapäiväisesti venäjää ja olivat olleet "Nevan alueen venäläisiä asukkaita" jo vanhastaan. Ehkä siltä ajalta on perintönä, että monien Leningradin alueen länsiosan paikallisasukkaiden keskuudessa ei käytetä adjektiiveja "luterilainen" ja "ortodoksinen" vaan sanotaan suomalainen kirkko ja venäläinen kirkko.

Jumalanpalveluksien yhtenäistämiseksi koko valtakunnassa julkaistiin vuonna 1614 yhtenäinen liturginen kirkkokäsikirja suomeksi ja ruotsiksi. Suomenkielisestä otettiin vuosisadan sisällä vielä kaksi painosta vuosina 1629 ja 1669. Uusittu painos tuli vielä vuonna 1694. 1600-luvulla julkaistut kirjat olivat Inkerissä käytössä vielä seuraavat 100–150 vuotta ja vaikuttivat senkin jälkeen liturgiseen elämään ja ilmeisesti myös kielenkäyttöön, johon tuli vaikutuksia venäjän kielestä. Arkaaiset jumalanpalveluksissa käytetyt sanamuodot siirtyivät kirkollisen instituution tuella myös arkikäyttöön.

Pyhä Sana ja suullinen sanankäyttö

Uskovaisten liturgioihin osallistumiseen evankelis-luterilaisessa traditiossa liittyy myös pyhien tekstien lukemisen yhtenäisyys. Tekstin laajuudesta johtuu, ettei sitä voida esittää ulkoa kokonaan. Sitä luetaan ääneen itsekseen, mikä samalla tukee ihmisen kuuluvuutta seurakuntaan kirkkoyhteisön jäsenenä ja kirjallisen tradition seuraajana. Teksteistä osa on muuttumattomia, osan sisältö vaihtuu kirkkovuoden tapahtumien arkisten sekä juhlallisten palvelusten mukaan. Virsiä lauletaan jokaisessa palveluksessa kuudesta seitsemään. Kastaminen, vihkiminen, konfirmaatio ja hautaaminen vaativat kaikki yhden ylistyslaulun.

Inkerin kirkon käyttämässä suomenkielisessä virsikirjassa on 632 liturgisen komitean valitsemaa ja kirkolliskokouksen vahvistamaa virttä. Hengellisestä runoudesta, musiikista sekä kansanrunoudesta kirkko on hyväksynyt parhaimmiston antaen uskovaisille mahdollisuuden löytää niiden sanomas-

Pietarin alueella

Pietarin Pyhän Marian pääkirkon sinetti, mistä lukee latinaksi ”Tämä on ristin voitto!”

ta iloa ja voimaa. Monissa perheissä on tapana laulaa hengellisiä virsiä perhepiirissä. Adventtiaikaan se on erityisen suotavaa.

Venäjänkielisessä virsikirjassa on 456 virttä. Venäjänkielinen jumalanpalvelus tuli evankelis-luterilaiseen traditioon vasta 1915 ensimmäisen maailmansodan aikana, kun saksan kieli menetti suosionsa. Suurin osa sen sisällöstä on käännetty eurooppalaisista kielistä. Uskovaiset osaavat ulkoa monet ylistyslaulut, ja niiden sisältö ja sanat ovat käytössä arkenakin, toisten esittämiseen tarvitaan esilaulajan apua. Kolmansia ei käytetä juuri koskaan sävelmien tai runollisen ulkoasun monimutkaisuuden vuoksi. Kirkkokalenteri suosittelee käytettäviksi virsiä erilaisissa jumalanpalveluksissa, lopullisen valinnan suorittavat aina liturgi ja urkuri. Valintaan vaikuttavat paitsi päivän teema myös seurakuntalaisten ja kirkkovanhimman toiveet.

Samoin päätetään myös jumalanpalveluksen kielestä tai kielistä kirkkohallituksen suosituksista riippumatta. Tänä päivänä suomen kieli on käytössä viidessätoista seurakunnassa seitsemästäkymmenestäviidestä, eli 20 prosentissa Inkerin seurakunnista. Kolme niistä on Pietarissa, kahdeksan Leningradin alueella ja loput neljä Karjalassa. Kokonaisuudessa suomenkielisiä ovat isommat: Petroskoi (uudistettu vuonna 1970), Pyhän Marian pääkirkon seurakunta Pietarissa, samoin Hatsinan, Kelton, Skuoritsan ja Toksovan seurakunnat Leningradin alueella. Lopuksi mainittakoon, että näitä seurakuntalaisia, jotka osallistuvat suomenkielisiin jumalanpalveluksiin, on tällä hetkellä arviolta noin 30–40 prosenttia koko Inkerin kirkon jäsenmäärästä.

Kunnioitus suomenkielistä jumalanpalvelusta ja sen traditioita sekä suomen kieltä kohtaan karttuu vuosi vuodelta ilman painostustakin myös niillä seurakuntalaisilla, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tämän voi laskea Inkerin kirkon vaatimattomaksi panokseksi suomen kielen käytön säilyttämiseen Venäjällä.

Pavel Krylov

Lyhennetty konferenssin *Vapauden konseptit Itä-Euroopan kirjallisuuksissa* esitelmästä.

KIRJEKULMA

Karavanihõim

*Alljärgnevalt tahan mõne eluloolise episoodi kaudu meenutada oma isa vanemat õde **Eeva Luukkost**. 2016. aasta 2. veebruaril oli meie armsal Eeva-tädil 115. sünniaastapäev. Kuigi tädi elas Rootsis, oli ta pikka aega ühenduse pidaja Ingerimaaga. Alles lahkunuid meenutades mõistame täielikult, mida elavad inimesed meile on tähendanud.*

Karavaaniheimo

Tien lapsia olemme, matkaan syntyneitä,
karavaani-heimoa retkellä elämän.
Ja ei tule koskaan loppua matkallemme,
vaelsimmepa auringon alla tai pimeän.

Yli ikuisuuden hietikon valkenevat
monenkaltaiset päivät paahtein ja keitahin;
me nauramme, juomme ja suutelemme – taikka
sudet tuskain saartava meitä laumoin nälkäisin.

Vaan eteenpäin ohi päivien kaikenlaisten
karavaania vie iankaikkinen kaipaus,
Ei, ei tule koskaan loppua matkallemme,
ja sen määränä lienee vain jokin kangastus.

Tosin loppuvat kerran askelet vaeltajilta,
kukin vuorostaan on nukkuva syliin maan.
Vaan katso: kaikki he kuitenkin mukana ovat,
nekin, joiden tomu on uupunut vaeltamaan.

Mit' on parhaintamme syntynyt rakkaudesta,
rikastuttaen, kaunistuttaen elämää,
tomustamme se erkanee ja ikuisesti
karavaani-heimon sielussa kimmeltää.

Näin uusia polvia entiset saattelevat –
tie, etsintä niillä on kaikilla yhteinen,
näyt yhteiset, sama kaipaus kauemmaksi
ja Kohtalo matkasauvana kaikkien.

Uuno Kailas (1901–1933)

Kui imehästi on tädi kaasaegne, Soome luuletaja Uuno Kailas osanud kujutada rahva, suguvõsa ja üksikisiku elukulgu! Meenutamine on kurnav tegevus, mis võtab kogu energia. Ometigi me teeme seda. Eriti hästi sobib luuletuse sõnum

soomeugrilastele, kel puudub oma riik ning rahvuskultuur ja keeleoskus hääbuvad assimilatsiooni tagajärjel. Sageli ei teata midagi oma esivanematest. Ometi tahaks igaüks, eriti aga eakad inimesed viia mõnedki korrad aastas lilli oma esivanemate kalmudele. Kust peaks leidma sõjahirmus kasvanud põlvkond need rohtu kasvanud kääpad? Suure Venemaa avarustest, Karjalast, Soomest, Rootsist, või koguni Ameerikast? Jääb vaid võimalus süüdata mälestusküünal, parimal juhul mõnes kirikus.

Eeva-tädi oli see, kes tuli ka oma peret hoiatama Soomest Venemaale repatrieerimise eest. Olin vaid 8-aastane, ent mäletan selgelt seda ärevust ja hirmu, mis täiskasvanute seas valitses. Mäletan isegi vanaema unenägu, mis pidi ette kuulutama tema peatset surma. Eeva-tädi teatas kindlameelselt, et põgeneb Rootsi, sest ei taha jääda ilma oma poegadest Väinöst ja Reinost. Isa olid ju poisid vägivallarežiimi tõttu juba kaotanud. Ja nõnda siirdusidki nad koos onupoeg Johannes Jänise perega Rootsi Kuningriiki. Meid laaditi aga 22. novembril 1944. aastal loomavagunisse ning algas sõit sõjast laastatud sünnimaa poole. Aga see, et pääseme tagasi koju, oli ainult lubadus, suur-suur pettus!

”Üks hetk elust”: Ülemises reas vasakult Elsa Jänis (Espoo), Laila Luukkonen (Rootsi), Reino Kabanen (Suure-Jaani kalmistu), Reino Luukkonen (Boråsi kalmistu), Helmi Jänis (Luhaäär; Tallinn). Keskmises reas vasakult Meelis Luhaäär (Viljandi), Matti Jänis (Suure-Jaani kalmistu), Eeva Luukkonen (Boråsi kalmistu), Anna Jänis (Suure-Jaani). Alumises reas Maria Kabanen (Abramova; Tartu), Katri Kabanen (Ots; Naantali), Inna Jänis (Helsingi).

Tädi leidis uue kodu Rootsi linnast Boråsist. *Kel onni on, se onnen kätkeköön / Kel aarre on, se aarteen peittäköön! / ja olkoon onnellinen onnestaan / ja rikas riemustansa yksin vaan*, kirjutab **Eino Leino** ühes oma luuletuses …

Aga kristliku kasvatuse saanud, oma peret hoidev ja hõimu kiindunud Ingeri naine ei saanud sellega leppida. Õige pea hakkas ta Rootsi Punase Risti kaudu hankima teavet venna ja ta pere kohta. Ma ei mäleta seda aastat, mil isa oma õelt esimese kirja sai, aga mäletan hästi, et pidin talle kirjutama, kuidas vanaema – tema ema – suri. Täiskasvanud olid ju päevad otsa kolhoositööl, meie aga õe Annaga alati vanaema hoida.

Ja siis tuli aeg, mil Eeva-tädi hakkas igal teisel suvel käima Leningradis meiega kohtumas, kaasas mitu rasket kohvrit riiete, pesu, jalatsite ja kõige muu esmavajalikuga. Kust võttis ta selle füüsilise ja ennekõike vaimujõu? Segase ja nukra tundega meenutan, kuidas sõitsime rongiga Leningradi, kuidas ööbisime kodukülas, kus olid toona veel mõned sugulased. Ootasime kail laeva saabumist, kõik – nii ingerlased kui eestlased – ühtviisi elevil. Hiljem, kui laev hakkas randuma Tallinnas, käis tädi ka minu pool.

Ei mäleta täpselt, mis aastal juuresolev foto on võetud, ehk 1969ndal või 1970ndal. Sel pildil on jäädvustatud üks kaduv hetk meie suguvõsa elukäigust. Nüüdseks on kaks meist siirdunud kõiksusse, olematusse. Aga karavan jätkab teed, ja mäletab … Õepoeg Reino (Luukkonen) ja tädipoeg Reino (Kabanen) kohtusid siis esimest ja viimast korda elus. Nii mõnegi veel elava meeles kaiguvad veelgi hüüded, kui üks Reino hüüab teist Reinot laeva aeglaselt kaugenedes Peeter Esimese rajatud imetlusväärsest metropolist.

Mida kõike pidi läbi elama see 1901. aastal ilmavalgust näinud tüdruklaps, nimega Eeva?! 1917. aasta revolutsioonisündmused ja sellele järgnenud repressioonid ei jätnud kivi kivi peale, 1930ndatel jõudis ta matta oma isa ja mehe, 1941. aastal sattuti aga otse tulejoonele. Tõsi, sellele järgnes pikk ja turvaline tekstiilivabriku töölisnaise elu Rootsis. Päevad täis tööd ja õhtud palveid omaste eest. Ent Ingeri naised ei vala oma tundeid alati sõnadesse, seda rohkem kõnelevad hoolimisest nende teod …

Aitäh Sulle, Eeva-tädi, armastuse ja helluse eest!

Helmi Luhaäär, end. **Jänis**

Kohtaloniskuja

Luemme viisaasta kirjasta "Inkeriläiset. Kuka kukin on?":
Ella Ojala on kirjoittanut niin kauan kuin muistaa. Omaa luovuuttaan Ella kuvaa sanomalla, että elämä on aina uusi ja arvaamaton. Hän aikoo kirjoittaa niin kauan kuin vain pystyy. Toimituksellamme on hyvä mieli julkaista taas Ellalta kirjeitse saapuneita muistelmia.

Kolhoosiin pakottaminen ja karkotukset

Kirjoitan vähän kotipitäjäni Lempaalan historiasta alkaen vuodelta 1936, jolloin olin seitsemänvuotias. Muistan hyvin sen ikävän tapahtuman, kun kotipitäjäni kylät tyystin tyhjennettiin. Kaikkiaan Lempaalassa oli 86 kylää, joista 66 oli täysin suomalaisia, 12 inkeroisia ja yksi venäläinen.

Keski-Venäjällä

Minun pitää heti tunnustaa, etten tiedä näitten seka-asuttujen kylien kohtaloa. Varmasti tiedän vain, että kaikki olivat saaneet käskyn pakata *kimpsut-kampsut* ja heidät pakkosiirrettiin Sisä-Venäjälle.

Meidän Varsalan kylä joutui Tserepovetsin piirin Sirajevon kolhoosiin. Talo, joka asuttavaksemme annettiin, oli sikäläisiin oloihin nähden asumiskelpoinen. Sen omistajat oli myös karkotettu. Talossa oli jopa muutama mehiläispönttö puutarhassa. Äiti joutuikin mehiläishoitajan apulaiseksi, sillä Larissa – itse hoitaja – ei ollut lukutaitoinen.

Pakopäätös

Isompiin keskuksiin näiltä *huuttoreilta* oli niin pitkä matka, että koulunkäynti oli ylivoimaista. Talvella kinttupolut olivat niin lumen peittämät, että pieni koululainen olisi hukkunut lumeen ja kahlaaminen olisi päättynyt siihen. Niin olisi käynyt minullekin, ellei äiti olisi neuvokkuudellaan saanut meille passeja, joilla oli lupa poistua kolhoositilalta.

Leipäjonoon minut kyllä talvenselkään raahattiin. Sitä en muista, jouduinko itse kahlaamaan äidin perässä kymmenen kilometriä leipäkauppaan vai kantoiko äiti vielä minutkin noin vuoden ikäisen veljeni lisäksi leipäjonoon. Leipää saatiin kuitenkin vain puoli *puhankkaa* – se oli venäläinen nimitys tiilenmuotoisesta leivästä.

Surullista oli, että kun saavuimme vihdoin hikisinä, nälkäisinä ja aivan uupuneina kauppaan, josta väki oli jo kaikonnut, jäljellä oli vain leivän tuoksu – itse leipä oli loppunut. Myyjä pyöritteli osaaottavasti päätään, eikä voinut loihtia meille leivän murustakaan, vaikka varmasti kuuli kurnivien suoltemme soiton. Lopuksi kävi niin, että leipää ei enää tuotu kauppaan ollenkaan, vaikka olisimme nukkuneet kaupan ovella. Kaiken lisäksi alkoi kuulua huhuja, että myös täällä Sisä-Venäjällä alettiin vangita suomalaisia. Pois täältä oli jotenkin päästävä!

Isälläni oli jo passi. Hän kävi viemässä vanhan äitinsä ja kaksi alaikäistä sisartani kauas Kirovskin kaupunkiin, jossa jo karkotettuina asuivat hänen isänsä ja nuorempi veljensä. Äitini onnistui saamaan passin neuvokkuudellaan. Näin me siirryimme salaa Sisä-Venäjältä Leningradiin. Pakkasimme kaikki mahdolliset tavaramme, joita meillä oli mukana. Kevään koittaessa tilasimme kuorma-auton rämiskän viemään tavaramme ja meidät viidenkymmenen kilometrin päähän Babajevon asemalle. Tosin ei se samalla kertaa onnistunut, vaan yö piti levätä tuttavaperheen luona, sillä niin huonolla ja kuoppaisella tiellä ja pilkkopimeässä ei matka onnistunut edes autopahasella.

Retki synkkään korpeen

Vihdoin pääsimme Leningradiin, jossa äitiä odotti ikävä sähkösanoma omalta isältään Novgorodista. Äidinisä oli päässyt vankilasta, mutta "vaarallisena" suomalaisena häntä ei päästetty sataa kilometriä lähemmäs Leningradia. Samasta syystähän hän oli tyrmään joutunutkin!

Sähkösanomassa luki: "Liisa-raukka, jos haluat nähdä Mari-siskosi vielä elävänä, lähde heti hänen luokseen!"

Äidillä ei ollut muuta mahdollisuutta, kuin etsiä meille lapsille majapaikka ja lähteä saman tien Pestovan asemalle ja sieltä taas tiettömien taipaleiden päässä sijaitsevaan Zaleskin kylään. Etäisyys oli noin tuhat kilometriä karkotuspaikastamme. Naapurikylien asukkaat päätyivät taatusti eri oblasteihin, jotteivät saisi tilaisuutta "sabotoida" Neuvostovaltaa. Venäjällä oli tilaa hajottaa yhden perheenkin asukkaat toisistaan niin kauas kuin mahdollista!

Mutta äitini ei koskaan jäänyt sormi suussa tuumaamaan. Hän huomasi ystävällisen näköisiä venäläisiä miehiä, jotka olivat aikeissaan lähteä asemalta jonnekin. Niinpä äitini menijä sanoi:

"Zdrastvuitje! Ne znajetje li vy, kak mne doidti Zaleskovo?"

Miehet katsoivat outoa naista, joka ei näyttänyt venäläiseltä, vaikka puhui venäjää välttävästi. He pyörittelivät silmiään ja sanoivat:

"Eto daleko…" Ja jatkoivat, että äidilläni kävi hyvä onni, sillä he asuivat Zaleskin kylän lähettyvillä. Sinne oli heidän kotipaikkakunnaltaan noin viisikymmentä kilometriä, mutta he opastaisivat kyllä mielellään. Miehet kävivät näet omasta asuinpaikastaan joka päivä Pestovan asemalla töissä.

Näin äiti tarpoi miesten perässä huhtikuisen Venäjän sohjoista tietöntä tietä pitkin. Pimeä oli jo tulossa ja sai pelätä kompastuvansa kantoon ja kiviin, ei toki miehiin. He olivat poikkeuksellisen ystävällisiä. Kun pilkkopimeä saapui, ehdottivat miehet, että äiti jäisi yöksi, sillä Zaleskiin olisi vielä pitkä matkaa, eikä äiti osaisi sinne pimeässä. Aamulla he neuvoisivat tien.

Äidin nukuttua puupenkillä yön yli jo ani varhain nousseet miehet opastivat, millaista polkua pitkin hän pääsisi perille.

Vihdoin alkoi häämöttää harmaa kyläpahanen. Aukaistuaan mökin rätisevän oven äiti astui sisään yli korkean kynnyksen.

"Liisa, sie tulit!?" Sängyn romiskosta huudahti vapisevalla äänellä Mari ja jatkoi: "Nyt mie voin kuolla rauhassa …"

Äiti meni sängyn luo ja kiersi kätensä *suvatun sison* ympärille, vaikkei olisi tätä sisarekseen tunnistanut, jos tämä olisi tullut vastaan. Siskon kädet olivat voimattomat ja raukesivat samassa.

Tätini kuoli äidin käsivarsille täsmälleen äidin syntymäpäivänä, jolloin hän täytti 31 vuotta. Sisar oli häntä kolme vuotta nuorempi. Äitini huomasi tässä luurangoksi laihtuneessa ennen niin kauniissa ruumiissa makuuhaavoja. Mikähän tauti, paitsi kauhea ikävä, tappoi Marin? Ei kukaan naapureista osannut sanoa.

Kuoleman kauhuja

Marin mies Juhana kuoli jo Lempäälässä pirttiimme, kun oli menossa Marin kanssa uusimaan kymmenen päivän oleskelulupaa, jotta saisi jäädä omaan kotiinsa. Nuori pariskunta oli ollut sinisilmäinen uskoessaan kolhoosiin liittymisen olevan vapaaehtoista. Olihan näin vakuutettu. Heillä oli hyvä hevonen ja Juhanan rakentama uusi talo. He luulivat tulevansa toimeen ja pystyvänsä maksamaan kohtuuttomat verot, jotka valtio oli liittymättömille määrännyt maksettavaksi.

Niin ei käynyt! Veroja vain lisättiin, kun edelliset oli maksettu. Lopulta ei ollut lupaa asua omassa kodissaankaan kuin vain kymmenen päivän oleskeluluvalla. Juhana meni lopulta niin huonoon kuntoon, ettei jaksanut mennä kyläneuvostoon, joka sijaitsi parin kilometrin päässä. Hän kuoli meillä saaden ikuisen oleskeluluvan Taivaan valtakunnasta.

Mari jäi yksin kahden pikkupojan kanssa. Vanhempi poika Arvo oli saanut lapsihalvauksen eli polioviruksen, jota noihin aikoihin oli runsaasti liikkeellä. Rokote siihen keksittiin vasta myöhemmin. Toinen poika oli äitini kummipoika Aarne. Inkerissä kummia sanotaan *rist'äitiksi*, mikä

tarkoitti, että missä äiti taittoi leipäpalan omien lastensa kanssa, siellä se jakoi sen kummilastenkin kanssa. Niin minä sain itselleni veljen!

Arvonkin tarinan haluaisin kertoa. Kun olimme pakomatkallamme tulleet Pestovaan, ei äitini voinut tietää, minne joudumme. Äitini sai suuressa hädässään sijoitettua liikuntavammaisen Arvon Pestovan sairaalaan. Emme voineet ottaa raajarikkoa poikaa mukaan, kun emme tienneet, mihin itsekään joudumme. Hyvästellessään äiti keksi elämänsä kauheimman valheen, joka painoi häntä hänen elämänsä loppuun kuin paasi: "Liisa-täti lähtee nyt ostamaan omenoita …"

Arvo oli kysellyt eräältä sairaalassa töissä olleelta inkeriläiseltä naiselta:

"Missähän se Liisa-täti niin kauan noita omenia ostelee?" Hän ei osannut sanaakaan venäjää.

Äiti yritti vuosia myöhemmin etsiä Punaisen Ristin kautta Venäjälle jääneitä sukulaisia. Arvon kohtalo oli kauhea! Armas-setä, joka vihdoin oli päässyt Keski-Aasian karkotuksesta levollisempiin olosuhteisiin Siperiaan, oli ruvennut kyselemään veljensä lasten perään. Lopulta hän oli saanut kuulla karmean totuuden – Arvo oli löydetty sairaalan kaivosta kuolleena. Kuinka laps'-parka sinne joutui, jää ikuiseksi arvoitukseksi.

Ella Ojala

Setot luovuttivat kulttuuripääkaupungin tittelin Unkariin

Alkuvuodesta 7.-9. tammikuuta vietettiin suomalaisugrilaisten kulttuuripääkaupungissa Obinitsassa toimintavuoden ”loppiaisia”. Tapahtumiin saapui runsaasti väkeä kaikkialta suomalaisugrilaisesta maailmasta: udmurtteja, ersalaisia, moksalaisia, marilaisia, komi-permjakkeja, inkeroisia, liiviläisiä, karjalaisia ja inkerinsuomalaisia.

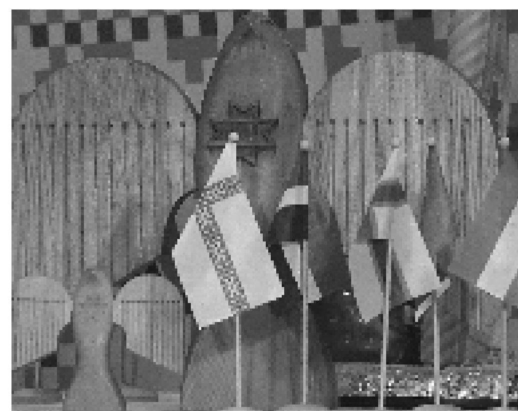
Ensimmäisenä päivänä oli juhlallinen vastaanotto Petserin virolaisessa koulussa, missä kuultiin joulukonsertti ja nautittiin lämmin vastaotto kirkkaana pakkaspäivänä.

Seuraavana päivänä setojen edustajat etupäässä *ülembsootska* eli *vanhin* Jane Vabarna luovuttivat vesilinnun – suomalaisugrilaisia kansoja edustavan puisen symbolin – unkarilaisille, jotka tulevat tänä vuonna pitämään huolen kulttuuripääkaupungin ohjelmasta.

Tapahtumassa olivat läsnä Viron presidentti **Toomas Hendrik Ilves** ja ulkoministeri **Marina Kaljurand**.

Illanvietossa kuultiin unkarilaisten lauluesityksiä ja tanssittiin.

Tapahtuman yhteydessä pidettiin kaksipäiväinen suomalaisugrilaisten kylien foorumi, missä etenkin *Iszkaszentgyörgy*'in edustajat saivat tilaisuuden esittää seuraavan vuoden ohjelmistoa. Puheeksi tulivat kulttuuri-, bisnes- ja sosiaaliprojektit, jotka tavalla taikka toisella tukevat suomalaisugrilaisten asuinalueiden kehitystä. Oma esitelmäni liittyi inkerois-, vatjalais- ja inkerinsuomalais-järjestöjen yhteistyömahdollisuuksiin Pietarissa ja sen ympäristössä.

Suomalaisugrilaisten kansojen lippuja kulttuuripääkaupungissa Obinitsassa.
Kuva: Viron ulkoministeriö

Seminaarin puitteissa järjestettiin omalaatuinen aivoriihi, jossa koetettiin löytää yhteiset intressit ja yhdistävät aihepiirit sekä keinot siltojen rakentamiseen. Pohdiskelun jälkeen seulalle jäivät kolme prioriteettia: nuoriso, kulttuuri ja yritystoiminta sekä näiden yhdistelmät.

Työtä jatkettiin pienryhmissä, jotka perehtyivät mainittuihin aihepiireihin perusteellisemmin keskittyen erityisesti yhteistyömahdollisuuksiin rajoista piittaamatta.

Vaikkakin vesilintu lensi Unkariin, ei suomalaisugrilaisuus kaikkoa Obinitsasta. Tuoreet yhteistoimintaprojektit – lastenleirit, Setojen päivät Pietarissa ja sen ympäristössä – ovat jo käynnistyneet.

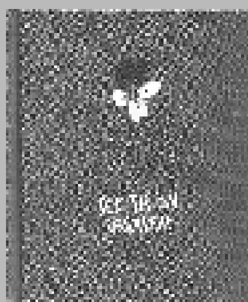
Dima Harakka,
Soikkolan inkeroisten seuran esimies

Sekalainen seurakunta

Loppuvuodesta ilmestyi pikkuinen vironkielinen kirjanen otsikoltaan Seltsis on segasem. Kirjan ovat koonneet ***Indrek Kangro, Kertu Siimer, Tarvi Raus, Ene Kaas*** *ja* ***Marko Markvart****.*

Kirja kertoo Tarton inkerinsuomalaisten seurasta sen aktiivijäsenten ja taustavoimien omakohtaisten näkemysten ja arkielämysten kautta. Kirjan ei alun perinkään ollut tarkoitus esittää tarkkaa kuvausta seuratoiminnasta, vaan pikemminkin luoda pikakatsaus sen henkeen.

Kirjasen idea lähti Tarton taidekorkeakoulun oppilaiden lopputyön tiimoilta. Sen kokoonpano, graafinen suunnittelu ja taitto ovat taideopiskelijoiden erinomaista aikaansaannosta.

Seltsis on segasem. Killukesi Tartu ingerisoomlaste seltsist. Tartu, 2015.

Kirjassa on sekä vakavia kannanottoja että hilpeitä katsauksia, proosaa ja runoutta. Se on hauskasti kuvitettu.

Kirjaseen on mahdutettu kaksi reseptiä: *vjoklakantsikka* ja *risapetsenjät* eli suomennettuina punajuuripiiras ja risakeksit.

A propos, kirjan otsikon voisi vapaasti inkerinsuomentaa: *sekaluutta on seurakunta* tai *joukos jottai, kansas kaikkee.*

Inkeri-lehti

Kahden rivin uutisia

Lauantaina **11.3.** esiintyy inkerinsuomalaisten Pärnun seurassa **Taisto Raudalainen** aiheesta ”Inkerinsuomalaisten juhlakalenteri”. Vapaa pääsy!

Perjantaina **18.3.** Viron akateemisen Inkeri-seuran vieraana esitelmöi **Enn Küng** (fil. tri) aiheesta *Jöran Sperling – Inkerinmaan kenraalikuvernööri 1683–1691*.

Jöran Sperlingiä tunnetaan Suur-Ruotsin kuningaskunnan Tanskalaisten maakuntien sekä Inkerinmaan määrätietoisena ruotsalaistajana. Hänen kautensa tiesi ennen kaikkea byrokratian sekä ruotsin kielen juurruttamista paikallishallinnossa.

Viron akateemisen Inkeri-seuran (EAIS) hallituksen kokous pidetään tilaisuuden yhteydessä.

Lauantaina **4.4.** pidetään **Viron Inkerinsuomalaisten liiton vuosikokous** Tarton Inkeri-talolla Veski-katu 35.

Sunnuntaina **19.4.** klo 14.00 pidetään Tarton inkerinsuomalaisten seuran yleiskokous, jonka jälkeen Tarton suomalaisen seurakunnan pappi **Urmas Oras** toimittaa jumalanpalveluksen.

Sunnuntaina **29.5.** klo 13:00–13:45 pidetään perinteinen **hartaushetki Põllkülan muistolehdossa**.

Jumalanpalveluksen toimittaa kirkkoherra **Hannele Päiviö** yhteistyössä Tallinnan inkerinsuomalaisten seuran kanssa. **Pohjantähti**-kuoroa johtaa **Ene Salumäe**.

Klo 12 ilmainen bussikuljetus Tallinnan seurakuntakodin (Pärnu mnt. 8) edestä Põllkülaan ja takaisin.

Lauantaina **14.5.** klo 12–17 **Suomalais-virolainen sukututkijatapaaminen** (Tallinnan ylipiston Historian, Arkeologian ja Taidehistorian keskus, Rüütli katu 6, 3. krs.)

12.00 Alustavat puheenvuorot:
Raivo Maine, Eesti Genealoogia Selts, hallituksen pj.
Jukka Partanen, Suomen Sukututkimuksen Seura, hallituksen vpj.

12.20–12.50 Osanottajien esittely:
Jaan Tagaväli, Eesti Genealoogia Selts, hallituksen jäsen
Arto Hautala, Suomen Sukututkimuksen Seuran jäsen

12.50 –13.50 Inkerinsuomalaisten historiaa:
- virolainen näkökulma – **Taisto Raudalainen**,
- suomalainen näkökulma – **Toivo Flink**

14.50 –17.00
- Inkeriläisiä koskevat asiakirjalähteet – **Fred Puss**
- ”Toikat Hietamäeltä”-teoksessa käytetyt lähdeaineistot – **Pekka Wikberg**

Tapaamiseen osallistuvat vierailevat Viron kansallismuseossa Madara-kadulla sekä Viron Historiallisen museon Suurkillan näyttelytiloissa.

Lauantaina **6.5.** klo 17.00 Pärnun inkerinsuomalaisten seura esittää elokuvadokumentin ”Viimeinen juna Inkeriin” (ohjaus Margus Raid ja Hanna Hovintie, BFM & Metropolia 2014, 53 min.).

Aiheesta kertoo lisää Suomen Inkeri-liiton pj. **Alina-Sinikka Salonen**.

Etteepäi on elävän mieli… Onnea!

90
Anna Bergmann 30.1.

80
Helmi Luhaäär 5.3.

Sukulaiset Tartosta toivottavat onnea juhlavuoden johdosta!

76
Olga Varkki 11.2.

76
Ljudmila Verbitskaja 17.3.

57
Tatjana Belan 11.3.

46
Szilárd Tóth 17.3.

41
Irina Dubtšak 17.2.

40
Merje Malkki 20.3.

Onneksi olkoon, syntymäpäiväsankarit!

Kuva: Jörg Hempel

Emäntä pan´ putropaan kiukaahe, a isäntä lesantkal loiko

Skuoritsan Malkkilan "**tynilöisii" Eeva Malkki kertoo Topolan talosta**

Kartanon **kalitka** ol´ maalattu ja vuorattu ristikolle, jot kesel tul´ tähti. Kesel ol´ sit ramppi ja ulkopuolel ol´ sellane läpä. Peukalol painettii ja ramppi nous ja kalitka aukeni. Sit ko mäntii siälle, ol´valkone-valkone huapasist puista lattia laitettu. Ne ol´parkkalautoi, mitä ennen maailmas ol´ semmoset laivat, että lautojen lävite ol´ urat kaivettu ja niihe sit´ laitettii narut, jot sais plotnoiks (tiheäksi). Ennen vanhaan talonpojat ostiit niitä rannast ja Topoloan isäntä laitto niit lautoi **kalentoran** syrjii pystyy. Sit **porstuvan** oven ees ol´ rappu. Sielt mäntii yl´ kynnyksen porstuvaan. Siel ol´ niitä talon asjoi: vesisuavi puukauha reunal, mil sai juuvva.

Vasemmal kätel ol´ **takatupa** ja oikial ol´ **etutupa**. Takatuvass ol´ pienempi ovi, ko se oli talv'-asuttava. Ja etutuvass suurempi ovi. Sielt, ko mie harppaan kynnyksen ylite, ni oikial puolel on pien ikkuna. A katunpuoleiset ikkunat, ne ol´liit suurempii. Ja vasemmal puolel ol´ **kiukaa**. Siin kiukaan suus ol´ **pliitta**, mihi ajettii hiilet ja keitettii perheel ruuvat. Vasemmal puolel ikkunan vieress ol´ pitkä pöytä penkit ympärillää. Ja isäntä istu pääpenkil ja emäntä kurkuttel siin kasalla. Isäntä sano: "Käymmö otraputroo syömää!"

Sit siin ol´ **sulana** – kapea lankkuovi, laipio. Toinen lauta maalattu punaseks, toine siniseks. Yläpuolelt ol´ auki, siel ol´orsi, jos ol´ kaikellaista tavaraa. Sit mäntii kammarii, **salin** puoleen. Siel ol´ seinät oikein paperoitu, ol´ kaks ikkunaaki.

Viel ol´ pien **sulana**, miss maattii. Siel ol´ kiukaa, jolla sai nukkua. Siel sai sit lämmitellä jalkoja ämmävainaa. Monta kertaa emäntä tek´ sellain, että ko kiukaa lämpis, nii hä pan´ sellasii mukulakiviä siihe kiukaasee kuumenemmaa. Ku ol´liit jo oikein kuumat, ni pantii ruajentahe kiehuvaa vettä ja ne mukulat nostettii suuril sipsilöil siihe vettee. Se alko kiehuu-porajaa. Sit pantii maitopuat siihe alas ja annettii siin olla vähäsen. Ja katajaoksi ol´ siin kuumin kivin seass ja se katajahöyry nous niihe pattoihe ja kaik pasillit kuoliit poikkee! Kaik puat vietii sit kiukaasee kuivumaa. Ja sit ne heläyssit niin sorjast, ko emäntä män´ noutamaa näit pattoi. Sit laitettiiki siihe kiukaahe se putropata otrasuurimoin kera. Aamulla tehtii kaik ruuvat valmiiks. Sit tultii lounal syötii ja mäntii tuas töihin. Iltapuolel syötii kons naurispiirakkaa tsajun kans tahi kantsikkaa – voita levitettii piäl. Se vast ol´ herkkuu! – Näin meillä toimitettii ennen muailmas …

Sit sitä kiukaan asjaa viel. Kiukaata ko käytii lämmittelemää, ni sil kiukaal ain "valitettii vaivat". Joska selkää kivist tai ol´ vatsataut, niin mäntii vatsallee makkaamaa kiukaal. Käsettii kuumentammaa vatsaa. Selkäki lämpeni oikein hyvin kiukaan vieress. Siin ol´ki **lesantka** … Sit ol´ siin kiukaas sellaset kuumat reijät – kuumii petsorkoi, mis metsätöitten jälkeen kintaat ja noskat kuivuit. /---/

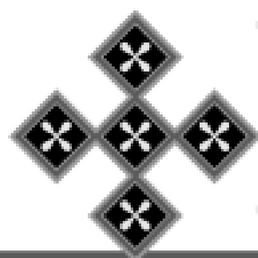
A milloin takatuppaa muutettii? – Sinne muutettii jo lokakuuss. Sit ko Mikkelipyhät ol´ vietetty. Kesätupa ol´ kylmä – siel ol´paljo ikkunoi ja käi läpiveto. A etutuppaa muutettii silloi, ko ol´ neljätpyhät. Pestii ennen kaik.

Luhtii pääsi porstuvast, miss ol´ sulana ja sulanass ol´ kaikellaisii tarpeita – jauhokontti ja taikinapytty ja ruajentoi – kaikkii ruokatarpeita. Siellä oli rappuset, mitkä mäni sit **luhtiihe**. Siel luhiss oli niin kaunis kammar tehty! Siel yleensä pijettiiki vuatteita. Siel ol´liitki kaik pyhävuatteet, mitkä oli saatu kaulatuks. Ja siel ol´ ain vanha kamotti tai piironki. Kaikki rihkama vietii ai luhtiihe. Ol´ se joskus, jot nuoret nukkuitki luhiss.

Kartanon ympär ol´ **kuja**. Se ol´ lautakatos pärreistä. Ulkopuolel ol´ seinät, mutta sisäpuoleelt se ol´ ain avonaine. Aitoilla ol´ lautakatokset. Sanottii **kattokuja**.

Kujjaa pääsi suurest portist. Oli oikein kivipatsaat kahel puolel ja näihe ol´ kiinnitetty saranakokat ja sisäss ol´ rautakanki, mil pantii portti kii'. Ko hevone tul´, ni se ajo siihe kujjaahe. Kuja ol´ neljät syltää. Toisel puol porttii ol´ tavallisest aitta. Ja samal puol pijettii lampaitakki. Sit kolmet metrii pitkä ol´ se peräkuja, taahekuja. Ei tatteitakaa pantu aurinkohe jot ois satanut märäks. A se ol´ vähän etempänä tuvast siel takan' päin.

Toisil ol´ toisel puolel kivine **liävä** ja toisel puolel puine. Kiv´ liäväss olliit lehmät. Meil ol´ seitsemän lehmää. Ja puuliäväss ol´liit hevoset – niil ol´liit sellaset **karsinat** tehty. Ja sit ol´liit lampaat, niitäkin ol´ kuusin-seitsemin ainaki. Ja takan ol´ portti, mist karja män´ ulos. Se ol´ sit **takaportti**.

INKERI

Kesäkuu 2016

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Inkeriläisyys näyttävämmin esille! × Narvan seura juhli aikuistumistaan
Äyrämöispuvun koristekuoseja × Inkeriläis-udmurttilainen perinnepäivä
Tartossa × Vainikka-suku muistelee × Köllit tekevät kunniaa! × Tulkaa
Narvaan naastiloissa, nastaan linnaan linttilöissä!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Äyrämöiskirjontaa luonnehtivat rombit, svastikat ja elämänpuut. Maie Ojamaan käsityötä.

Maasta se pienikin ponnistelee…

Taisto Raudalainen

Valpas tarkkailija saattoi havaita Virossa viime vuoden loppupuolella inkeriläisyyden tasaista nousua. Marraskuussa 2015 perustettiin Tarton Inkeri-talolla Viron akateeminen Inkeri-seura. Inkerin monipuoliseen tutkimiseen keskittyvää seuraa ei ole ollut aikaisemmin Virossa, Suomessa eikä Venäjälläkään. Uusi seura haluaa muun muassa tarjota asiantuntija-apua kansallispohjalla toimiville seuroille tieteellistä pätevyyttä vaativissa kysymyksissä sekä edesauttaa Inkeri-aiheista tiedonvaihtoa museoiden ja arkistojen sekä kansalaisjärjestöjen välillä.

Maaliskuussa 2016 kuulimme dosentti **Enn Küng**in luennon Inkerinmaan kenraalikuvernööristä **Jöran Sperlingistä**. Toukokuun alussa esitelmöi **Merle Leppik** kielentutkimusmatkoistaan Kurkolan niemimaan suomalaiskyliin vuosina 1963–1983. Lupauksen esitelmästä seuran kokouksessa on antanut myös historiantutkija **Kari Tarkiainen**, joka tulee esittelemään uudempaa kirjallisuutta Inkeri-tutkimuksesta.

Perustamiskokouksen yhteydessä pidettiin esitelmätilaisuus Etnisyys valtiollisuuden helmoissa, jossa itse esitelmöin otsikolla *Kuka olet inkeriläinen?* ja pohdin inkerinsuomalaisten omakuvan moninaisuutta eri ikäryhmissä.

On päivänselvää, että elämme tällä hetkellä murroskautta, etsikkoaikaa, jolloin nuoremman polven pitää rohkeasti esittää toiveensa seurojen toimintamuodoista. Akateemisen seuran perustamisen vanavedessä on virinnyt ajatus käynnistää kurssit tutustumiseksi Inkerinmaan eri ryhmien kansanpukuihin ja työpajat niiden valmistamiseksi. Sekin vaatii tiedepohjaista lähestymistä. Kurssien on määrä syventää Inkerin kansanpukuihin liittyvää osaamista Virossa. Joka tapauksessa nuoremman polven osaidentiteetti inkerinsuomalaisena tai heidän jälkeläisenä ankkuroituu nykyään vahvasti kansanpukuun.

Viron sukututkimusseura järjesti Suomen vastaavan järjestön kanssa 14. toukokuuta tapaamisen, jonka painopiste oli selkeästi Inkerissä ja inkerinsuomalaisissa. Tilaisuudessa esiintyi Viron henkilöhistorioiden tutkimuskeskuksen (*Eesti Isikuloo Keskus*) tutkija **Fred Puss**. Hän esitti ammentavan katsauksen arkistolähteisiin, joita inkerinsuomalaisten osalta on käytettävissä. Itse puolestani esitin katsauksen siitä, kuinka Inkeri ja inkerinsuomalaisuus ovat olleet yhteydessä Viroon ja virolaisiin kautta aikojen. **Pekka Wikberg** esitelmöi kirjansa *Toikat Hietamäeltä* arkistolähteistä.

Jokainen sukututkimuksesta kiinnostunut sai tapaamisesta puhtia toimintaansa. Kaiken kukkuraksi pidettiin yhteistyössä Tarton seuran, Viron kansallisuuksien yhdistyksen sekä Viron kulttuuriministeriön kanssa koulutustilaisuus Tarton Maarjan koululla. Annoin siellä tunninpituisen katsauksen inkerinsuomalaisiin häätapoihin. Sovimme, että meidän onkin järjestettävä ihan oikeat inkerinsuomalaiset lauluhäät.

Viimeisimpänä mutta ei suinkaan vähäisimpänä mainittakoon, että Viljandin seuran kuorolaiset olivat tärkeässä edustustehtävässä Viron ja Suomen tasavaltojen presidenttien tapaamisessa. Miesyhtye **Pange Poisid** esiintyi 17. toukokuuta presidentti Sauli Niinistön valtionvierailun yhteydessä Estonia-teatterin valkoisessa salissa. – Jos tämä ei ole julkisuutta ja menestystä, niin mikä sitten?

Muista Viron akateemisen Inkeri-seuran kotisivut: ingerimaa.org.ee

Puhe Narvan seuran vuosipäivänä

Teksti: Helle Kuldsepp, kuvat: Taisto Raudalainen

Narvan Inkerinsuomalaisten seura on rekisteröity 27. helmikuuta 1990. Perustamiskokous pidettiin 16. helmikuuta 1990. 26-vuotiaana olemme korkeassa iässä nauttiaksemme itsestämme kypsänä aikuisena.
Ensin muistelemme hiljaisella hetkellä kaikkia niitä seuran jäseniä, jotka ovat poistuneet keskuudestamme…

Aktiivinen kulttuuritoiminta alkoi seurassamme heti, kun se oli perustettu toukokuussa. Silloin aloitti myös Iloiset Ystävät- kuoro, jossa on eri aikoina laulanut yli 40 ihmistä. Kapellimestarina ovat toimineet **Vladimir Romanihhin**, **Marina Höyry**, **Marina Kämärä** ja tällä hetkellä **Tatjana Belan**. Yhtyeeseen on liittynyt uusia jäseniä uusine ideoineen ja ajatuksineen. Kuoro on luonnollisesti aina osallistunut inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhliin, ja vuosina 1996 ja 2006 ollut myös itse järjestäjänä. Tänä vuonna juhlat järjestetään taas Narvassa. Seuran jäsenet kuuluvat Narvan Mikaelin ruotsalaissuomalaiseen seurakuntaan, ja siksi olemme käyneet aina keskeisinä kirkkopyhinä laulamassa myös kirkossa. Vuodesta 1991 alkaen olemme pitäneet säännöllisesti suomenkielisiä jumalanpalveluksia. Joka kuun viimeisenä perjantaina seuran tiloissa on vieraillut saarnaajia Suomesta.

Seuran kuoro ja yhtye ovat osallistuneet muun muassa jokavuotisille Narvan kaupungin päiville ja joululaulu-festivaaleille sekä inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhlille. Joka joulukuu olemme osallistuneet hyväntekeväisyyskonsertteihin.

Jo kolmatta vuotta peräkkäin olemme olleet mukana Inkerinmaan Narvusin seurakunnan järjestämässä Hakajan hautausmaan muistotilaisuudessa.

Vuonna 2007 olimme inkerinsuomalaisten kulttuuripäivillä Suomessa. Vuoden 2008 heinäkuussa olimme merimieslaulujen festivaaleilla Kotkassa. Vuonna 2004 vietimme juhannusjuhlia Inkerinmaan Skuoritsassa, vuonna 2014 puolestaan Siestarjoella

Iloiset Ystävät pitivät yllä railakasta mielialaa.

Seura on pitänyt vaarin inkerinsuomalaisille kalliista juhlapäivistä – pääsiäisestä, äitienpäivästä ja pikkujoulusta. Kuoronjäsenten syntymäpäiviä on aina vietetty.

Seuran olemassaolon aikana on opetettu suomen kieltä niin seuramme jäsenille kuin Suomeen asumaan ja töihin lähtijöille. Opettajina ovat olleet **Tamara Jalonen**, **Katri Mironova**, **Olga Šaljapin**, **Larissa Vangonen** ja **Sandra Eik**, tällä hetkellä **Helle Kuldsepp**.

Meillä on tiivistä kulttuurivaihtoa Invangorodin kaupungin kanssa.

On tullut perinteeksi, että vietämme joka vuosi pari päivää Suomen tai Viron eri paikkakunnilla – Helsingissä ja Kotkassa, Saarenmaalla ja Hiidenmaalla.

Vuonna 2013 aloitimme yhteistyönä Tarton yliopiston Narvan oppilaitoksen kanssa viettämään suomen kirjakielen alullepanijan Mikael Agricolan muistopäivää 9. huhtikuuta. Lokakuun kolmannella viikolla taas vietetään säännöllisesti heimokansojen viikkoa.

Kiitos lehtori **Szilárd Tóthin**, on kumppanuus yliopiston kanssa yhä tiivistynyt. Ilman sitä emme pystyisi toteuttamaan edellä mainittuja edesottamuksiamme.

Suuri rooli toimintamme vetämisessä on aina ollut seuramme puheenjohtajalla: **Svetlana Suursoholla**, **Vladimir Fominilla**, **Viktor Kämärällä**, **Sandra Eikillä** ja **Juri Arhipovilla**. Tällä hetkellä puheenjohtajana toimii **Helle Kuldsepp**.

Katsokaa nyt meitä – olemme yhä iloisia ja tyytyväisiä tehtyyn työhön! Mutta mitään ei saavuteta ilmaiseksi. Rahasta ei ole tapana puhua, mutta ilman sitäkään emme pärjäisi. Eniten meidän toimintaamme ja ulkomaanmatkojamme ovat rahoittaneet Viron inkerinsuomalaisten liitto ja Narvan kaupungin kulttuuriosasto.

Seuran olemassaolon aikana olemme toimineet eri rakennuksissa. 8. tammikuuta 2016 saimme käyttöömme suuret tilat entisestä koulurakennuksesta. Remonttia olemme tehneet omin voimin.

Seuramme ytimen ovat aina muodostaneet meidän kunnianarvoisat mummomme, jotka yhä puhuvat suomea. Mutta elämä ei pysy paikoillaan. Asetetut tavoitteet saavutettua ei ole aikaa jäädä niitä ihailemaan tai valittelemaan epäonnistumisia. Seuramme viisi pienintä jäsentä olivat viime vuonna suomen kielen kesäleireillä Tartossa. Ja tänäkin vuonna katseemme kohdistuvat lapsiin. Ovathan lapset tulevaisuutemme.

Meillä on siis kaikki mahdollisuudet iloiseen jatkoon!

Kaupunginhallituksen kulttuuriosaston runsas kukka-asetelma siirtyy seuran puheenjohtajan syliin.

Onnittelijoita riitti – Narvan kaupunginhallitus esittämässä onnnentoivotustaan.

Länsi-Inkerin rovastikunnan kirkkoherran Pasi Hujasen puheenvuoro.

Tilaisuuden vetonaula oli juhlakakku Inkerin kansallisväreissä.

Pitkä on juttu pellovasta: Äyrämöisin puku

Maie Ojamaa

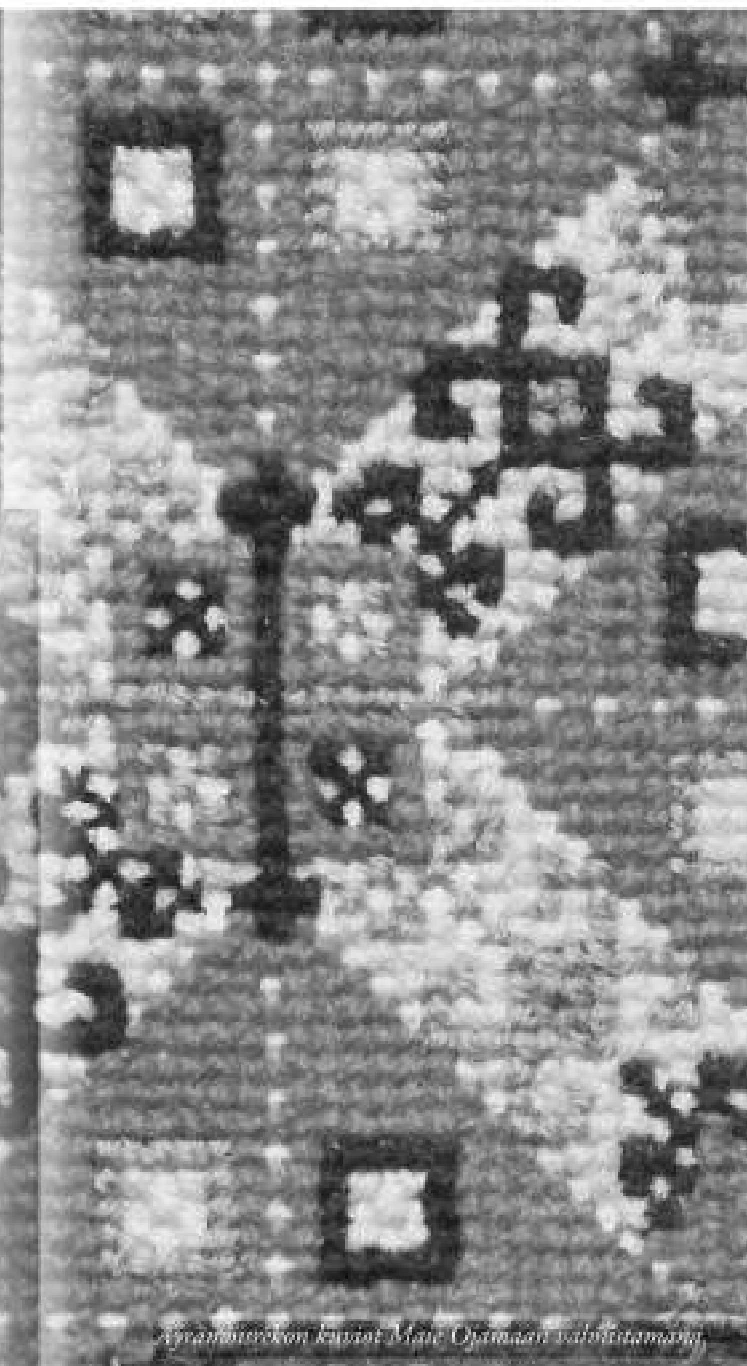
Rahvariideid tegema asudes tekib alati küsimus: milleks neid tänapäeval küll vaja on? Muidugi osutab rahvariiete kandmine eelkõige rühmakuuluvusele, aga ka rahvakultuuri väärtustamisele. Mina lähtusin rahvariideid valides emapoolsetest esivanematest. Olen teinud juuri otsides palju eeltööd. Lisaks olen pidanud oluliseks, et töövõtted, mida rahvariideid tehes kasutan, oleksid võimalikult sarnased nendele, mida kasutasid esiemad. Minu ema on sündinud Serepetta kihelkonnas. Kahjuks ei tulnud mul ei ema ega vanaemaga kunagi jutuks, kas nende ajal veel rahvariideid kanti. Ei osanud seda õigeaegselt küsida. Sellest hoolimata olen otsustanud endale teha äyrämöispuku. Nüüd tahan kogunenud teadmisi ka teistega jagada.

Rekkopaita Tuutarista, Museoviraston kokoelmat.

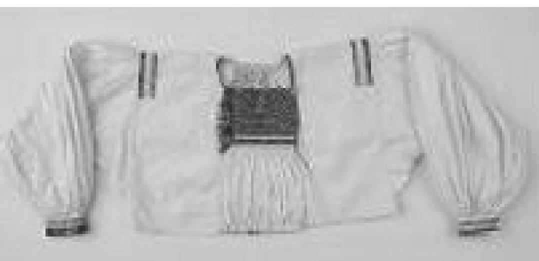

Rekkopaita Ropsusta, Museoviraston kokoelmat.

Äyrämöisrekon kuvio Maie Ojamaan valmistamana.

18.–19. sajandil kanti Ingeris veel üldiselt rahvariideid. *Äyrämöiset* elasid põhiliselt *Tyrö, Tuutari, Hietämäki, Serepetta* ja *Skuoritsa* kihelkondades. Aga neid leidus ka *Markkova-Järvisaaris* ehk Ida-Ingeris. Nendesse piirkondadesse tulid soomlastest elanikud Karjala kannase lääneosast, *Äyräpää* kihelkonnast ning tõid endaga kaasa väga omapärase rõivatraditsiooni. Kuna need olid värvikad ja pilkuköitvad, on nende piirkondade rahvariidetraditsiooni ka kõige paremini kirjeldatud. Juba 1870. aastatest alates, kui Helsingi ülikooli stipendiaadid siirdusid oma uurimisretkedele Karjala kannase idaossa *Sakkolasse* ja *Rautusse*, koguti samuti just sealsete *äyrämöiste* rõivaesemeid.

Rekkopaita Skuoritsan Puutostista, Museoviraston kokoelmat.

Kõige olulisem riideese *äyrämöisnaisel* oli särk – *rekkopaita*. Neid pidi mehele mineval noorikul olema kümneid, üksikuil lausa sada. Kõiki ei kaunistatud, ent pidulikul *rekkopaital* oli alati rikkalik tikand. Põhiliselt kasutati tikkimiseks villast koduvärvitud lõnga. Ennekõike punast (kirsipunane), hiljem olid põhitoonideks ka kollane ja sinine. Tikand oli tihedas eelpistes ja lõpptulemus oli tõeliselt kaunis. Sellist peent tikandit oli võimalik teha vaid noores neiueas, kui nägemine on veel korras. Alles hiljem hakati *rekkot* kaunistama ristpistes tikandiga, mis lihtsustas tikkimist ja võimaldas seda ka halvema silmanägemisega inimesel.

Rekko on nelinurkne tikitud rinnalapp, millel oli naise riietuses sümboolne tähendus. Tal oli maagiline kaitsefunktsioon. Villase tikandiga vooderdatud *rekko* oli praktilises mõttes neiu ja naise rinnapiirkonna soojendaja, ent sümboolses mõttes ka tema kaitsja. Teatud sümboleid (romb, rist, svastika) tikkides mõeldi kindlasti kaitsele halva silma vastu. *Rekko* kinnitati vasakult poolt sõle või haagiga. *Rekko* oli muidugi ka kaunistuselement, mis pidi igal juhul ka talverõiva alt välja paistma. *Rekkopaita* põhikangas oli kootud linasest, selle alumine osa aga takusemast toimsest lõngast. Ka õlakute piirkond ja varrukaotsad kaunistati pidulikuma *rekkopaita* puhul tikanditega, mis võisid olla kas ristpistes või siis eel-, kast- ja aedpistes.

Külmal aastaajal pandi *rekkopaita* peale ka pihikseelik – *hartiushame*. Suvel kuuma ilmaga oli pikk *rekkopaita* kasutusel aga iseseisva riietusesemena. Siis seoti selle peale kas vöö või vööpael. *Rekkopaita* pärandati emalt tütrele. *Hartiushame* meenutab lõikelt vene sarafan-seelikut ja on kas punane, tumesinine või must. Viimasel kahel juhul oli pihiku õlaosa tavaliselt punast värvi ja tikandiga kaunistatud. *Hartiushame* oli kodukootud villasest lõngast ja pidi olema piisavalt lai (2,5–3 m), et teda saaks kasutada võimalikult kaua, s.t. ka lapseootele jäädes. Vahel oli *hartiushame* kurrutatud, milleks olid omad töövõtted. *Hartiushame* võis olla ka linane.

Naine kandis seelikul alati põlle – *esiliina* (mõnel pool ka: *esna* või *polle*). Pidulik valge põll oli samuti rikkaliku villase lõngaga kaunistatud, sagedasti kastpistes tikandiga. Tikandid pidid olema tehtud nii korralikult, et põlle saaks kasutada mõlemat pidi. *Esiliina* kaunistuselemendiks oli enamasti pits, sageli vägagi keerukas niplispits. Seda võidi kasutada uue põlle kaunistuselemendina korduvalt. Igapäevaselt kanti argipõlle, mis oli praktilistel kaalutlustel tumedam. Hiljem olid kasutusel Peterburist ostetud puuvillapõlled. Vahel kandsid põlle ka noored neiud.

Äyrämöis-naised kandsid valget nelinurkset peakatet, mille nimeks oli *huntu*, mille sidumisel olid kindlad reeglid. Ajapikku muutus peakatte kandmine vabamaks ning *huntu* muutus mõõtmetelt väiksemaks, kattes lõpuks ainult pealae. 19. sajandi lõpuks oli *huntu* muutunud lausa 5-kopikalise suuruseks, aga oli ikka veel kohustuslik naise peakate. Abielu väliselt lapse saanud naised pidid mõnel pool häbimärgiks kandma punast *huntu*. Kuni leerimінекuni võisid *tyttöpäät* kanda lahtisi juukseid. Leeritatutel oli aga peakatteks alati *säppäle*, mida on tuntud juba muinasajal. Kuna Karjala maakitsusel elasid *äyrämöised* ja õigeusklikest *inkeroiset* sageli naaberkülades, kandsid äyrämöisnaised vahel ka *karjala moodi* peakatet *sorokka* või *harakka*, mis oli samuti rikkalikult kaunistatud, peamiselt sini-punase tikandiga.

Rekko Skuoritsan Purskovalta, Museoviraston kokoelmat.

Üleriidena kasutati kirikus ja külas käies valget pikk-kuube – *viitta*, mis oli õmmeldud vanutatud villasest kangast. Ka *viitta* kaelus oli kaunistatud villasest lõngast tikandiga. Rikkamatel oli lisaks sinakashall *viitta*, mida kasutati talvisel ajal kasuka peal. Suvel kasutati linasest valget põlvini ulatuvat *viitta* või *kostulit*.

Vöö vahele võis veel panna kaunistustega puusapõllesid, vöölinu või nn. „higirätikuid".

Kirikukindad olid alati lumivalged, suvised heegeldatud, talvised aga villasest lõngast ja kootud.

Praktilisi nõuandeid:

1. Olen kõikide tikandite puhul kasutanud spetsiaalset aukudega tikkimisriiet. Nii on vähemasti esialgu lihtsam. Lõpptulemus ei erine originaalist.

2. *Rekkot* tikkides tegin kompromisse: kasutasin ristpistet eelpiste asemel. Sama moodust kasutavad kuuldavasti ka Peterburis elavad ingerisoomlased. Parema silmanägemise korral võib teha originaalvariandi eelpistes, mis on aga oluliselt töömahukam.

3. *Hartiushame* tegemisel kasutan villast poeriiet. Ise kangastelgedel kududes tuleks riie oluliselt paksem ja toimsem.

4. Tikandid kinnitan rahvariietele selliselt, et enne pesu oleks neid võimalik ära võtta. Värvilised villased lõngad (ka puuvillane mulinee) võivad värvi anda. Pesemisel võib aga villane lõng muutuda topiliseks.

5. Kui tikandite tegemisel olete ostnud peenvillast lõnga, siis tikkimisel tuleks võtta lõng kahekordselt. Kahjuks kipub selline lõng enam sõlme minema.

Anna-Maria Neuvonen (s. 1903) Tuutarin Kavelahdesta: „Äyrämöisnaiset käivät kuin tsaritsat muntiroiss!"

Tuutari Kavelahtis 1903. aastal sündinud **Anna-Mari Neuvose** emapoolne vanaema oli pärit Hietamäe *äyrämöisemo´* de seast. Seda *savakotest* selgelt eristuvat kogukonda iseloomustas tugev emajärgsus, mille üheks märgiks oli emalt tütrele pärandatav, paljudest üksikasjadest koosnev ja kokku sadu töötunde nõudev *äyrämöispuku* – rõivakomplekt, mida naised kandnud kui *tsaritsat muntiraa* (tsaaritarid oma kostüüme).

Anna-Maikki jutustaski 1997. aasta mais nõnda:

Miun aikanain ei enää kovin pijetty tämmösii pukuloi. Puku-muot´ ol´ savakoil ja äyrämöisil jo potsti yhellaine – hame ja kofta. A es´liina pit´ kuiteski aina olla vyöl! Vaik ol´ vanhaki ihmine. Ilman es´liinaa ei tullut kuuloonkaa!

Miun serkkuin, kuka käi Suomess sen kansanopiston – hiä itse kuto ne kankaatki. Hiä tek´ niit kaikenkarvasii nyyttilöi ja riepuloi – "kansallispukuloi". Hiä käi niit sit myömässki. Hänelt niin ku kyssyit – tilattii. Hänel ol´ oikein kankaspuut ja koko talven kuttoi! Sit miul ol´ siin toisiiki sukulaisii, setän tyttärii. Hyöki kuttoit. Yhel ol´ äyrämöisin, a toisel savakoin puku.

A äitilläinki ol´ sit säilyynt se äyrämöisin puku. Ennen vanhaa kaikil ol´liit jiäneet omilt ämmiltää – mummoloilt.

A luaji, mikä ero niiss puvuiss ol´kaa?

Ai mikä ol´? Kons ol´ viel tyttön', ni äyrämöisil ol´liit tämmöset valkoset korkiat säppälet piäs. Siin otsan kohtaa ol´ kuin mikäki "nappi" tai nuppu. Joska ei olt likkan', nii naisil ol´ pantu jo sellane nappi. – Se ol´ sit äyrämöine.

Tyröss, mikä ol´lki se oikea äyrämöisin pitäjä, ol´ äyrämöistytöil semmoset kookkaat **säppälet** päässää. Pahvi ol´ alla, semmosta kangasta päällä ja kankaan päällä viel punasta kangasta. Sit viel valkoset helmeet ja nastat helmin päällä. Issäin huasto, kuinkas se ol´ komia näky!

Kuka ol´ varakkaamp, sil ol´ **piällystakki** verkane – **verkahammeet** ol´ tummansiniset. Ne ol´ sit tyssäl pantu kii'. Köyhemmil ei olt konsaa verkasii, ol´ enemmän puot´kankaast.

Talviaikaan ol´ sit **valkoset viitat** pääl. Se ol´ polviihe saakka. A ei sitä ennää miun lapsuuvessa olt kellä.

Ja sit se **kussakka-vyö** ol´ tehty oikein valkosest villakankaast **töppelöin** kans. A se **kofta**, no se ol´ki ko pusero. Ennempää ol´ yläpuol valkiaa, hienost villakankaast. Lopen hienoo! A se alapuol ol´ semmosta ko koton' kuottuu. Ja väriaineet ol´ luonnosta. No, siin ol´ki sit paljon työtä… Sit niiss paijoiss ol´ **monenkarvaset olkapiät**. Olkapäiss, reunuksiss ja etenki siin kauluksess ol´liit monel kirjoil tehty sit ne mallit. Sitä kaulusta kutsuit sit **rekoks**.

Sit ol´liit viel ne **töppöset** hienost kankaast ja oikein sulkkuset lentatki pantu. Siin ol´ki sit katsomista näil, kutka ymmärs jottai siint ompelu-perästä. Se ol´ hyvin hienoo näppityötä! Mie muistan, meil ol´ oikein hyvä ompelija Katja. Hiä, ko näk´, ni kerrast sano, jot "Oi, ko mie katsosinki likemmäst oikein, miten se pusero on tehty?" Hänel näyttiis, ni hiä sanoi: "En mie ikinä tällaist hienoutta itse kykenis tekemääkää!" Se ompelija itse sanoi.

Morsiamel pit´ kaik itse tehhä. Ko ei teht itse, ni pit´ tehhä ämmäl taikka äitil. Ja käsil on ain tehty paremmin ko konneil! No, eihä siihe aikaa olt televizoraa, mitä ain pittää katsoo! Näppityötä tehtiiki talvet pitkät. Kuka kutoi, kuka keträs ja karttas ja ... Ja sit sitä tul´ tietystki. Ja kuka ol´ äyrämöine, ni hänel pit´ olla se äyrämöisin puku!

Niil äyrämöisil ol´ki tyttön' olless se tukka leikattu sit ain tällaseks lyhköseks. Ol´ leikattu ko miehil – korvii myötee. Sit ko tuotii naimisihe, ol´ki oikein leikki, miten ne hivukset suaha palmikolle. Ol´ sellasii "viisaita" sit, jot tehtii sellane keinotekoine **sykerö** ennen ko ne omat hiukset alkoit kasvaa. A savakoil – niil ei olt. Heil ol´ oikein kunnonki letit jätetty. Sit ko vejettii sulhasil, sit hää-iltan sanottii morsial: "Nyt männääki hunnustammaa!" Mäntii ja "otettii kii' ne kukkaset", jotka ol´liit piäss. Letit purettii ja niist hiuksist tehtiiki nuppu. Ja sit pantii myssy piähä. Ne myssyt, erittäinki morsiil ol´liit punasii, roosovoisii, sinisii sellasii. Sit ne hiukset panti kii'. Kata, kinoski nyt näytellää, kuin ukrainkoil ol´! Heil on vähän samallain.

No nyt nuoteet ol´liit siin pöyväss ja mäntii tekemää sitä **nuppuu**. Huuvettii: "**Männää hummarelle!" –** Männää nyt hunnustammaa … Sit pantiiki otsahe se **nuppu**. Niskast kammattii tukka otsaan ja sivotti lankanauhal kii'. Juaettii kahtee lahkoo. Nauhat pit´ riittää kahtee lettiihe. Sit ne pujotettii niin ikkää hiuksin vällii. Ja se nuppu tul´ki siihe otsakihermöön – oikein siihe tukan rajjaa. Ristäitin sano, jot hänel ol´ muailman iso tukka ja ko hänet vietii Rätykyllää (Mutakyllää), ni hänt tahottii ensiks tehhä **otsanuppuseks** (äyrämöiseksi). A toiset ämmät tahtoit tehhä **niskanuppuseks** – savakoksi. No sit tehtii kuiteski otsanuppu, mut ko häne ol´ paljo hiuksii, ni se nuppu tul´ niin suur ko hänen päänsä. Myssykää ei tahtont oikein päähän mahtua!

Myssy ol´ valkonen. Ja tukkanauhaki ol´ valkonen. Otsanuppuset ja niskanuppuset ol´liit sit yhenkarvasii. Kel ol´ sinine, a vanhat pittiit ain mustaa. Tummat ol´liit kyl, a "otsanuppuset" (äyrämöiset) eivät pitäneet konsaa punasii. Vain "niskanuppuset" (savakot) pittiit punasii. Vanhemmil, muistan, ol´liit enempää tummat myssyt. Äitilläinki ol´ sit sellane – sanottii "**kaksinkarvane**". Se on niin ku ruohonpäistä, sinistä ja mustaa – mitä lien sellasta. Hivukset ol´ sit oikei hyväst pantu ja sellane kaunis kampaus tehty. Oikein pitskoil ja neuloil. Se ol´ kyl komia! A sit, muistan, jot perrää ennää ei pijetty sellain.

Ja niit hammeitakki ol´ mont. Mitä vanhemmaks tul´, sen enempää ol´ niit hammeita. Äitilläin ol´ niitä savakon hammeitaki. Ne ol´liit kraassattu punasel, sinisel ja ruohonpäisel. Mie niit äitin hammeita purin ja tein sukkii pojil. Silloin pit´ näes ain kansallistanssiloiss olla sellaset sukat töppelöin kans. Mie monet sukat annoin sit niil.

Mein nuapurin äitin anoppi Humalistost ol´ tult meil kylläähe. Yks naine sano: "Panepas piäl koko se mundira!" Mie sit panin koko sen mundiran piällein. Miul ei olt hiuksiikaa viel leikattu. Pantii se säppäle piähä. Ja kenkätki oikein nappiloin kans. Sit se sano: "*Nastojashii mundir* !" No se ol´ki niin ku miehil vojennoin virallinen muntira! Ja mie sanon: "Se on totisen totta!" Oioi, siin ol´ki kovast työtä! Siel ei tytöt laiskanna olleet!

Lisalugemist:

http://vk.com/tsentr_korennyh_narodov_lo

- Ingermanlandskie_finny_Ocherki_istorii.pdf
- fin_ill.indd.pdf

http://rautu.fi/Tallenne/Raudunhistoria/18-kansanpuvut/16-Kansanpuvut.pdf

http://www.metsapirtti.net/perinne/metsapirttipuku/

Vt. ka Museovirasto võrgulehekülgedelt: Tyrö *äyrämöispuku*; Tuutari *äyrämöisin rekkopaita*; Skuoritsa Purskova ja Puutosti *paidat* jm.

Tartossa puitiin suomalaisugrilaista tapakulttuuria ja uskomusperinnettä

Toukokuun 21. päivänä pidettiin Tarton Maarjan koululla seminaari, jossa esitelmöitiin udmurttilaisesta ja inkerinsuomalaisesta tapakulttuurista. **Taisto Raudalainen** suoritti aluksi runsaan tunninpituisen katsauksen inkerinsuomalaisiin häihin. Monipäiväisten ja -vaiheisten siirtymäriittien (*pulmat*, *pijot*) esittelyssä päästiin hädin tuskin sulhasen kotona pidettyihin juhliin saakka. Siksi sovittiin, että samasta aiheesta jatketaan ensi tapaamisessa. Pitempään tähtäimeen otettiin inkerinsuomalaisten lauluhäiden uusintaesitys.

Elena Kirt udmurttien Ošmes-yhdistyksestä esitelmöi metallikoruista udmurttilaisessa naistenpuvussa. Tutkittiin kuinka pohjois- ja eteläudmurttien korukanta eroavat toisistaan. Lopuksi katsottiin, mitä yksityiskohtia pitää huomioida udmurttipuvun valmistuksessa. Tehtiin tuttavuutta moderniin pukusuunnitteluun Udmurtiassa.

Lopuksi puettiin udmurtti-neitokainen tyylipuhtaasti. Siinä oli avuksi Viron kansallismuseon tutkija, itsekin udmurtti **Svetlana Karm**.

Mielenkiintoisen akateemisen esitelmän udmurttien uskomusperinteestä piti **Nikolai Anisimov** Jumšangur-yhdistyksestä. Joissakin udmurttikylissä on edelleen tapana pitää vastasyntyneille ja kuolleille rituaaliset ”häät”, jotka liittävät yhtäältä tänne tulleet ja toisaalta täältä lähteneet tämän maailman ja tuonpuoleisen heimoyhteisön jäseniksi.

Tilaisuus jatkui koulun pihalla molempien kansojen tanssien opiskelun merkeissä. Oikeaoppisuudesta ja mielialasta vastasivat udmurttien Jumšangur ja inkerinsuomalaisten Röntyskä.

Tilaisuuden järjestivät Viron kansallisuuksien yhdistys (*Eestimaa Rahvuste Ühendus*) ja Tarton inkerinsuomalaisten seura, joka vastasi pääosin inkeriläiseen keittiöön kuuluvista ruoista.

Tapahtumaa tukivat Viron kulttuuriministeriö sekä Viron paikallis- ja vähemmistökielten liitto.

Udmurttien hupaisa tanssi vesilasi päälaella on samalla todistus tanssitaidoista. Kuva: Taisto Raudalainen

Elena Kirt selittää, mitä kaikkea on otettava huomioon nuorikon puvussa. Kuva: Taisto Raudalainen

Udmurttien tanssileikit vaativat sukkeluutta. Kuva: Taisto Raudalainen

MUISTELMIA

Katkendeid Mikko Vainikka memuaaridest

*Muutamaa vuotta sitten tupsahti sähköpostiini **Helmi Sakkovilta** kirje ja tämän mukana laajahko käsikirjoitus, joka oli täynnä mielenkiintoisia yksityiskohtia 1920-1930-luvun Inkerin kouluoloista ja arkielämästä.*

Julkaisemme tässä valikoiman luvuista, jotka kertovat Mikko Vainikan koulunkäynnistä.

Helmi Sakkov (o.s. Vainikka) kirjoittaa: "Isämme suuri toive oli antaa paras mahdollinen sivistys lapsilleen! Minun vanhempi sisko Lilja aloitti opintiensä sodanaikaisessa Suomessa tietysti suomeksi; seuraavana vuonna opiskelivat sekä sisko että veljeni Gennadi jo venäjäksi Venäjällä. Karkotuspaikasta pyrittiin niin pian kuin mahdollista pois. Vuonna 1946 opiskeltiin kaikki yhdessä jo Virossa vironkielisessä koulussa. Joka vuonna piti siis aloittaa koulu eri kielellä. Siitä huolimatta olivat arvosanamme hyviä.

Virossa täyttyi isän haave lastensa hyvästä kouluttamisesta. Minä ja siskoista nuorin – Rita – saimme opiskella jo rauhallisissa oloissa vain viroksi. Lilja ja Rita ovatkin tieteiden kanditaatteja /lisenssiaatteja/, itse opiskelin arkkitehdiksi. Veli Gennadi on matematiikan tohtori ja akateemikko."

Huomautettakoon erikseen, että ikänsä fysiikan opettajana toiminut **Mikko Vainikka** on tunnetun Tarton yliopiston matematiikon ja yhteisöllisen vaikuttajan **Gennadi Vainikon** isä, jolta tämä kieltämättä peri osan lahjakkuuttaan, sinnikkyyttään ja ehkä sivistyspyrkimyksenkin.

Esimene osa

Kodusõja ajal 1918. aasta lõpul olime kõik *ispanka*-haiged (hispaania gripp), kes kergemal, kes raskemal kujul. Isa ja vanem õde Katri olid küll jalul, ülejäänud pikali voodites. Mina kannatasin raskesti selle haiguse käes, see jättis mälestuseks südametrauma, mis elu jooksul on mitu korda tunda andnud, millal kergemini, millal taas raskemalt. Emaga pidime igavesti hüvasti jätma … Matustest mäletan vaid seda, et tädipoeg Kantola külast, nimega Anton, võttis mind voodist üles, mähkis kasukasse ja viis viimast korda ema vaatama.

Vähehaaval siiski paranesin. Kui ükskord hiljem suusad alla panin, avastasin oma imestuseks, et kõige väiksemastki mäest ei suutnud alla lasta. Olin nõrk, jõuetu ja väga arg.

Vähehaaval tuli siiski eluvaim tagasi ja ma ei läinudki Issanda karja.

1919. aasta sügisel ma veel kooli ei läinud, sest sõjaga tekitatud segaduse tõttu oli kool suletud ja õpetajagi puudus.

1920. aasta sügisel läksin kooli. Enne kooliminekut oskasin juba soravalt lugeda oma aabitsaid nii ladina kui ka gooti tähtedega. Lugema õpetas mind isa ja ka ema, kui veel elus oli. Noh, eks ma osaliselt õppinud ka õdede juures. Lugeda oskasin ainult soome keeles, vene keelest ei mõistnud sõnagi.

Kui ma siis kooli esimesse klassi läksin, juhtus, et õpetaja **Nikolai Fjodorovitš** oli umbvenelane, kes sõnagi soome keelt ei osanud. Ei teagi, miks selline oli saadetud külla, kus õpilased olid rahvuselt peaasjalikult soomlased, osalt ka eestlased, aga venelasi ei olnud ühtki. Õpetaja oli hästi pikk, tõmmu nahavärviga endine kasakaohvitser, käis ringi habemenoaga raseeritud peaga, kus ilutses igavesti suur arm, vist mõõgalöögi tagajärg. Muidu oli ta tore inimene, aga häda oli selles, et meie ei mõistnud teda ega tema meid. Mõnikord küpsetas ta koguni ise leiba ja keetis meile tanguputru, aga meile tema leib ja puder ei meeldinud sugugi. Oma või, leib ja piim, mis lõunasöögiks kaasa võetud, maitses palju paremini. Tema aga räägib: „Kušaite, deti, kušaite. Sovetskoje praviteljstvo o vas zabotitsja, štobõ võ nje golodali, dajot produktõ, kušaite. "[1] Meie aga putru ei taha, loobime teineteist leivaga. Tema imestab: „Nu i deti, daže kaši nje hotjat, a ja to staralsja!" [2] Siis jättis ta selle leivaküpsetamise ja pudruvaaritamise maha, kuna lapsed nii kui nii seda ei söö – temal kergem ja meie ka rahul.

Siin pean tähendama, et nõukogude valitsus püüdis oma vaesusele vaatamata teha, mis teha andis, sest nälg oli maal, kas või tanguputru lastele anda, aga seekord küll asjatult, sest ega meie, küla lapsed siiski näljas ei olnud, ehkki mesipräänikuid ei söönud.

Selle õpetaja hobiks oli õpetada meid savist loomi voolima. Loomulikult oleks olnud parem teha plastiliinist, aga kust seda siis võtta oli, savi oli saada nii palju kui tahes. Need olid muidu toredad tunnid. Meie siis püüdsime võidu voolida kes kui naljakaid oskas, tema aga muheles, et on vähemalt üks „õppeaine", kus õpilased teda hästi mõistavad. Ja kui siis tund läbi oli, olime ise ka parajalt saviga koos, nagu parajad pottsepad, nii et kui koju tulin, imestasid õed, et kus saviaugus sa taas oled püherdanud. Aga püherdanud polnud ma kuskil, mina voolisin nagu kord ja kohus savist loomi ja inimesi.

Teistes õppetundides segas olukord, et meie ei mõistnud, mis ta meile rääkis. Tema oli küll kõneosav mees, aga sellest ei olnud kasu. Tema räägib ja peab ütlema – hästi ladusasti ja ilusti räägib, aga meie istume nagu oinad oma targa karjuse ees. Kord oli ka niisugune juhus: õpetaja jalutab pinkide vahel ja räägib – vist midagi loodusest, sest jutus esinesid ka mõned tuttavad sõnad nagu *berjoza, sosna* [3]. Õpilased istuvad ja igavlevad. Mina hakkasin ka tindiga valgele paberile lilli joonistama. Õpetaja läks minust mööda ja peatus minu ees istuva poisi juures. Vist tahtis vaadata, missuguste kõrvalasjadega see poiss tegeleb. Minul oli pikem peenikese sabaga punane sulepea käes ja vaatan, et kui hästi see peenike sabaga sulepea läheks õpetaja kasakafrentši rihma konksude vahele. Proovisin.

Aga oh häda. Õpetaja läks sel momendil minema ja jalutas klassis, sulepea nagu oda põigiti seljas. Õpilased naeravad, mina naeraksin ka, aga ei jul-

ge, kardan, mis nüüd saab. Lõpuks õpetaja taipas, et tema seljas on midagi korrast ära, kuna õpilased naeravad siis, kui selg nende poole. Kobas, kobas oma selja taga ja saigi minu sulepea kätte. „Tšja rutška?" küsib klassilt. Vastust ei tule.

„Tšja rutška," [4] kordab, juba rangelt. „Moja rutška," [5] vastan püsti tõustes. Õpetaja ei öelnud sõnagi, tuli, pani sulepea minu lauale, võttis minul kraest kinni ja tõstis nagu sitika õhku, pani ahju juurde seisma ja ütles „Stoi tut – moja rutška!" [6]. Minul hakkas igav ahju juures seista: hakkasin teistele nägusid tegema. Teised naeravad. Õpetaja tuli ja pani mind hoopis ahju taha seisma, kust midagi näha ei olnud. Seal ma siis seisin selle tunni lõpposa, järgmise vahetunni ning ka järgmise tunni. Kempsugi ei lubatud, tee kasvõi püksid täis.

Oh sa juudas, kui siis õhtul sain isa käest pragada selle tüki eest! Kas mina oskasin arvata, et see sulepea saba ja frentši rihmakonksupilu tolerantsi kontrollimine minule nii suure pahanduse kaela toob. Mina tahtsin ainult kontrollida, kui hästi see sulepea haakide vahele istub. See nurgas seismine oligi vist ainus minu elus. Igatahes muud seismist ei mäleta.

Ükskord jagas ta meile uued pehmetes roosades kaantes soomekeelsed raamatud. Esikaane peal oli pilt. Pildil oli kujutatud klass, klassi astub parajasti kerjus, kott seljas.

Raamatus oli igasuguseid pilte tekstiga.

Õpetaja küsib minult, mis siia pildi alla on kirjutatud? „Kissa syö maitoa," loen mina.

„Kissa syö maitoa," kordab tema ja imestab, et küll on naljakas see soome keel. Aga siis keegi ebasotsiaalne tüüp võttis minu raamatu, mida mina hoidsin nagu silmatera ja pani asemele oma, kapsaks lapatud raamatu. Mina töinama. Õpetaja andis minule teise, täiesti uue raamatu. Olin rahul, varas muidugi ka.

Nii sai see õppeaasta läbi. Kui palju sellest kasu oli, on küsitav, aga käidud see sai ja järgnes taas suvi oma lõbudega ja siis oli siin maamunal jälle tükk aega tore elada.

Kui ma valesti ei mäleta, järgnes kevad, mil meie, poisid, tundsime huvi ussidest ehk õieti madudest tehtud rohu vastu. Keegi teadis rääkida, et kui rästikust tehtud määrdega kas või üks kord ükskõik missugust haava määrida, paraneb see õhtuks, et jälgegi ei jää järele. Tuleb ainult ahjus, mustast klaasist pudeli sees sulatada rästik nii, et ainult nahk järele jääb ja ongi määre valmis.

Meil, poistel, oligi niisugust määret hädasti vaja, kas meil neid igasuguseid kriimustusi vähe oli! Pealegi ju ussinahk! Puhuks selle õhku täis, oleks mänguriist missugune, et tüdrukuid hirmutada!

Nii me siis otsustasimegi ussimääret muretseda. Võtsime kaasa suuremaid, tumedast klaasist pudeleid ja läksime Metel'mättäät-nimelisse paika. Seal oli neid rästikuid küllalt. Peitsime pudelid maa sisse nii, et ainult selle suu maa alt välja paistis. Siis otsisime rästiku ja keppidega hirmutades ajasime teda pudeli poole. Mõni rumal nägi pudeli ava, arvas selle maa sees auguks ja pugeski pudelisse. Meie panime korgi ette ja oligi saak käes. Kolm tükki saime.

Siis tekkis küsimus, kelle ahju need nüüd viia. Vankrimeistri-Anti arvas nii, et tema vanemaid ei ole kodus, läksid külla, viime rästikud õige nende ahju. Kõik olid nõus ja nõnda tehtigi! Elusad rästikud istusid tulises ahjus, poisid mängisid väljas palli ja ootasid, millal imerohi valmis saab.

Aga oh häda! Tuligi see vankrimeister vana Pekko koju ja tahtis süüa. Läks ahjust sööki nõutama. Takseerib meie pudeleid, vaatab läbi valguse, küll kargas vanamehel süda täis! Tõmbas meie pudelid, jooksis välja ning plärts ja plärts pudelid vastu kivi. Ise aga vannub, et teie, igavesed poisiklutid, tulete meie ahju reostama, meie aga vaatame pikaks veninud nägudega pealt oma imerohu hävingut.

Läksime usse takseerima, kui Pekko oli tuppa tagasi läinud. Arvasime, et saame kasvõi natukenegi seda imerohtu kätte. Aga ei. Ainult hästi küpsenud rästikud vedelesid seal.

„Mina aga arvasin, et ega kevadistest ussidest rohtu saa," arvas Kasperi talu poiss Pekko, „kevadel on ussid lahjad, rohtu tuleb sügisel teha, siis kui nad on rasvased". Oli kuidas oli, aga imerohust jäime sedakorda ilma, samuti tõhusast tüdrukutehirmutamise vahendist. Sügisel seda katset enam ei korratud, vist polnud aega …

---

[1] Sööge, lapsed, sööge. Nõukogude valitsus hoolitseb teie eest, et te ei nälgiks, annab toiduaineid, sööge.
[2] No küll on lapsed, isegi putru ei taha, ma nii püüdsin.
[3] kask, mänd
[4] Kelle sulepea?
[5] Minu sulepea.
[6] Seisa siin, minu sulepea.

Etsitään Järvisaaren Myllymäen koulun legendaarisen opettajan Yrjö Beckmanin oppilaita ja heidän jälkeläisiään!

Tietääkö joku lehtemme lukijoista Järvisaaren Mujan kansakoulun opettajan **Yrjö Beckmanin** oppilaita Virossa?

Yrjö Beckman syntyi vuonna 1871 Kaprion Novasolkassa ja valmistui Kolppanan opettajaseminaarista vuonna 1896.

Vuoden 1988 Punalipussa **Lyyli** ja **Antti Guitar**, jotka asuivat silloin Virossa, muistelivat isoisääni Yrjö Beckmania. Onko kellään tietoja näistä henkilöistä tai heidän jälkeläisistään?

Isäni kertoi minulle paljon kirjailija **Yrjö Savolaisesta** (s. 1899), joka oli niin ikään Järvisaaren Mujan koulun kasvatteja. Hän oli merkittävä kirjallinen vaikuttaja 1920–1930-luvun Inkerissä toimien muun muassa Pietarin Suomalaisella Valistustalolla. Erityisesti toivoisin hänen romaaninsa "Aikojen hyrskyissä" uusintapainosta.

Yrjö Savolaisen poika **Arno Savolainen** asettui sotien jälkeen niin ikään Viroon. Hänen osoitteensa oli Jakobi 19a-9, Tallinn. Missä asuvat hänen jälkeläisensä nyt?

Kunnioittavasti,

Lilja-Liisa Aleksandrova,
Yrjö Beckmanin pojantytär

Arvoisa Lilja-Liisa,

Oli liikuttavaa saada kirjeesi!

Omasta puolestani voin kertoa, että minun isotätini **Helmi Lehtonen** (o.s. Kelo, s. 1915) toimi vuonna 1935–1936 Yrjö Savolaisen kone-kirjoittajana Pietarin Valistustalolla. Tämä oli hänen ensimmäinen työtehtävänsä ennen sotia, Venäjällä valitettavasti myös viimeinen. Nuorten ihmisten urat loppuivat 1930-luvulla sortoon ja vangitsemisiin.

Toini Ijavoinen (s. 1925 Hietamäen Seppälässä, o.s. Savolainen), jonka kanssa olen tehnyt perusteellisen haastattelun, kertoi tunteneensa henkilökohtaisesti kirjailija Yrjö Savolaisen sekä tämän vaimon Eevan (o.s. Hirvonen). Eeva oli kotoisin Hietamäen Karhulasta, mikä sijaitsi Toinin kotikylän naapurissa. Ensimmäisen vaimon kuoltua kirjailija meni naimisiin tämän siskon Katrin kanssa. He asuivat Pietarissa. Olipa Toini kerran tyttösenä yötäkin Yrjö ja Katri Savolaisen luona Pietarissa. Katri eli vielä 1970-luvulla Tallinnassa.

Toini on kirjoittanut Yrjö Savolaisesta muistelmia Inkeri-lehteen 1990-luvun alussa. Hänellä on lisäksi muistoja inkeriläisistä kesäjuhlista Inkerissä sekä paikallisen Hietamäen seuratalon kulttuuritoiminnasta.

Taisto Raudalainen

Kuva: Sven Tupits

Suomen suurlähettiläs Kirsti Narinen ja Viljandin seuran kuoro Pange Poisid presidentin vastaanotolla Estonia-teatterissa.

Pange Poisid Viljandin seurasta Suomen tasavallan presidentin vierailulla

Toukokuun 17. päivänä Viljandin Kesklinnan lukion suomen kielen opettaja Kirsti Käiväräinen ja Viljandin inkerinsuomalaisten seuran puheenjohtaja Valeri Luukka osallistuivat Suomen Tasavallan presidentti Sauli Niinistön ja rouva Jenni Haukion valtiovierailun yhteydessä Viron Tasavallan presidentti Toomas Hendrik Ilveksen ja rouva Ieva Ilveksen järjestämälle juhlaillalliselle.

Vastaanotolla esiintyivät Viljandin seuran yhtye Pange Poisid (ohjaaja **Valli Pang**), jonka esiintyminen oli tehnyt vaikutuksen suurlähettiläs **Kirsti Nariseen** tämän Viljandin vierailun yhteydessä. Miehet esittivät Suomen ja Viron tasavallan kansallislaulut sekä laulun ”Sininen ja valkoinen“.

Kuvanäyttely Aunuksen itäosaa asustavista lyydiläisistä Tartossa

Lyydiläisten Seuran (*Lüüdilaizhin Siebra*) aktiivijäsen **Seppo Tuomi** on koonnut vuosina 2005–2015 mielenkiintoisen kuvasarjan lyydiläisten nykypäivän arjesta. Näyttely on nyt esillä Tarton Inkeri-talolla. Vuonna 2006 perustetun seuran päätarkoituksena on uhanalaisen lyydin kielen elvyttäminen ja elinympäristön säilyttäminen. Seppo Tuomi, joka on Suomen armeijan reservimajuri, oli näyttelyn avajaisissa kertomassa kuvien taustoista.

Lyydiläisinä tunnettu karjalaisryhmä elää jatkuvasti Aunuksen Karjalan itäosassa Munjärven pitäjässä. Lyydiläisiä on jäljellä ehkä muutama tuhat, joista äidinkieltään puhuu vain pieni osa.

Munjärveltä on kotoisin tunnettu runoilija ja kansansa merkkimies **Miikul Pahomov**. Kansanrunoudentutkija **Martti Haavio** oli aikoinaan sitä mieltä, että juuri tämä heimo olisi ollut viikinkiaikaisissa aikakirjoissa mainittujen *bjarmien* eli muinaisvepsäläisten jälkeläisiä. Kukapa tietää! Joka tapauksessa heidän asuma-alueensa saattoi ulottua aikoinaan Karhumäkeen asti.

Näyttelyn avajaisissa esiintyi inkerinsuomalaisten Tarton seuran tanssiyhtye.

Viron inkerinsuomalaisten liiton sihteeri Anna-Liisa Abramova lyydiläisnäyttelyn avajaisissa. Kuva: Albert Saunanen

Katri-tädin 800 virstan jalkamatka

Jarosljavljast kot´mual lehmän kera

Minu ema **Mari Vainikka** pidas oma *Katri-nato* – mehe vanemat õde – väga heaks inimeseks. Kui ema esimest korda Katrit külastas, oli see löönud käsi kokku ja hüüdnud: „Voi veikkoin, ompas siul sorja vaimo!" (Oi vennas, on sul alles ilus naine!). Muidugi on meeldiv kuulda, et oled ilus. Aga mitte ainult seda. Selline vastuvõtt, eriti veel vanema nao poolt, on ju väga tähtis. See on lausa sümboolse tähendusega: sa oled meie suguvõssa teretulnud ja vastu võetud.

Katri täitis vanima tütre ülesandeid oma lähisugulaste ees. Tema õed ja vend (ning nende lähedased) peatusid oma sünnipaiku külastades harilikult Katri pool. Õde kostitas külalisi lahkelt, oli heaks vestluskaaslane ja mõistev (kui vaja ka andeksandev) kuulaja. Tihti koguneti tema poole hulgakesi, sest keegi ei tahtnud minna isamajja, kus võimutses võõrasema.

Katri perre sündis 4 last: Anna (Põllä, abielus Poltijainen, 2.7.1923; lahkus siitilmast 14.2.2000); Juho (Põllä, 21. 12.1936); Ludmila (Põllä, abielus Iljina); Viktor (Põllä, 30.4.1940).

Juhtiv osa peres kuulus ikka pereemale. Ta rabas tööd teha, kasvatas lapsi, lahendas rahaprobleeme jne. Mehele kuulus peres tagasihoidlik osa – ta oli eelkõige „võitluskaaslane" ja sedagi üsna passiivsel tasemel. Kord juhtusin ise selle perekonna toimimist pealt nägema.

Olime Katri-tädil külas, kui käisime isa ja ema sünnipaiku külastamas (1958. või 1959. a. suvel). Mul tuli janu ja ma läksin kööki vett jooma. Tädi askeldas seal – valmistas õhtusööki. Iisakki tuli kööki heade kavatsustega: „Ma söödan põrsa ära." Ja hakkas searokka tegema. Katri käratas: „Ei sel põrsal ole häda midagi!" Iisakki läkski siis köögist minema. Ja vaene põrsas pidi sel päeval meie pärast kauem oma rokka ootama, sest Katri tahtis anda parima oma venna Mikko pere kostitamisel. Iisakki ei osanud sellega arvestada. Tõsi, õhtusöök oli kõigiti maitsev. Ja küllap see notsugi sai oma õhtusöögi ükskord ette.

Oli selles peres võim kelle käes tahes või oli ta võrdselt jagatud, elati parimal võimalikul viisil. Ajad olid ju rasked, eriti raskeks läks sõja-aastatel.

Vanem poeg Ivan oli sõja puhkedes Novgorodis tisleri ametit õppimas. Kool otsustati evakueerida Tšeljabinskisse, kuid rong pommitati puruks enne, kui see jõudis teelegi asuda. Ellujäänutele öeldi: „Minge omal käel ettenähtud sihtpunkti." Ja muidugi poisid jõudsidki Tšeljabinskisse. Seal taheti Juho värvata Eesti Laskurkorpuse ridadesse. Eeltingimuseks oli, et ta nõustub end eestlaseks tunnistama. Aga tema raius soome kangusega: ma olen soomlane! Nii ei saadudki teda laskurkorpuse ridadesse värvata. Pandi hoopis mingisse avavangla tüüpi töölaagrisse. Perega sai ta taas kokku alles pärast sõda. Pere jäi ju teisele poole rindejoont, sest viidi 1943. aastal Paldiski kaudu Soome. Seal elati Särkisalo nimelises paigas.

Pärast vaherahu sõlmimist kupatati ingerisoomlased aga tagasi Venemaale. Vene võimud lubasid küll, et kõik saavad oma kodukohta tagasi, aga neil polnud eal sellist kavatsust olnudki! Katri ja Iisakki pere sattus Jaroslavli oblastisse. Sealt võtsid nad 1946. aasta suvel omal käel ette kodutee. See ei olnud kerge. Rongid olid üle koormatud, ent saadi siiski kuidagi peale. Ilmnesid probleemid lehmaga. Katri ei olnud mingi hinna eest nõus lehmast loobuma, see andis ju suure osa pere elatisest. Nii tuli Katril võtta ette jalgsimatk, lehm ohelikuga järel, Jaroslavli oblastist Ingerimaale on kokku 800 kilomeetrit! Seda teed astusid Katri ja lehm üle kuu aja.

Kui ta koduküla Kuippinasse jõudis, ootas aga ees suur üllatus. Vanem tütar Anna oli läinud mehele eriti vastumeelsele mehele. See oli lahutatud ja üldse halva kuulsusega Adam Poltijainen. Abielu näis olevat fiktiivne. Nimelt ei lubatud tagasi tulnutel kodukohta jääda ja neile ei antud vajalikku sissekirjutust. Käidi otsimas ja ähvardati, et kui ei lahku vabatahtlikult, viiakse vägisi asumisele. Asi oli nii hull, et pere pidi ennast võsas varjama ja öösiti küünides magama, sest kodumajas ähvardas arreteerimine. Aga lahkuda ka ei saanud, sest pereema astus ikka veel oma pikka teed lehm ohelikuga järel. See Adam Polttijainen oli aga teinud läbi pika sõjatee algusest lõpuni. Ja temasugustel oli õigus elada igal pool omal vabal valikul. See õigus laienes mõistagi ka abikaasale. Ja abielludes sai Annagi oma koju jääda. Kui Katri sai teada oma tütre Anna abiellumisest, soovitas ta jalamaid see mees maha jätta. Aga tütar ei olnud sellega nõus: „Kes ma siis veel olen – ei neiu ega abielunaine?"

Katri perele Ingerimaal elamiseks ja töötamiseks muidugi luba ei antud. Iisakki läks rajoonikeskuse värbamispunkti, kust sai suunamise hoopis Kohtla-Järvele. Mõne aja pärast sai Iisakki Ahtmesse toakese ja tõi kogu ülejäänud pere Eestisse. Hiljem saadi väike kena korter selles töölisasulas.

Anna jäi Ingerimaale ning sai oma Adamiga paljulapseliseks emaks. Tal oli 6 last: Ljudmila (13.10.1947), Lilia (12. 11.1948), Maria (15.05.1950), Elvira (31.01.1952), Jekaterina (04.07.1957), ja lõpuks sai ta ka poja emaks – Aleksander (25.12.1959).

Nemad on nende umbes 3000 soomlase seas, kes elavad Ingeris veel tänapäevalgi. Mõtelda vaid, möödunud sajandi alguses oli Ingeris soomlasi peaaegu 160 000! Kui see ei ole genotsiid, siis mis seda veel on?

Lilja Toivere

Inkeriläistä haukkumanimistöä

Suomen ja Viron julkisuutta ravisutti hiljattain myrsky vesilasissa, kun Suomen journalismin lippulaivan, Helsingin Sanomien, johdolla etsittiin virolaisille "kunniakkaita" haukkumanimiä. Mutta oliko syytä tuohtua ensinkään?
Kansan keskuudessa on jo hamasta ajasta omistettu naapureille nasevia, joskus lievästi loukkaavia ja joskus aika kovaakin purevia haukkumanimiä. Minkä näköisiksi ja oloisiksi näissä kölleissä on kuvattu toiskyllöset ja naapuriseurakuntien asukkaat?
Inkerissä ja Suomessa näitä "köllejä" ovat merkinneet muistiin ***Samuli Paulaharju*** *ja* ***Pertti Virtaranta****. Virolaiseen härnäysperinteeseen on luonut hyvän katsauksen* ***Jüri Viikberg****.*

1. Hakajaiset ***hailivatsoi***
2. Hamaloiset ***hevosennylkijät***
3. Kirjamoiset ***kirkonrotat***
4. Kurkuloisii ***latikoi***
5. Soikkoloisii ***kalankuristajii*** tai ***-tappajii***
6. Tuutarloisii ***kissankeittäjii***
7. Tuutarloisii ***tarttuvatsoi***
8. Skuoritsoisii ***naurisvatsoi***
9. Skuoritsan ontrovoisii ***tiikinpolttajii***
10. Porun pojat ***porkkanavatsoi***
11. Kolppanan Kaipaaloisii ***vasikanpelkääjii***
12. Kolppanan ***häränhännän-kiertäjii***
13. Hietamäkkösii ***piirakanampujii***
14. Reisilöisii ***sienvoi-lopotloisii***
15. Skuoritsan ilkkinöiset ***vannuloi***
16. Venjoen saamustloisii ***vainaanpuottajii***
17. Venjoen pientuaitsloiset ***Galilean kansalaiset***
18. Venjoen Ruussovoisii ***pusiran-ajajat***
19. Venjoen Rönölöiset ***siannäkköisii***
20. Venjoen Mosinoiset ***oravankauppiaat***
21. Venjoen Vekkilöiset ***vellivatsoi***
22. Tyrölöisii ***ruumiinpuvottajii***
23. Rääpyvöisii ***rokkii***
24. Kelttoloisii ***kotsanoi***
25. Liissilöisii ***kukonupottajii*** ja ***papinhirttäjii***
26. Lyysmäkköisii ***silppuloi***
27. Spankkovoisii ***ruumiinrappaajii***
28. Spankkovoisii uuvenkyllösii ***kuuntervaajii***
29. Spankkovan Tääkelin ***pässivaareja***
30. Spankkovan Vereppilöisii ***löyhkäpöksylöi***
31. Uljanoisii ***vasikanampujii***
32. Suamustloisii ***mutakäpälöisii***
33. Suaprun ***syltynsyöjii***
34. Ontrovoisii ***paksusäärii***
35. Koprinan Tuomitsoiset ***rytypöksyt***
36. Kupanitsan Kikkeröisii ***tsajjupäitä***
37. Kelosissa oli kaikilla yhteinen taikinapytty
38. Spankkovoiset kutsuivat kuuta „Pornitsoisten päiväksi"
39. Vesikkolassa oli kyläläisillä yhteinen voikirnu

Lisäksi käytössä on ollut useita **härnäysvirsiä**:

Paha on tapa Pankkuvalla
Akat taiten tappeloot
Seitsemästä sellinpäästä
Kaheksast kananmunasta
Kel on seiväs, kel on keihäs
Kel on kuiva kuusenoksa
Kellä karsittu kataja

Venjoen Tuskalan kylän ympäristössä olivat hyvät marjasuot, jonka johdosta paikallisia härnättiin: "Tuskaloiset tuskissaa kan toit marjoi pussissaa!"

Spankkovan Oravan-kyllöisistä hoettiin: "Kapus orava puuhu, kävyn ot' hiä suuhu. Istu orava puussa – käpy oli suussa!"

Kupanitsalaisia epäiltiin käyvän "talvel tatiss ja joulun alla juomukassa".

Suomalainen Hanikkalan Maikko ja vatjalainen Kaurilaa Ivo kotikunnan kölleistä

Inkeriläisnainen **Hanikkalan Maikko** kertoi Spankkovan Korpisalon asukkaista seuraavaa:
Mein Uuvenkyllöiset ol´liit *kuun-tervaajii*. Lopen sellasii sitkeitä, ahnaita. Tahtoot viel tehhä töitä uamuuhe ast, jot kuunki taivaast tervajaat. Ja jo viis tuntii yöl nousoot tuas ruatamaa. Pojat haukkuut sellain – pilkkajaat: *kuuntervaajat*. A pornitsoisest ol´liit *jäykkä-häntii*. Lopen laiskoi ihmisii! – Ennen vanhaa pantii kaikenlaisii nimmii.

"Vanha vattuinen vatjalainen" **Ivo Leontjev** Liivakylästä kertoi *Vaipoolen* vatjalaisten haukkumanimistä seuraavaa:
Narrittii Jõgõõperää väči meijee väčeä Liivaačüläs õltii *fut'skui*. Meijee čüläs õli lintu mokomain *skoorost'* … miä en tää kuii tämä on vennäiss. Sis ain fut'skuttelivad meijee čülää õmii. A meijee čülää õmad Jõgõperää õmii – *bomboi*. Što nääd siäl Jõgõõperäl õli Laugaa jõči – siäl sis õltii need itikad suurõd – *bombad* kutsuttiči. Enčizil čülil õli toož pantu nimed erineväd: Kõhtsisõõ – kase čülä on meijee rinnal – kutsuttii *vezihuunud*, Luutsaa õmia – *lutikad*. Rüsümäee õmad õltii *rüütid*. Laukaasuu õmad – niid jutõltii *latikad*. Pärspää õmad – need õltii *varõssõd*. – Vot kõičil čülil õltiiči pantu eri nimed! (Ivo Leontjev, Liivčülä, haast. Karl Kont ja Elna Pajusalu, 1961)

Virolaista kölliperinnettä

Virossakin on ollut ennen vanhaan vallallaan samanlainen haukkumanimi-perinne (murt. *kasunimi*). Hiidenmaalla elivät *vandiraiujad, kohvilähkrid, pätakavalla-mehed, odratolgused, obuiidlased, vesihiidlased, toobrihiidlased, vesikõplased*. Pühalepassa tiedettiin olevan *heilutajad*, joiden puheessa korostui sananalkuinen h-äänne. Kassarin asukas oli taas *obu-iidlane* (´h´-äännettä ei kuulunut), Kärdlan asukas tietenkin *eht-iidlane*. Saarenmaalla sanottiin Mustjalan vaimoista *karpjalad*, sillä siellä pidettiin korkokenkiä. Etelänpuoleista Länsi-Viroa asustelivat *junlased* (*pae-, eht-, punn- ja kivijunlased*), Etelä-Harjumaata taas *kastivallamehed*. Viljandinmaalla on ollut monenlaista *mulgi*-väkeä: *kama-, uba-* ja *kesamulgid*. Pohjoisrannikolla elivät *jubijäneksed* (Juminda) ja *harakad* (Haran asukkaat) sekä Virvessä *vaadivitsutajad*. Pedaspäällä taas asuivat *pergulised*, sillä he olivat kovia tappelemaan. Rannikolla (Jõelähtme) haukuttiin sydänmaan viljelijöitä nimellä *aganapersed*; Annikveren asukkaita nimellä *ahjupealsed*. Koillis-Viron Puhkovan asukkaat olivat *pudivatsad* ja Palan asukkaat *võininad*. Põlvassa sanottiin Haanjan asukkaista *nahasärgi-mehe*. Viljandissa eli Mulgimaalla elivät *uba-* tai *kamamulgi*.

Etteepäi on elävän mieli… Onnea!

79 Ljubov Petšenenko 24.04	*66* Helle Kuldsepp 28.04
75 Olga Spitšonok 09.04	*57* Irina Lavrits 10.04
73 Aina Semjonova 27.04	**Onnea kaikille!**

MUISTELMIA

Ingerimaa – rahvaste Paabel

Ingerimaa oli oma rahvuslikult koosseisult tõeline lapitekk, kus eri rahvaste esindajad elasid üksteise kõrval, ja keda siin vaid ei olnud! Kuigi pealinnas Peterburis olid ülekaalus venelased, leidus seal ka palju sakslasi, prantslasi ja teisi Lääne-Euroopa rahvaid, teiste seas muidugi ka lähikonna rahvaid: eestlasi, lätlasi, soomlasi ja poolakaid. Nende jaoks oli Peterburi saanud ju pealinnaks! Lisaks neile oli veel asiaate, keda kohalikud nimetasid „hiinlasteks“, aga kelle hulgas oli kindlasti tatarlasi, turgi rahvaid jt. Kui Paabeli torni legend poleks sündinud juba varem, oleks Peterburi ümbruse olustik andnud küllaldaselt alust selle loomiseks.

See rahvaste sega oli mõnel pool iseloomulik ka küladele. Tõsi, pisut väiksemates mastaapides. Minu isa **Mikko Vainikka** oli sündinud Peräjärvi külas Skuoritsa kihelkonnas. Küla oli asustatud soomlaste poolt. Talusid oli külas 101, rahvuslik koosseis siiski monoliitne. Naaberküla oli aga eesti uusasundus Uus-Niskovitsas, mille asukatega suheldi tihedalt ja sõbralikult. Pisut kaugemale jäi saksa kolonistide asundus Kuippina (*Kipenj*) ning kaks õigeusklikest isurite küla. Kuna luteriusu ja õigeusu pühad ei langenud ajaliselt kokku, ei avanenud neil kunagi võimalust omavahelisi pidusid pidada. Argipäeval tahtis ju töö tegemist!

Eesti küla oli vaid paari kilomeetri kaugusel. Küla oli suhteliselt väike, seal polnud ei kooli ega kirikut. Ent see probleem lahendati ühiselt. Soome külakoolis õppisid ka eesti lapsed. Õppetöö toimus kõigile lastele soome keeles, aga eesti lastele õpetati muu hulgas ka nende emakeelt. Kui soome lapsed lasti koju, jäid nemad pärast seda veel eesti keele tundi. Koos vaheaegadel mängides omandasid paljud soome lapsed ka lähedase sugulaskeele. Ja vastupidi. Mingit vihavaenu laste vahel ei esinenud. Meie isa oli elav poiss ja pidi karistuseks eesti tüdrukuga samas pingis istuma. Ent see oli hoopis suur vedamine, sest kui tunnis kippus igavaks minema, sai koolipoiss oma pinginaabrit patsist sikutada, see aga vaatas, kuidas kiusajat paika panna. Omamoodi suhtlus seegi.

Soome ja eesti küla suhtlesid ka kiriklikult – oli ju Skuoritsa kihelkonna imeilus Katariina kirik kodukoguduseks ka eestlastele. Jumalateenistused toimusid kahes keeles, ühel pühapäeval pidas kohalik soomlasest kirikuõpetaja **Andreas Jaatinen** jutluse soome keeles ja kirikulised olid soomlased, järgmisel pühapäeval viis aga eestlasest abiõpetaja läbi eestikeelse jutluse. Kirikuaed oli jagatud kaheks. Ühel pool kirikuteed pühitseti igaviku unne soomlasi, teisele poole aga eestlasi. Ja pole kunagi kuulda olnud, et Toone-asukad oleksid omavahel tülli pööranud.

Aga kirikul oli täita veel üks funktsioon. Oli kombeks, et kui saabus soomekeelse jutluse päev, kogunesid eesti küla noormehed jumalateenistuse lõpuks vaatama soome neidusid. Kui aga oli järgmisel pühapäeval jutlus eesti keeli, osad vahetusid ja soome noormehed tulid omakorda naaberküla eesti neidusid imetlema.

Ka leeriõpetus toimus ühiselt. Õpetasid mõlemad kirikumehed, aga noored oskasid ka ise oma aega sisustada. Tasus vaid pastoril lahkuda, jättes noored koraale õppima, kui noor organist lõi oma suurel pillil lahti polkad ja valsid ja nii said leerilapsed ka jalakeerutamist õppida. Viimane oli küll jumalavallatu tegu, aga noored oskasid saladust pidada.

Kuidagi saadi oma eluga hakkama, kuigi võimalused olid üsna piiratud ja ka talupoegade arusaam elust oli „algeline“. Võimatu oli ju saada keskharidustki, kõrgharidusest rääkimata. Algharidus siiski saadi, kuigi talulaps pidi maast madalast koos vanematega tööd rügama. Lapsed õppisid koolis kordamööda: kui vanem laps lõpetas klassi, siis jäeti ta koju karjapoisiks, et noorem laps saaks minna kooli. Aasta hiljem jätkas õppimist vanem laps ja äsja klassi lõpetanud noorem laps jäi omakorda koju vanematele abiks. Nii lõpetasid lapsed 4-klassilise algkooli 6–7 aasta jooksul. Siis oligi aeg juba „täismehe“ tegudeks – kes isa kõrval talus, kes sulasena palgatööl.

Vajadust hariduse järele eriti ei tuntudki. Talupojatarkused omandati vanematelt töö käigus. Raskemas olukorras olid lapsed, kes tahtsid õppida edasi gümnaasiumis, või koguni ülikoolis. Selle kadalipu tegi läbi minu isa, **Mikko Vainikka**, kes vaatamata oma talupojast vanaisa kõvale vastuseisule, omandas hea hariduse ning lõpuks õiguse õpetada koolis matemaatikat ja füüsikat. Sellest sai tema elutöö. Sellest omakorda sai juhatust minu vend **Gennadi** (s. 1938), kes pühendas oma elu matemaatikale Tartu ülikoolis.

Lilja Toivere (neiuna Vainikko)

Viron inkerinsuomalaisten XXVI laulu- ja tanhujuhla Narvassa

Viron inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhlaa on vietetty vuodesta 1991 vuorotellen Viron eri kaupungeissa. Narvassa juhla on pidetty aikaisemmin vuosina 1996 ja 2006.

Laulu- ja tanhujuhla tarjoaa oivan tilaisuuden esitellä paikallisille asukkaille inkerinsuomalaisten kansallista kulttuuria.

Tämänkertainen kuudestoista laulujuhla järjestetään Narvan linnan länsipihalla. Juhlien pääjärjestäjä on Viron inkerinsuomalaisten seura.

Ohjelma:

Lauantai 18.6.2016

17.00–21.00 Narvan linnan länsipihalla nuotioilta ja inkerinsuomalaisten perinteinen juhannusjuhla yhteistansseineen ja lauluineen. Tervetulleita ovat kaikki harrastuspiirit ja paikalliset asukkaat.

Sunnuntai 19.6.2016.

09.00–11.30 Laulu- ja tanhuryhmien kenraaliharjoitus linnan länsipihalla

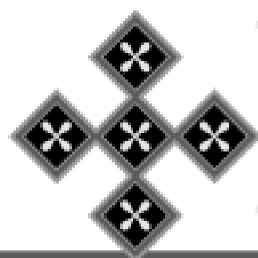
12.00–12.45 Suomenkielinen jumalanpalvelus yliopiston päärakennuksessa (TÜ Narva Kolledž)

13.30–14.00 Juhlakulkue Raatihuoneen torilta juhlapaikalle Narvan linnan pihalle

14.00–17.00 Laulu- ja tanhujuhlien konsertti

Kutsumme kaikki Narvan kaupungin asukkaat ja vieraat ottamaan osaa meidän suurjuhlasta!
Vapaa sisäänpääsy!

Tapaamisiin!

INKERI

Syyskuu 2016

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Kesän huippuhetkiä: juhlia ja matkamuistoja × Valokeilassa Itä-Inkeri × Lastenleiri on tullut jäädäkseen × Kitkerät muistot × Põllkülasta kirvelevat yhä × Kopitutaan parvessa kyökkiin!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Juhlakentän laidalla saattoi sonnustautua juhannusseppeleeseen.

Narva – Inkerin portti

Taisto Raudalainen

Vaikka Ruotsin ajalta juontuvaa rakennuskantaa on Narvassa tasan yksi rakennus, voi kaupunkia tänäkin päivänä kutsua Inkerinmaan portiksi. Läntisimmän Inkerin ja etenkin Narvusin asukkaat kokivat aikanaan Narvan omaksi kauppapaikakseen, jossa myytiin maataloustuotteita ja hankittiin välttämättömät taloustarvikkeet sekä suola. Narvassa eli oma merkittävä suomalaisyhteisönsä vielä 1900-luvun alkukymmenillä. Kreenholmin tekstiilitehtaiden imu koski myös inkeriläisiä sekä työvoiman että raaka-aineiden osalta.

Narvassa ilmestyi vuonna 1919 Viron ainoa suomenkielinen sanomalehti "Narvan Sanomat". Sen tehtävänä oli taivuttaa suomenkielinen Inkeri itsemääräämisoikeuden ja itsenäisyyden uskoon. Siinä epäonnistuttiin, mutta kannettiin korsi kekoon Viron vapauden puolesta. Narvan vapauttajien joukossa vuoden 1920 tammikuussa oli myös suomalaisia vapaaehtoisia.

Narva kammottavine raunioineen oli ensimmäinen pelastus sotaa pakeneville inkerinsuomalaisille viime sotien jälkeenkin. Täällä heräsi ensimmäinen toivo saada kiinni leivän syrjästä, tulla kohdelluksi ihmisenä ja luoda tulevaisuudenturvaa lapsille.

Narva oli paikka, jossa **Elmar Kull** rohkeana hengenmiehenä tarjosi inkerinsuomalaisille hengenleipää kastaen ja ripittäen lapsia 1960-luvulta lähtien. Hän perusti Narvan Aleksanterin Suurkirkkoon ensimmäisen epävirallisen inkerinsuomalaisten seurakunnan Neuvostoliitossa. Samaisessa kirkossa oli 2000-luvun alusta alkaen esillä pitkäaikaisin ja perusteellisin näyttely Inkeristä ja inkerinsuomalaisista, ennen kun kirkko syöstettiin vararikkoon. Inkeriläiset toivoisivat, että Inkeriä ja se asukkaita esittävä näyttely voisi kirkon tiloissa jatkaa vastaisuudessakin, kirkko on ollut aina kansamme henkinen tuki ja turva.

Narvan liepeillä on edelleen paikka, jossa panssari T-34 hirveänä härvelinä osoittaa piipullaan kohti Tallinnaa. Useita satoja Inkerin poikia – muiden muassa isoisäni Mikko – menetti henkensä tätä sotakalustoa tuottavien metallurgiatehtaiden rakennustyömailla Tšeljabinskissa. Näin voisimme hyvinkin sanoa: tämä on meidänkin panssarivaunumme. Voisimme siis ottaa itsellemme valtuudet sen kohtalosta päättämiseksi, sillä olemmehan tavallamme osallistuneet sen valmistamiseen. Yksi vaihtoehto olisi kierrättää tämä metallijärkäle takaisin Venäjälle vaikkapa jonkinlaisiksi rauhanmerkeiksi valettuina.

Vuoden 1944 hyökkäystaisteluissa kaatuivat Narvajoella sillanrakentajina lukuisat inkeriläiset, myös isosetäni Pekko. He olivat verisen sotanäyttämön nimettömiä uhreja.

Jo 1950-1960-luvuilta lähtien Narvaan asettui huomattava määrä entisten Viron-Inkerin kylien asukkaita. Heidän jälkeläisensä opiskelivat valtaosin vironkielisessä alkeiskoulussa ja lukiossa.

Narvassa ja sen ympäristössä asui ja asuu edelleenkin inkerinsuomalaisia, joiden jälkipolvi on ymmärrettävistä syistä osin venäläistynyt. Siitä huolimatta Narvassa elää edelleen inkeriläisyyden kipinä. Narvan inkerinsuomalaisten seura on ollut mukana järjestämässä suomen kirjakielen luojan Agricolan päivää. Seuran upea kuoro Iloiset Ystävät on yhä odotettu vieras moniin tilaisuuksiin.

Tämä kaikki on perustana sille, että Narvan linnanpiha on paras paikka inkeriläisten laulujuhlille! Tässä numerossa näemme tiiviin kuvakoosteen tämän vuoden juhlista.

Hetkiä ja henkilöitä Narvan laulujuhlista

Viron inkerinsuomalaiset juhlivat laulujuhlaansa tänä vuonna historiallisella Narvan linnanpihalla. Aamu oli sateinen, mutta kuinka ollakaan – pilvipeite alkoi repeillä heti, kun liput oli laitettu paikoilleen linnan muurien suojissa.

*Juhannusjumalanpalveluksen juonsi Narvan seurakuntapappi **Viktor Batuhtin**.*

*Ei laulujuhlaa ilman innokasta urheilumiestä ja tantsupoikaa **Aleksanteri Pykköstä**.*

*Hietamäen **Puumalaisia** kotiseurakuntansa historian parissa.*

Kuvat: Taisto Raudalainen

*Aina henkevä **Margarita Kressova** Narvan seurasta.*

*Vesselät seukokset **Niina Petruhhina** ja **Alina Niilo** linnanpihalla.*

***Ott Kurs** piäsöö **Emmi Juonolaisen** puheista lopen hyväst perille.*

*Katajan tanssijoita ja Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunnan jäseniä **Maria Zopp** ja **Luule Varusk**. Taustalla inkerinsuomalaisillekin tärkeä Aleksanterin Suurkirkko.*

Piiriparit pitkässä ringissä.

Kuvat: Taisto Raudalainen

PERINNEPALSTA

Inkeroiset kultaiset ystävämme näyttävissä puvuissaan.

Pikkuruinen juhlavieras alkaa ponnella ja panee kohta jalalla koreasti.

Voihan sitä kuosien koreutta – ämmä ja vunukka savakkopuvuissa.

Voihan sitä kuosien koreutta – äyrämöispuvun vuissevaitu olkapääkuosi.

Vunukka pyrkii ain ämmäsä syllee.

Yhdeksän kukkaa seppeleessä: juhannusmagiaa Inkerin kylissä

Jäi vunukkoihin rakkaan mummin juurta
(Lilja Pönniö, "Mummin juurta")

Kuvat: Maie Ojamaa

Tarton inkerinsuomalaisten seuralla on hieno tapa järjestää kesäisin matka esivanhempien synnyinseuduille. Vaikka Inkeri on kohtalaisen pieni alue, se käsittää runsaasti eri kerrostumia vaikuttaen moninaisuudessaan isommalta kuin onkaan. Siihen liittyvät lisäksi muistot pienistä ja isommistakin hävinneistä kylistä sekä kirkonpaikoista, joita muistetaan vain tarinoissa ja joiden perustuksetkaan tuskin erottuvat maastosta. Luonto ottaa omansa ja piakkoin peittää raunioita rehevä kasvusto. Keskikesän tienoilla se tietää kukkakirjoa…

Aikaisemmat matkat ovat kulkeneet Keski-Inkerin tasangolla ja sen itäisellä laidalla lapintunturin lailla kumpuilevien Tuutarin mäkien kautta. Olemme poikenneet Pohjois-Inkerin Toksovalle, jonka aaltoilevat hiekkaharjut ovat tehneet lähtemättömän vaikutuksen, istuskelleet Suomenlahden rantakivillä ja tähyilleet ulkosaaria Soikkolan rantatörmältä.

Itäiseen Inkeriin, Järvisaaren ja Markkovan seudulle suunnistimme nyt ensimmäistä kertaa.

Retkikuntamme lähti hanakkaasti liikkeelle 23. päivä kesäkuuta ja siihen kuului 23 henkeä Tarton ja Itä-Virun seurasta, lisäksi Inkeri-lehden toimittaja **Taisto Raudalainen** sekä inkeriläistä sukua *MISA*-n virkailija **Kristina Pirgop** Tallinnasta.

Merje: Jonotimme Narvan sillan rajavyöhykkeellä nelisen tuntia. Vuoroamme odotellessa saimme aika hyvän vaikutelman jokirannan uudesta kävelytiestä – *promenadista*. Samalla pantiin matkaporukka koetukselle, mutta kärsivällisyys ja ymmärrys veivät voiton.

Ennen saapumistamme määränpäähän Taaitsaan pysähdyimme Kupanitsassa, jonka vieraanvarainen kirkko on aina ottanut meidät puisten holviensa suojiin, tarvittaessa jopa majoittanut parvellaan. Vuonna 1991 entisöidyssä kirkossa palvelee nykyään taas **Arvo Survo**.

Maie: Tuttu kirkonpalvelija Jevgeni aukaisi meille pyhätön portit. Leilin ja Merjen aloitteesta lauloimme useammankin tunnetun virren. Oli kotoisa ja harras tunnelma. Kaunis kirkko, hyvä akustiikka. Samaan aikaan Helmi, jonka isänpuoleinen suku juontaa juurensa Kupanitsasta, koetti löytää esivanhempiensa hautakumpuja. Tuloksetta, sillä hautausmaa kirkon ympärillä on iso ja paikoin hyvinkin huonokuntoinen.

Valkoisen villiruusun tuoksu leijui kirkon edustalla ja loi lohduttavaa tunnelmaa.

Juhla syntyi juhannuskokosta

Maie: Varsinainen määränpäämme oli inkerinsuomalaisten yhteiset juhannusjuhlat Siestarjoella. Juhannusaaton vietimme Taaitsan *Vesennoe Solntsen* SOS-lapsikylässä, ja kiitos viisaille jõhviläisille, saatoimme virittää siellä aidon pölkkyvalkean.

Merje: Norjalaisrahoituksella valmistuneessa tilavassa majapaikassa odotti jo viimevuotisesta vierailusta tuttu lämmin vastaanotto ja maittava kestitys.

Maie: Kohta etsittiin jo sopivaa paikkaa juhannuskokolle. Viheralueiden vähyyden vuoksi se viritettiin oitis talon edessä olevalle asfalttikentälle. Tämä ei lainkaan haitannut juhlamielialaa. Kohta kaikki jo pyörivät Röntyskän ringissä – kuten Inkerissä on ollut kautta aikain tapana. Juhannusvalkea hiiltyi hiljalleen, mutta sitä ennen useammat rohkenivat hypätä hiilloksen yli.

Taisto: Mitä keskiyöllä tarkalleen tapahtui, ei ole aivan selvää. Mutta on oletettavissa, että naimattomat siirtyivät lähiympäristön Tuutarin kukkuloille ja niityille poimimaan yhdeksää tai kahtatoista kukkaa, jotka laitettuina tyynyn alle paljastaisivat heille heidän tulevan heilansa. Aamiaispöydässä monet heistä istuivat joka tapauksessa epätavallisen kirkkain silmin.

Itä-Inkeriä kohti

Maie: Juhannusaamu koitti tosiaan kirkkaana. Seurueemme siirtyi aamiaisen jälkeen Itä-Inkerin kyliin. Mutta tien varrella tehtiin pysähdys kaikille inkerinsuomalaisille tärkeässä Puškinin

Merjen hyppy yli juhannusvalkean.

(ent. Tsarskoe Selo) kirkossa. Täältä lähti Inkerin Kirkon nousu jo 1980-luvulta. Kirkon ja seurakonnan historiaa valottivat pappi **Fjodor Tulinin**, joka on Kelton evankelisluterilaisen pappisseminaarin kasvatteja, samoin seurakunnan puheenjohtaja **Tatjana Feodorova**. Täällä on toiminut aluksi saksalainen, sittemmin lättiläinen ja virolainen seurakunta, ja vuodesta 1976 Neuvostoliiton ensimmäinen virallinen suomalaisluterilainen seurakunta sitten vuoden 1937.

Taisto: Totta, tänne kokoontuivat äidinkielisiin jumalanpalveluksiin suomalaiset ja myös saksalaiset laajalta alalta Venäjältä ja Virostakin. Kirkko oli täpötäynnä, sanankuulijoita riitti pihallekin. Koettiinhan äidinkielinen jumalansana näihin aikoihin jonkinlaiseksi ihmeeksi. Toki laajemmassa kansainvälisessä mittakaavassa saattoi olla kyse vain näyteikkunapolitiikasta. Mutta Suomen ja Neuvostoliiton välisen yhteistyösopimuksen (*YYA*), ja erityisesti Helsingin lievennyskonferenssin (1975) ihmisoikeuksia koskevien julkilausumien vanavedessä onnistuttiin entiseen saksalaiskirkkoon perustamaan inkeriläisseurakunta.

Näihin aikoihin virisi uusi usko valoisaan huomiseen sekä kirkon uudelleensyntyyn. Olihan tämän eteen tehty töitä jo vuosikymmeniä muun muassa Viron hengenmiesten avulla. Puškinissa uransa aloitti diakonin tehtävissä Arvo Survo (1989-1990), jonka lahjat nykyinen Länsi-Viron rovasti **Tiit Salumäe** silloisena seurakuntapastorina (1981-1989) oli pannut merkille. Nuorukainen lähetettiin oppiin silloiseen teologiseen opinahjoon Tallinnaan.

Sinne, missä kukkuu käki
kotikoivikossa
missä näkyy kotimäki
koti-ikkunoissa
kotijoki, kotirinne
kotikoivut sievät.

(Armas Hiiri,
”Niin kauan kuin elän”)

Maie: Kirkolla on ollut onni kestää rankat ajat 1930-luvulla, jolloin sen tiloissa on toiminut työläisasuntola, sotien jälkeisinä vuosikymmeninä jopa autokoulu. Joka tapauksessa katto on pysynyt ehjänä kaikki nämä vuosikymmenet ja säilyttänyt materiaaliset edellytykset seurakunnan uudelleenperustamiselle.

Markkovan Uusikylä Nasianjoen rannalla, v. 1912. Kuva: Museoviraston kuvakokoelma

Taisto: Oli suuri onni, että kirkkosalia ei jaettu eri kerroksiksi kuten Venjoen ja Kolppanan kirkoille kävi. Kirkon historiasta on kerrottu, että Pietari Suuri antoi ruotsinaikaisen Saarin seurakunnan alueen lahjoitusmaina suosikilleen ruhtinas **Menšikovile**.

Katariina Suuri puolestaan asutti kaikkialle suomalaiskylien lomaan saksalaisia, jotka pysyivät kiinteänä ryhmänä aateliston ja hovin palatsien lähistöllä. Täällä taannoisessa Detskoe Selossa Friedenthalin saksalaiskoloniassa Moskovan porttien takana.

Aateliston ja kolonistien lapsille oli perustettu lyseo. Lyseon rehtori **Engelhardt** esitti sittemmin tsaarille, että entisten hevostallien sijalle voitaisiin rakentaa kirkkokin. Vuonna 1817 rakennetun puukirkon tilalle tulikin sitten 1870-luvulla kivikirkko. 1900-luvun alussa kirkko jaettiin virolaisen ja latvialaisen seurakunnan kesken. 1930-luvulla, kun suomalaisia ja saksalaisia vainottiin, toimi siinä lyhyen aikaa myös ortodoksikirkko.

Maie: Nykyään palvelukset pidetään valtaosin venäjän kielellä. Suomalainen seurakunta on hiipumaisillaan. Siksi paikallisen yhteisön eduksi etsitään uusia toimintamuotoja: järjestetään urkukonsertteja, taidenäyttelyjä ja kulttuuritapaamisia. Äskettäin järjestettiin seurakunnan uudelleenperustamisen 40. vuosipäivän juhla, johon osallistui muiden muassa Narvan seurakunnan jäseninä täällä vuosina 2001-2003 palvelleen **Vladimir Batuhtin** seurassa.

Alakerroksessa kirkkokahvia juodessani silmiini osui ikkunapöydällä kaunis kukkakimppu: päivänkakkaroita, punaista apilakukkaa, lupiineja, sinisiä kissankelloja.

Merje: Kyllä kirkko voi konserttipaikkana ja näyttelysalina olla edelleen luterilaisen uskonnon keskuksena ja pitää arvokasta rakennusta tavallaan alkuperäisen ideansa palveluksessa.

Matkallamme itään kypsyi ajatus koukata Pähkinälinnan (ven. Orešek tai Schlüsselburg, nyk. Petrokrepost; sm. Lyyssinä) kautta paikkaan, jossa Laatokan aallot virtaavat Nevajokeen. Neva puolestaan virtaa Euroopan pisimmästä järvestä kohti Suomenlahtea, niinpä kaksi tärkeää vesireittiä tapaavat täällä toisensa.

Aikatauluumme ei valitettavasti mahtunut laivamatkaa Pähkinäsaareen, joka vaikutti olevan aivan käden ulottuvilla. Siinä taas yksi syy palata myöhemmin. Paikallisessa Nikolaoksen katedraalissa olivat entisöintityöt meneillään. Ajelut määränpäästä toiseen veivät odotettua enemmän aikaa, mikä osaltaan ikään kuin suurensi Inkeriä.

Maie: Kaiken tämän ohella saimme rauhassa nauttia metsäisestä Itä-Inkeristä. Pähkinälinnasta jäi toisaalta sangen kurja vaikutelma. Maantietä reunustivat neuvostoaikaiset elementtirakennukset ja tehdasalueet. Satama-alueelle johti kaita, kuoppainen tiepahanen.

Novgorodilaisten perustama ja Pietari Suuren nykyiseen muotoon rakentama linnoitus siinsi ulapalla, mutta lautta-ajeluun ei aika riittänyt.

Kävimme Helmin kanssa toki satamassa nauttiaksemme oivallista boršia sekä mahtavan Nevan niskan, missä rahti kulki tasaista tahtiaan. Saimme samalla jonkinlaisen käsityksen sulkulaitteistosta, joka oli kyllä aikansa elänyt ja odotti surullisen näköisenä kunnostusta. Mutta Helmi oli iloinen kaikesta näkemästään, olihan hänen äitinsä syntyisin täältä läheltä.

Rannoilla kukkivat kauneimmillaan keltaiset kurjenmiekat (*Iris pseudacorus*) ja siniset hiirenvirnat (*Vicia cracca*).

Taisto: Kaupunkia halkovat tosiaan Vanha ja Uusi Laatokankanava sekä niistä haarautuva Nevan kanava. Vanhan kanavan ja Nevan yhtymäkohdassa on jo vuonna 1836 valmistunut mahtava sulkulaitteisto.

Merje: Mgan (Namkku) kauppalasta poimimme bussiimme mukaan **Aleksei Krjukovin**, jonka johdolla lähdimme kohti tuntematonta Järvisaarta. Aleksei suositteli Mujankylää, josta matkakumppanimme Leilin vanhemmat olivat kotoisin. Hänkin saapui sukukyläänsä ensimmäistä kertaa. Siellä ovat muuten syntyneet myös tunnetut runoilijat **Lea Helo** (*alias* Topias Hutteri), **Yrjö Savolainen** ja **Viktor Savolainen** sekä **Armas Hiiri** (Mišin).

Pitkin kylänraittia ”alhaalta ylös” kävellessä tapasimme heti muutaman paikallisen, joista jokunen osasi hitusen suomeakin. Riemu oli molemminpuolinen.

Mujalla voi nähdä joitakin sotaa edeltäviä asuinrakennuksia, joita nykyään vaanii uudistamisen tai purkamisen vaara *taatsniekkojen* taholta. Niistä jääkin silloin vain kuvamuisto.

Taisto: Tämän vuoden maaliskuussa menehtynyt **Nikita Ušakov** Kunstkameralta kävi täällä aikoinaan piirtämässä paikallisia talotyyppejä, joita on nykyisessä Itä-Inkerissä säilynyt vain harvassa. Venäläisissäkin kylissä tapaa täsmälleen samoja talotyyppejä. Aleksei kertoi, että kylänraitti eli ”riäty” muodostui taannoin tiheästi kylki kylkeen rakennetuista ”kartanoista”. Täkäläisten kumpuilevien maastojen sylissä on aiemmin ollut avarat näköalat, mutta nyttemmin kaikki on *kasvettuunt pehkoloihe*.

Viitisen vuotta sitten kylään perustettiin ortodoksikappeli. Kun ajelimme poispäin, näytti Aleksei myös Mujan vanhan kansakoulun paikan, jossa työskenteli aikoinaan legendaarinen opettaja ja kirjamies **Yrjö Bäckman**.

Maie: Mujankylä sijaitsee Mujajoen varrella. Pysäköimme keskelle kylää pienen puodin rinnalle ja astuimme ulos. Seuruettamme ympäröivät heti paikalliset nuoret ja lapset, joille olimme varmaankin harvinainen nähtävyys.

Puškinin kirkko AD 2016 inkerinsuomalaisen seurakunnan täytettyä 40 vuotta.

Lapsia on paljon, mutta heidän vanhemmillaan ei ole täälläpäin lainkaan töitä. Koulu sijaitsee muutaman kilometrin päässä. Kesäisin täällä vietetään vilkasta kesäelämää, sillä suurempien kaupunkien vilskeestä tullaan tänne lomailemaan.

Pysähdyimme lopuksi erään vanhan rakennuksen viereen, joka Aleksein mukaan oli kirjailija **Viktor Savolaisen** kotitalo. Piha oli heinittynyt, mutta veräjällä kukkivat yhä villiruusut ja pihapihlajat.

Taisto: Keskustelin Mujan kadulla **Romana**-nimisen miehen (s. 1951) kanssa osittain suomeksi, osittain venäjäksi ja viroksi. Hän oli asunut jonkin aikaa myös Rakveressa. Mies kertoi, että joissakin perheissä käytetään vieläkin suomea, etenkin Sippolaisilla. Talvisin asukkaita on kuitenkin vähän, hän itsekin on kesäasukas. Mutta vielä vuosien 1927-1936 rippikirjojen mukaan Mujalla oli melkein sata taloutta ja siellä tapasi edellä mainittujen lisäksi seuraavia sukunimiä: Dravant, Huittari, Juntti, Kaartinen, Liski, Rampanen, Soikkeli, Tujulainen, Vainonen ja Virkki.

Itä-Inkerin rovastikunnan asutushistorian monimutkaisuutta osoittaa seikka, että täällä on ollut paljon venäläisiäkin kyliä. Useimmat kartanonomistajat olivat venäläisiä, joten he suosivat ortodoksiuskoisia maaorjia. Näiden joukossa on varmaankin ollut Inkerinmaan alkuperäisväestöön kuuluneita venäläisiä ja myös inkeroisia, jotka ovat saattaneet venäläistyä. Aleksein mukaan on mahdollista, että tänne on asutettu aikoinaan taannoisen Viipurin maakunnan karjalaisia, ehkäpä myös Kannaksen äyrämöisiä.

Pietari Suuren aikoihin ruotsalaiskartanoiden maanomistuksia ruvettiin lahjoittamaan hovin suosikeille, jotka puolestaan asuttivat tänne maaorjia Keski-Venäjältä. Kotiseutututkija **Robin Eastonin** mukaan etenkin Uspenskoen hovi näytti olleen erityisen aktiivinen venäläistalonpoikien asuttamisessa, kun taas Šapkin hovin autioituneet kylät asutettiin Suuren Pohjan sodan jälkeen pääasiassa Pohjois-Inkerin savakoilla.

Balašovien herruuden aikana 1800-luvun alussa Šapkin hovin maille asutettiin lisää venäläisiä Lugan piirikunnasta ja jopa kaukaisesta Rjazanin kuvernementista. Tänne saapui 1800-luvun lopulla virolaisia uudisasukkaita, jotka

Maie ja Liilia esivanhempiensa hautakummuilla.

raatoivat pellot itselleen metsistä. Neuvostoaikana he muodostivat täällä jopa erillisen kyläneuvoston. Vuoteen 1939 mennessä virolaisten kylät ja lohkotaloudet oli lopetettu, sillä kaikkien oli käsketty siirtyä isompiin asutuskeskuksiin.

Maie: Bussissa asetuin taas Helmin viereen ja hän kertoi yhden kummallisen jutun. Hän oli ostanut pienestä kyläkaupasta pussillisen karkkeja ja lahjoittanut sen paikalla olleista lapsista vanhimmalle, jotta tämä puolestaan jakaisi muille. Bussille tullessaan Helmi oli huomannut, että tyttö oli vienyt karkkipussin takaisin puotiin ja istui kohta polkupyörän satulaan limppu leipää kädessään… Oliko kyse köyhyydestä vai jostakin muusta, jäi arvoitukseksi.

Merje: Seuraavaksi menimme Järvisaaren entiselle kirkkopaikalle, jossa perustuksen paikka tuskin erottui pyhässä lehdossa. Toki koimme entisen kirkkotien symbolisesti jalkojemme alla, kun tulimme entisen pyhätön paikalle korkeasta heinästä piittaamatta.

Valitettavasti emme ehtineet hautausmaalle, sillä se sijaitsi kauempana ja oli metsittynyt.

Maie: Aleksei sanoi, että edes hän ei kykene tarkoin osoittamaan kirkon alkuperäistä sijaintia. Mutta todennäköisesti se paikka, jota mäenhuipulla ympäröivät neljästä suunnasta koivut, oli oikea. Kirkonmäki oli kukkivan lehtomatikan (*Melampyrum nemorosum*) peitossa ja se hieman korvasi alakuloamme. Istuimme hiljaisina bussiin. Pikkupysähdys tehtiin vielä entisen Metsäpirtin paikalla, jossa aukeaa nykyään vain aava pelto.

Taisto: Paluumatka Mujalta kulki erityisen suoraa maantietä, sillä se oli rakennettu entiselle rautatielle. Suuri Metsäpirtin kylä, jossa asuivat "perttoiset", sekä pienemmät Savota ja Kanttila olivat aikoinaan melkein sen varrella.

Juuri tänne oli 1700-luvulla tullut vanhaa karjalaisperäistä asutusta Laatokan Karjalasta – sunit, virkit ja sippolaiset.

Moskovan rautatie rakennettiin tänne jo 1850-luvulla ja sitä jatkettiin 1900-luvun vaihteessa.

Robin Eastonia lainatakseni: "Ensimmäiseksi rakennettiin vuonna 1901 Mgan asema, jonka ympärille syntyi sitten samanniminen taajama. Namkkun rata sai puolestaan alkunsa Moskova-Pietari-radan varrella sijaitsevalta Obuhovon asemalta. Nämä rautatieosuudet aikoinaan helpottivat paikallisten liikehdintää isommille kauppatoreille. Rautatietä olivat rakentamassa sadat puolalaiset."

Merje: Paluumatkalla Taaitsaan Aleksei luetteli oikealle ja vasemmalle jäävien suomalaiskylien nimiä. Olisimme halunneet pysähtyä niissä kaikissa ja kuunnella paikallisten suomalaisten puhetta ja mielipiteitä maailman menosta.

Maie: Ohitimme entisen Inkereen seurakunnan kylät Haposen, Rahikkalan ja Montilan sekä Inkereen seurakuntakirkon paikan Voiskorovan. Ohitimme myös Venjoen taannoisen kirkonkylän Pääsölässä. Kaikki nämä kylät sijaitsivat luonnonkauniiden Inkerejoen (Ižora) ja Venjoen (Slavjanka) varsilla.

Taisto: Rahikkalasta oli muuten kotoisin monille tuttu historianharrastaja **Eino Luhtonen**. Useammat tämän alueen kylät paloivat tai poltettiin Puna-armeijan perääntyessä vuonna 1941, tai viimeistään saksalaisten pommityshyökkäyksissä. Ohitimme myös Patajoen kylän, josta oli syntyisin Ruotsin Inkerin Liiton puheenjohtajan, **Viktor Pajusen** isä. Matkan varrelle jäivät vielä Someristo sekä Verevä, josta oli kotoisin Tallinnan seuran puheenjohtajan **Vogin** äidinpuoleinen suku, samoin hyvän matkakumppanimme **Ija Taljan** isä. Sinne jäi myös Lyysmäki, jossa oli syntynyt hyvän matkakumppanimme Kristinan äiti.

Maie: Pitkän ja uuvuttavan päivän jälkeen palasimme rakkaaseen Taaitsan SOS-lastenkylään. Mariasta, Annista ja Ijasta löytyi vielä puhtia suorittaa pyhiinvaellusretki muutaman kilometrin päässä olevalle Tuutarin hautausmaan paikalle. Marian iäkkään tädin pyynnöstä he veivät kalmiston muistoristin juurelle kynttilän.

Juhannusjuhla oli elämys

Merje: Kolmas päivä alkoi ajelulla Tuutarin ja Tyrön seurakuntien sekä Kronstadtin tulvapadon kautta Siestarjoelle, jonka kaupunkipuistoon tulimme juhlimaan jokavuotista juhannusjuhlaamme. Ohjelmaan mahtui monenlaista – sekä ennestään tuttuja että yllätysesiintyjiä. Konsertin lopetti raikkain rytmein Virossakin suosiota niittänyt Sattuma Petroskoista.

Konsertin aikana saattoi *lyyvvä poppia* (pelata kyykkä), valmistella iskupauloja, pajupillin tai vaikkapa juhannusseppeleen. Juhlakentän ympäriltä löytyi kaikenlaisia myyntikojuja ja tiskejä, joista saattoi hankkia inkeriaiheisia käsitöitä sekä *Gjol*-kustantamon kirjoja. Juhlan järjestelyistä vastasi Pietarin Inkerin Liitto. Suurkiitos heille siitä!

Maie: Mainittakoon, että kaupungin on perustanut tietenkin Pietari Suuri vuonna 1714 ja siitä alkaen se on toiminut rajakaupunkina Suomen ja Venäjän välillä. Kaikkein etäisimpinä vieraina olimme tietenkin vähän myöhässä. Juhlakonsertin alkua lykättiin. Mutta heti saavuttuamme juhla ja "pitkä tanhupiiri" yhteisesityksineen lähtivät liikkeelle.

*1920-luvulta rippikoulusta. Markkovan seurakunnanhoitaja **Erkki Hutter** palveli Järvisaarella vuoteen 1931, jolloin hänet vangittiin ja karkotettiin. Järvisaaren kirkko suljettiin vuonna 1938 ja purettiin pian tämän jälkeen.* Kuva: Nina Gritšanin kokoelma

Muiden joukossa esiintyivät Tarton ja Jõhvin yhteinen tanhuyhtye sekä Tallinnan seuran hanakat mummot. Kuten aina, juhlahumussa teki huikean vaikutuksen Marian alias *Maikki-ämmän* tomera esiintyminen. Juhannusseppeleet somistivat monen juhlijan päätä.

Sydäntä lämmitti, että paikalliset olivat panostaneet juuri lasten esiintymisiin ja iso osa juhlaväestä oli lapsiperheitä! Siinä täkäläiset juhlat erottuivat Virossa järjestetyistä. Pietarin seura oli järjestänyt lapsille aivan erillisen ohjelman! Lapsistahan varttuvat juhlaperinteen jatkajat.

Ja aivan huomaamatta saapuivat viimeiset yhteistanssit, joita juonsivat taas pietarilaiset.

Taisto: Ehdottomasti suurin elämys oli alkuperäisen Toksovan Rappulan Röntyskä-yhtyeen *ripaska* esiintyminen. Kylläpä siinä *jalkoi koputettiin, poikii kiiteltiin ja anoppeja moitittiin*! Yleisön sydän sykki mummojen laulun ja tanssin tahtiin.

Maie: Pitopaikkaa ympäröivissä myyntikojuissa oli runsaasti tarjolla kansanomaista tyylikästä käsityötä. Olen **Marina Harakan** tuotannon ehdoton ihailija: korvakoruja inkeriläisen kansalliskukka orvokin kuvin, erilaisia ripustimia ja tämän kesän uutuutena sormuksia, joissa komeilivat pikkuruiset vaivaiskoivunlehdet. Niistä hehkui salaperäinen voima! Muinaispukujen valmistajana puolestaan on viime aikoina kunnostautunut **Tatjana Bykova**, joka esitteli aikaansaannoksiaan yleisölle. Itämerensuomen muinaisuus on inspiroinut hienoja puku- ja koruideoita.

Taisto: Juhannuskokkokin oli luovan ideoinnin tulos. Sehän oli pystytetty suoraan veteen.

Maie: Kyllä, tämän vuoden kokko oli pystytetty lahdenpoukamaan juhlakentän lähettyvillä. Kokon virittäjät lähestyivät sitä veneellä mereltä päin. Pullollinen viritysainetta ei tosin riittänyt sen sytyttämiseen. Vaikka he toistamiseen yrittivät, siitä tuprusi vain savua. Lopuksi tapahtui jotakin surkuhupaisaa: kokko heitti kuperkeikan ja upposi. Niin vain valitettavasti kävi…

Taisto: Ideahan oli aidon kalevalainen, kävi vain vahinko. Ei hätää! Kekseliäät paikalliset kuittasivat asian sanomalla: *Ivan Kupala upala* eli Juhana Kylvettäjä, Johannes Kastaja upposi.

Maailman vaikuttavimpia kirkkoja

Merje: Juhlilta palasimme majoituspaikkaamme Terijoelle, missä odotti Pietarin arkkitehtiliiton vierastalo. Sikeä uni ensiluokkalaisessa ympäristössä oli taattu. Aamu koitti taas aivan pilvettömänä. Ei tehnyt suinkaan mieli lähteä paluumatkalle, mutta Kronstadt odotti. Linnoituskaupunki oli hyvässä kunnossa ja pari vuotta sitten peruskorjattu Pyhän Nikolaoksen kirkko teki kaikkiin ison vaikutuksen.

Maie: Pyhän Nikolaoksen katedraali oli todella vaikuttava, eikä vain entisöinnin vuoksi vaan koska sinne oli lueteltu kaikkina aikoina kaikilla maailman merillä hukkuneet venäläiset sota-alukset ja merimiehet. Mahtava muistokirkko! Se ei tehnyt suinkaan vähäisempää vaikutusta kuin Vatikaanin Pietarin katedraali tai Konstantinopolin Hagia Sofia.

Merje: Matkallamme oli vielä yksi improvisoitu pysähdys ylimalkaan katsoen aivan tavallisen ahon laidalla. Täällä oli joskus ollut Serepetan kirkko, hautausmaa ja kokonainen kylä. Nyt keskeltä heinämaata löytyivät vain vanhat inkeriläistyyppiset rautaristit ja hieman kauempaa metsän peitosta Serepetan kivikirkon perustukset ja muutamat säilyneet hautakummut. Miten täältä polveutuvien ihmisten pyhille paikoille käy?

Maie: Sielussani oli pesinyt jo matkan alusta alkaen toive, että pääsisin käymään esivanhempieni kalmoilla. Istuin hyvissä ajoin kuskin viereen, jotta emme ohittaisi oikeaa risteystä Kronstadtin tulvapadolta tultaessa.

Löysimme paikan vaivattomasti ja siirryimme juoksujalkaa Liilian, Taiston ja Leilin kanssa peltotietä pitkin tiheikköä kohti. Metsässä käännyimme itään päin ja sitten noin sadan metrin päästä päädyimme vanhaan unohdettuun kalmistoon. Alusmetsä oli korkeaa ruohoa ja pensaat muodostivat paikoin rämeiköin. Pensaikon keskeltä löysimme etsimämme: kultaisten esivanhempieni haudat, minun pyhän lehtoni. Muutamilla kalmoilla oli keinokukkia, joku sentään muistaa vielä! Minut valtasi rauha, palasimme onnellisina bussille. Maitohorsmia (*Chamaenerion angustifolium*) pursuavalla pellonpientareella pyysin Taistoa ottamaan kuvan itsestäni ja Liiliasta, jonka esivanhempia niin ikään lepää täällä.

Nämä olivat taatusti kauneimpia kukkia Inkerin juhannusseppeleessäni!

Voi miten ihana olet
synnyinseutu
isien maa
keväisten valkovuokkojen maa.

(Katri Korvelan runosta ”Isien maa”)

Juhannusseppeleeseeni kertyi yhdeksän kukkaa: valkoinen villiruusu, jasmiini, päivänkakkara, punainen apilaheinä, kurjenmiekka, sininen hiirenvirna, lehtomatikka, kissankello ja horsma. Me virolaiset, vatjalaiset, inkeroiset ja inkerinsuomalaiset Suomenlahden ympärillä olemme monessa asiassa samankaltaisia ja juhannusseppeleen kukatkin ovat samoja!

Taisto: Inkerinsuomalaista sukujuurta oleva runoilija **Katri Korpela** on todennut: ”Inkerin kylien entisillä ahoilla poimivat nykyiset linnanvieraat valkovuokkoja, niittyleinikkejä, päivänkakkaroita ja ruiskaunokkeja kuin esiäitiemme elpyneitä lapsuusmuistoja.”

Inkerinsuomalaisten perinteinen lastenleiri järjestettiin tänä vuonna Setomaalla

Lastenleirillä koettiin iloisia jälleennäkemisiä, kun monet viime vuoden leirillä tutustuneet osallistujat tapasivat taas toisensa. Keskustelukieliä oli useita: viron ja venäjän rinnalla kuului suomikin.

Inkerinsuomalaisten vuotuinen lastenleiri järjestettiin tänä vuonna 19.-23. heinäkuuta Etelä-Virossa Obinitsassa, joka tunnetaan viime vuoden suomalaisugrilaisena pääkaupunkina. Avajaisiin lippukentälle kokoontui 34 lasta Virosta, Inkerinmaalta ja jopa Suomesta asti.

Leirillä oli neljä tyttöä Pietarin inkerinsuomalaisseurasta sekä kolme inkeroistyttöä Soikkolan niemimaalta. Niinpä tankoon vedettiin Inkerin lipun lisäksi myös inkeroisten kansallislippu. Kaksi kirkasväristä lippua jäivät kahdelle puolelle pihapihlajia heilumaan leirin loppuun saakka.

Kuten aikaisemminkin, jokainen osanottaja saattoi merkitä Inkerin karttaan esivanhempiensa kotipaikkakunnan sekä oman nykyisen asuinpaikkansa. Innolla hivutettiin sormea pitkin karttaa etsien suomalais- tai inkeroiskylien nimiä. Onhan Inkeri lapsille ”mummojen ja vaarien maa” ja näin ollen myös vähän tarunomainen paikka. Ja näitä taruja sekä taannoisia tansseja, lauluja ja käsitöitä leirin aikana juuri opeteltiin.

Tämänvuotisella leirillä olivat ulkomaisina apuvoimina suomalainen kanteleenopettaja **Reetta-Mari Kellokoski** sekä neljä taideopiskelijaa Pietarin Herzenin yliopistolta. He vetivät leirillä työpajoja.

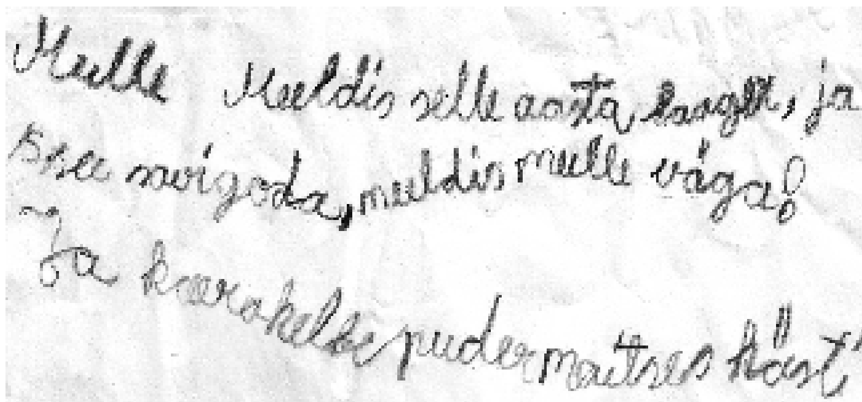

Setojen tuvan sisustus muistuttaa monelta osin inkeriläistä.

Yhteishengen nostamiseksi leirillä järjestettiin heti aluksi maastoleikki ja tietokilpailu. Hauskat ja antoisat taide- ja käsityöpajat antoivat puhtia luovaan ajatteluun nuorten taiteilijanalkujen kera. Syntyneistä taideluomuksista koottiin paikan päällä näyttely, loput pantiin esille Jõhvin seuratalolle. Haapsalulaisen **Hilma Tervosen** johdolla tehdyt kivimaalaukset jäivät muistoksi Obinitsan lomakeskuksen pihamaalle.

Kulttuurimatka ympäri Setomaata oli mieleenpainuva: käytiin tutustumassa Värskan setojen maatilamuseoon, tehtiin veneilyretki Pihkovanjärvellä (Lämmijärvelle) ja melkein hipaistiin Venäjän rajaa, vierailtiin Saatsen raja-asemalla jututtamassa rajavartijoita rajanylityksestä ja rajavalvonnasta, tutkittiin vanhoja Piusan hiekkakaivoksia sekä kokeiltiin lopuksi *paturin* (keraamikon) hommia savipajassa. Oli Hilma Tervosen idea opettaa lapsille, mitkä ovat tämän seudun erikoisuudet kulttuurin ja sijainnin osalta.

Leirin järjestäjät omaksuivat taas paljon uutta ja panivat korvan taakse tuoreita ideoita tulevan vuoden varalle. Vaatiihan monikansallinen leiri lähestymistä eri

Mulle Meeldis selle aasta laager, ja
[illegible], meeldis mulle väga!
Ja kaerahelbe puder maitses hästi!

Nimettömästä kirjeestä toimittajalle.

näkökulmista, kun täytyy ottaa huomioon lasten lähtömaa ja kotikieli. Samalla heille on tarjottava työkaluja oman sukuhaaran tutkimiseen ja perinteen tuntemukseen. Lopuksi on vielä se ikuisuuskysymys, kuinka sen arvokkaan perinteen kytkisi siihen aikaan ja paikkaan, jossa lapsemme elävät. Se mikä kykenee muuttumaan, pysyy myös hengissä...

Ingeri-Soome laager

Ma käisin Ingeri-Soome laagris, mis toimus Obinitsas. Mulle see laager meeldis. Ilm oli küll enamasti kole ja vihmane. Mulle meeldis, kui me käisime pillilaagris külas. Seal tantsiti akordioni saatel ja see oli väga lõbus. Samuti olid seal lambatallid ja kanad. Veel meeldis mulle paadiga sõitmine. Me sõitsime Peipsi järvel ja nägime Venemaad. Enamuse ajast istusin paadi katuse kõrval ~~ta~~ ninal. Sealt oli ilus vaade merele.

Noran kirjeestä Inkerin toimittajalle.

Inkerin lippu nousee tankoon lastenleirillä, taustalla väekäs pihapihlaja.

SEUROISSA TAPAHTUU

Tervetuloa kokkimaan!

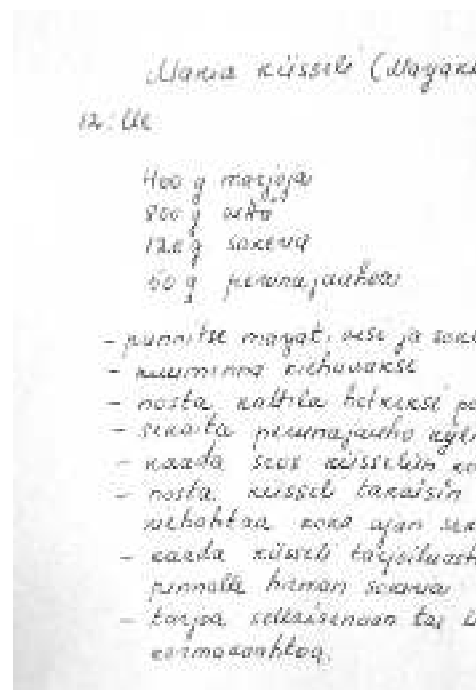
Nii oli ukse peal kirjas ühel maikuus laupäeval. Kui Haapsallu Hilma aeda jõudsime, oli pirukate tegemine juba poole peal. Helekuldsed väikesed porgandipirukad olid just ahjust välja tulnud. Ülejäänud saiataigen seisis kausis ootel ja sellest tegi Hilma tütar parasjagu õunapirukaid (*puuomenapiirakkoi*). Täidiseks olid kooritud, tükeldatud ja suhkruga segatud õunad. Lilja ukse pealt ütles küll, et õunapirukat tehti tavaliselt nagu *avoinpiirakka*, st. üle-plaadi lahtise pirukana, aga täna siiski otsustati, et väikeseid pirukaid on külalistele mõnusam pakkuda. Nii läksid ahju peopesasuurused pirukad (*kämmenpiirakat*).

Potis oli aga ingerisoome köögi tõeline kuldvara – *hapankaalikeitto* ja *mustikkakiisseli*. Muidu on valmistamisviise ju sama palju kui valmistajaid, kuid sedakorda valmisid mõlemad Läänemaa seltsi kunagise esinaise Mare Ecktermanni kogutud retseptide järgi. Kapsad ja supiliha tahtsid pliidikuumas keeda kõige kauem. Kartulid keesid pehmeks kiiresti ja võtsid ära üleliigse hapu. Sibulat ei pandud keetmise ajal supi sisse, vaid tükeldati nii mugul kui sibulapealsed eraldi väikestesse kaussidesse ja pakuti pärast peale puistamiseks. Oli väga maitsev ja sobiv!

Kui kõik pliidilt ja ahjust valmis, oldki kaks lauda õunaaias toite täis. Tervitusjoogiks segati kevadiselt helerohelise värviga kuuseokkakokteilid. Seejärel maitsti ridamisi kõiki kohapeal valminud ingeri köögi hõrgutisi. Tartust oli kaasa toodud omaküpsetatud präänikuid (*prjänikit*; *petsenjat*) ning kohalikud rannarootslased kostitasid klaasimeistri-heeringaga. Traditsiooniliste toitudega laud oli tõeliselt pidulik ja seltskond selle ümber lustlik. Ei puudunud ka pillinaine ja laulud.

Kämmenpiirakoita Haapsalun kokkausiltamissa.

12:lle

400 g marjoja
800 g vettä
120 g sokeria
60 g perunajauhoja

Põllkülan muistolehdossa valuvat kyyneleet...

Toimitukseen saapui kiitoskirje Tallinnan suomalaiselle Pyhän Pietarin seurakunnalle ja inkerinsuomalaisten Tallinnan seuralle.

Kävimme sisareni kanssa viime vuonna Suomen Inkeri-liiton järjestämällä matkalla Rakveressa ja paluumatkalla poikkesimme Kloogalla ja Põllkülan muistolehdossa. Olimme sisareni Sylvan kanssa ensimmäistä kertaa Kloogalla, josta äitimme Nina oli kertonut surullisia muistoja isoäitimme **Maria Rikkisen** viimeisistä vaiheista. Hän menehtyi sinne. Äiti muisti vain parakkien takana olevan hiekkaisen metsikön, jossa kasvoi puita, ja sen, että hänen äitinsä haudattiin sinne jonnekin. Se oli lähellä Põllkülaa sijanneita parakkeja, joista oli vielä nytkin muutama jäljellä. Käynti oli vaikuttava, ja tätä kirjoittaessani nousevat vieläkin kyyneleet silmiini.

Äidinisäni, **Juhani Rikkisen**, perheen tiedot löytyvät Hietamäen seurakunnan rippikirjoista. Perhe asusti Törölän (Savelan) kylää Pietarin liepeillä, noin 25-30 kilometriä Pietarista lounaaseen.

Isoisä kuulutettiin sortovuosina kulakiksi ja teloitettiin kansanvihollisena lokakuussa 1938, joten Maria-isoäidilläni oli ollut paljon huolta. Myös hänen veljensä, äitini eno **Adam Rikkinen** teloitettiin. Muitakin suvun jäseniä katosi ja teloitettiin, isoisäni Juhanin sisaret karkotettiin Siperiaan Ob-joen rannoille, jonne heidät on myös haudattu. Isoisäni Juhanin siskolle Olgalle jäi sinne jälkeläisiäkin. Isotätini Aino kuoli melko pian karkotuksen jälkeen.

Isoäiti tuli kolmen nuorimman lapsensa kanssa Viroon ja heidät siirrettiin asiakirjojen mukaan Kloogan leirille 10. huhtikuuta 1943. Sieltä sitten 13. huhtikuuta edelleen Hankoon. Äitini pääsi reilut kolme viikkoa isoäidin kuoleman jälkeen sisaruksineen Suomeen turvaan.

Enoni pakeni Ruotsiin ja tädit päätyivät Virraalle Alastaroon varakkaan lapsettoman vanhemman pariskunnan **Väinö** ja **Hilma Hollon** kasvateiksi. He eivät palauttaneet orpotyttöjä takaisin Neuvostoliittoon, kuten kävi useimmille kasvattilapsista, vaan kasvattivat ja kouluttivat heidät aikuisiksi.

Äitini Nina toivoi aina, että tutkisin hänen sukuaan. Äiti nukkui pois 1. heinäkuuta 2006 Kotkassa. Onneksi olimme hänen kanssaan käyneet heinäkuussa 1988 Tallinnassa, jossa tapasimme 45 vuoden jälkeen äidin serkun, eli Aino-tädin ja Olga-tädin tyttären Veeran. He olivat päässeet aikanaan Krasnojarskista Ob-joen rannoilta takaisin suvun entisille maille Inkeriin.

Samalla matkalla tapasimme isäni vanhemman veljen Toivon, joka oli ollut vuonna 1944 Suomen armeijan leivissä, ennen kuin sai paluukyydin Siperiaan Vorkutan vankileirille. Lopuksi tapasimme myös vanhemman sisaren, Sallin, joka oli ollut aviossa virolaisen yliluutnantin kanssa. Jälleennäkemisen ilo oli sanoin kuvaamaton. Tuntui todella hyvältä, kun kauan kadoksissa olleet sisarukset ja serkut näkivät toisensa.

Pyydämme teitä hartaasti, että kun pidätte muistojuhlaa, muistakaa **Maria-mummoamme** ja hänen sukuaan esirukouksin, samoin hänen teloitetun miehensä sukua, joka on ripoteltuna ympäri laajaa Venäjän maata ja osin Viroakin. Kiitämme teitä kaikkia muiston ylläpitämisestä. Arvostamme syvästi pyyteetöntä työtänne. Jumalan siunausta työhönne!

Kaikkia Põllkülassa poisnukkuneita muistaen ja jälleennäkemisen riemua odottaen, ystävällisin terveisin Nina Rikkisen tytär ja Maria Rikkisen tyttärentytär

Synnöve Excell

Silt *Tervetuloa kokkimaan!* võiks peagi olla uksel mõne teisegi seltsi uksel. Nii saaksime neist kohtumistest väikese sarja, mille jooksul üksteisele oma ingeri mummode köögitarkusi tutvustada ja neid ühiselt läbi proovida. Oma soovist kokkamis-kohtumist korraldada või retsepte jagada võib teada anda Hilma Tervosele Läänemaa ingerisoomlaste seltsist või Merje Malkkile Tartu ingerisoomlaste seltsist.

Kiitus Haapsalu naistele, kes otsa lahti tegid!

Kahden rivin uutisia

Menneitä tapahtumia

4.9.2016
Tallinnan Inkerinsuomalaisten seurassa muisteltiin 25 vuoden takaisen Viron itsenäisyyden palauttamisen iloja ja huolia. Muistelemassa kukin omasta näkökulmastaan olivat elokuvaohjaaja **Arvo Iho**, Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunnan pappi **Markku Päiviö**, luutnantti, evp **Antti-Pekka Mustonen** sekä Tallinnan seuran puheenjohtaja **Vogi Vari**.

Arvo Iho esitteli elämäkertakirjaansa ”Mees karu südamega" (Karhusydäminen mies, 2016), jonka hän on kirjoittanut yhdessä toimittaja **Annika Koppelin** kanssa. Kirjassa Iho pohtii muun muassa inkerinsuomalaisia juuriaan ja kansansa kohtaloa.

9.9. Pärnun inkerinsuomalaisten seurassa alkoi syyskauden kerhotoiminta kansanomaisilla peleillä. Lasten piirileikkejä ohjasi ja *tiukkuja* Inkeristä opetti **Raija Pedak**.

15.9. Wiipuri-Yhdistys ry:n tiloissa Helsingin Karjalatalolla vieraili kirjailija **Jari Tervo** kertomassa samana päivänä ilmestyneestä romaanistaan **Matriarkka**.

Helsingin Sanomien (14.8.2016) mukaan ”kirjailija käsittelee tuoreessa kirjassaan inkerinsuomalaisten kohtaloa, jota pitää kansanmurhana”. Inkeriläissuvun vaiheita käsitellään 1600-luvulta näihin päiviin saakka.

Kahden rivin uutisia

Tulevia tapahtumia

4.10. Tallinnan seuran Inkerinpäivän vietossa (Pärnu mnt. 8, 5. krs.) esittelee **Arvo Iho** dokumenttiaan "Juhannus Inkerissä" (1995). Tilaisuudessa voi ostaa Arvo Ihon elämäkertakirjaa "Mees karu südamega" kustannehintaan (20 € /kpl). **Taisto Raudalainen** kertoo alustukseksi Inkerinpäivän taustoista.

5.10. alk. klo 17 Inkerinpäivän viettoa Tarton Inkeri-talolla. (Ohjelma tarkentuu.)

15.10. Järvamaan seura järjestää Heimoviikon kunniaksi juhlallisen vastaanoton Paiden linnantornissa (Vallitorn).

15.10. Pärnun seurassa vietetään tanhuryhmä **Kulleron** 25-vuotisjuhlaa.

16.10. Toksovan Rappulan kylän **Röntyskä**-yhtye esiintyy Heimoviikolla **Vox Populi** -kuoron 15-vuotiskonsertissa. (Ks. Fenno-Ugria-säätiön kotisivut!)

27.-28.10 ***Inkerinmaan elokuvaillat*** alk. klo 17 yhteistyössä ERMin kanssa. (Ohjelma tarkentuu.)

11.11. Taisto Raudalainen esitelmöi Pärnun seurassa aiheesta ”Pietarista Pyhäinmestiin. Ja pijot perrää.” Luennolla tutkitaan inkeriläisten syyskauden juhlakalenteria ja käydään läpi häätapoja. Pidettiinhän häät enimmäkseen loppusyksyn tai alkutalven pyhien yhteydessä. Tarjolla inkeriläisiä *pitoruokia*.

Etteepäi on elävän mieli... Onnea!

90
Laina Mäkinen 26.9

79
Elfrida Varfolomejeva 12.10

56
Jelena Janis 24.10

toivottaa Narvan Inkerinsuomalaisten Seura

Kaikessa komeudessaan entisöity suomalainen kartano synymäkylässä Tärölässä Pauloskoin laitamilla.

Me kutsumme häntä, mutta hän ei käänny enää.
Hän on matkalla lapsuutensa metsiin,
sinisen kukan ja kultaisen kukan maahan.
Siellä laulavat toisenlaiset linnut.
(Sirkka Turkka)

Joukostamme on poistunut sosiaalineuvos,
ansiokas inkeriläisvaikuttaja ja kirjailija

EERO PITKÄNEN
(20.9.1920 – 27.8.2016)

Siunaus on toimitettu lauantaina 17.9. Järvenpään kappelissa

Otamme osaa lähimmäisten suruun

INKERI-lehti

Ei päivää tiedä
ei hetkeä kukaan
milloin on mentävä
noutajan mukaan

IVAN TERVONEN
(17.5.1927 - 4.4.2016)

KATRI TERVONEN
(o.s. KOUHIA)
(3.7.1925 – 7.7.2016)

Sydämellinen osanottomme
Riitta Uusitalolle ja Aili Tervoselle
perheineen äidin, mummon, isän
ja vaarin poisnukkumisen
johdosta.

Länsi-Viron inkerinsuomalaisten seura

*Toimitus on saanut kirjeen **Niina Startšenkolta** Tallinnan inkerinsuomalaisten seurasta. Inkeri esittää otteita Niinan 10-sivuisesta matkakuvauksesta isien maalle. Kyseessä on perusteellinen selonteko tanhuryhmä **Katajan** juhannusreissulta 23.-25. kesäkuulta 2016.*

KIRJEKULMA

Olen sündinud Venemaal Leningradi oblastis Pavlovskis, täpsemalt Tärölä külas. Praegu on see Tjarlevo asula Pavlovski pargi lähistel. Lapsepõlvest saati olen tahtnud näha, milline on see Ingeri, kus sündis mu ema ja kõik tema esivanemad ja sugulased.

Unistus läks täide. Sankt-Peterburi Ingerisoomlaste Liit kutsus meie ingerisoomlaste Tallinna seltsi oma 28. traditsioonilisele pühale, kus oleks esinenud meie tantsurühm "Kataja".

Kõik suundusid vaatama linna ja parke. Mõned said kokku tuttavate või sugulastega. Mina kohtusin oma õe kauge sugulasega, Viktor Pakkanen: ingerisoomlane, luuletaja, kes kirjutab kohalikust loodusest ja on tõlkinud vene keelde Soome klassikat.

Hommikul sõidame Pavlovskisse. See linn asub Puškinist vaid 1,5 km kaugusel. Lossini läheme läbi 600 hektari suuruse pargi. Lossi lähedal on palju marmorit ja pronksist skulptuur. Igal pool on paviljonid. Siin pidasid tsaarid omal ajal jahti. Seejärel sõidame Ingerimaa avarustel. Põllud ja tasandikud. Kauguses võsa ja selle kohal kõrged valgete tüvedega taevasse pürgivad kased ning kolletavad männitüved.

Majade taga on näha üksikuid kilest ja klaasist kasvuhooneid, kuid ilma taimedeta. Need on tühjad. See eest aedades majade ümber on palju lilli.

Taevapiiril säravad kirikute kullatud tornid ja helendavad kõrged uusehitused. Pole näha ei inimesi ega külasid. Ometigi just selle maa inimesed vanasti toitsid kogu Sankt-Peterburgi. Ühes kohas nägin mitut täiesti musta vana majakest, mis oleks justkui sinna toodud ja jäetud külg küljega seisma. Need majad nägid välja nagu vanad lesed matustel. Milleks toodi need majakesed sinna? Kas tulevase vabaõhumuuseumi jaoks või hoopis kütteks? Läheneme luterlikule Skuoritsa kirikule. Hoone on suur ja kõrge. Ilusa korraliku rauast aiaga. Aed nagu ahelad, mis justkui ei lase kirikut välja. Praegune hoone valmis 1839. a. Ehitust alustati Jekaterina II rahastamisel. Paul I ajal ehitus seiskus, kuid Nikolai I lapselapsed viisid selle lõpuni ja kinkisid sellekohalikele luterlastele. Sõja ajal sai kirik kannatada. Hoone taastamine algas alles 2002. a. Nüüd taastavad kirikut vabatahtlikud ning rahastamine toimub eraisikute annetustega. Suurt abi taastamisel osutas Soome.

See pühapaik on näide tragöödiast, mille elasid läbi kristlased ja usklikud inimesed Nõukogude ajal. Kirikuisa Pavel Krõlov jutustab meile koguduse tööst nüüdsel ajal. Kõige raskem on see, et soomlasi on siinsetes kohtades jäänud väga vähe. Koguduses on alla 300 liikme. Pühadel külastab kirikut umbes 200 inimest, muidu aga vaid 45-50 vanimat inimest. Põhjusi on mitu: 1) 1936. a. küüditati elanikke külade kaupa Novgorodi ja muudesse vaesetesse oblastitesse, 2) 1942. a. saatsid sakslased ingerisoomlasi Soome ning 3) viimane ja kõige raskem hoop – organiseeritud väljaränne alaliseks elamiseks Soomesse. Alles jäid vaid kõige vanemad elanikud ning segaabielus pered. Noorematest ei oska paljud soome keelt. Jumalateenistus on soome keeles venekeelse tõlkega. Noori on vaid 6-7 koorilauljat. Väga kurb...

Need kohad olid kunagi väga tihedalt asustatud. Kuid eelmisel sajandil küüditati ja hävitati pea kõik elanikud, eelkõige soomlased.

Täname Pavelit, jätame hüvasti ning paneme kasti oma annetused. Selles kurvas kohas oli ka pisut rõõmu: Valentina Zaitseva leidis ühel näitusel esitatud fotol oma ema. Sellest hakkas meil kõigil soojem südames.

Meie eesmärk on Kroonlinna suurim meremeeste kirik Bütsantsi stiilis – õigeusu suurkirik. Ja siin ta ongi. Suur, kõrge, võimas ja väga ilus. Kõrgel taevas türkiissinised sibulakujulised kuplid, nende peal õigeusu kullatud ristid. Kuplite alumised osad on kaunistatud kuldsete pitsidega. Seinad on peaaegu valged, akendel helesinine klaas. Kogu kirik justkui tõuseb taevasse.

Saabus õhtu, peale lahkumist Kroonlinnast peatume Sestroretskis, külaliste majas "Burevestnik". Siin meenutab kõik Nõukogude aega. Homme on Juhannuse pidu pargis Dubki.

Peo programmis on peo pidulik lippudega avamine, fotonäitus "Ingerisoomlaste naiste kujud", meistriklassid õpetamaks traditsioonilisi käsitöid. Wladimir Kokko, Sankt-Peterburi ingerisoomlaste seltsi "Inkerin Litto" juhataja, õnnitles kokkutulnuid 28. Juhannuse peo puhul. Seistes lauldi kaks ingerlaste laulu "Inkerin maamme mein isien maamme" ja "Nouse Inkeri". See kutsus paljudel pisarad silma.

"Kataja" tantsijad oma sinivalgetes riietes, kübarates ning kaunistustega – soome ja ingerisoome lippude värvides – tõmbasid publiku pilgud endale juba saabudes. Suur tähelepanu oli ka tantsimise ajal. Naeratades ja kerge sammuga, sirge seljaga, pea püsti esitasid nad neile antud ajaga 5 uut soome folkloori tantsu, tänasid teineteist ja kõiki pealt vaatajaid.

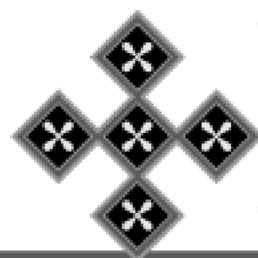
Sõidame koju. Bussis on vaikus. Kõik mõtlevad oma mõtteid. Elena küsib, mis kõige rohkem meeldis, jäi südamesse. Temale enesele oli tähtis see, et "Kataja" esinemine oli edukas, et oli õige otsus pakkuda mitut uut tantsu. Tähtis ja meeldiv on ka see, et grupp on olnud üksmeelne, kõik õnnestus. Iga päev pakkus uusi teadmisi ja elamusi. Sellega nõustusid kõik.

Kõige eredamad olid muljed Pavlovski lossist ning Skuoritsa ja Kroonlinna kirikutest. Juhannuse pidu tekitas minus erinevaid tundeid. Ühelt poolt väga nukker tõdeda ingerlaste olukorda Skuoritsas. See viis mõtted rahvuse säilimisele ja selle tulevikule. Keegi meid ei aita, nii et tuleb meil endil "nousta". Teisalt aga valdas mind uhkus mõeldes, et meie rahvas siiski jäi ellu, ei murdunud, et hoiame kokku, aidates teineteist.

Niinan

Seppelöity juhlavieras Siestarjoen inkeriläisissä juhannusjuhlissa v. 2016.
Kuva: Maie Ojamaa

INKERI

Joulukuu
2016

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
ingerisoome@gmail.com
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Rappulan ja Tallinnan inkeriläiset piiriä pyörimässä.

INKERINSUOMALAINEN NÄKÖKULMA

Ensimmäinen ei-inkeriläisen kirjoittama Inkeri-romaani sotien jälkeisessä Suomessa

Taisto Raudalainen

Inkeri on ollut väkivallan tanner kautta aikain alkaen lännestä ja idästä lähteneestä käännytystyöstä. Kirjailija **Jari Tervo** on tutustunut varhaistenkin lähteiden antiin – sekä venäläiskronikoihin että paavin bulliin. Romaanissaan *Matriarkka* hän kairaa syvälle historiaan, jossa on ”raiskattu ja ruunattu” aivan kuin tänäkin päivänä. Mutta Tervo korostaa samalla, että väkivalta on aina konkreettista koskettaen ihmisen ruumista ja sen pitäisi herättää empatiaa jokaisessa. Sitä ei sovi työntää alitajuntaan tai itärajan taakse.

Presidentti **Mauno Koivisto** löysi nämä ”inkeriläiset” pitkän pakkaskauden jälkeen ja nyt ne ovat Jari Tervon romaanissa saaneet ihmiskasvot ja ruumiin ollakseen olemassa muuallakin kuin virkateksteissä. Inkeriläisistä on romaanissa tullut naisesta syntyneitä, lihallisia, tuntevia ja kärsiviä, kivuntäyteisiä olentoja. He eivät ole enää vain joukkona ja lukuina mitattava suure, säädöksiin mahdutettu ”paluumuuttaja”, vaan yksilöitä, jotka ovat kokeneet Leningradin saarron ja ankarat Siperian pakkaset.

Tervo ei myöskään ole unohtanut, että Inkeri elinympäristönä on monille edelleen realiteetti. Mahtaako Tervo olla peräti ensimmäinen ei-inkeriläinen kirjailija **Aleksis Kiven** jälkeen, jolle Inkerinmaa on tullut mieleen?

On oireellista, ettei 1990-luvulla kehdattu ruveta taittamaan peistä inkeriläiskysymyksestä neuvostovallan jälkeläisen kanssa. Sen sijaan oli helppo kanavoida tämä sosiaalisesti ja kansallispoliittisesti monimutkainen draama ”paluumuuttoon”, mille jälkeenpäin katsoen ei ehkä ollutkaan järkevää vaihtoehtoa?

Mutta entä jos se olikin presidentti Koivistolle vain ovela poliittinen siirto eikä lähtenyt näiden ihmisten omista intresseistä? Mutkikas historia pyyhkäistiin taas maton alle – ei historiaa, ei kansallisuutta, ei ongelmaa. Inkerinsuomalaisilta itseltään ei taaskaan kysytty mitään. Kuten Tervo 24. lokakuuta Helsingin kirjamessuilla totesi, ei tutkimuksessakaan ole koskaan ylitetty ”kriittistä pistettä” laajemman yhteiskunnallisen tietämyksen muokkaamiseksi. Lukion oppikirjoissa ei ole näkynyt sanan sanaa näinkin merkittävästä aiheesta. Tästä on useissa yhteyksissä ollut huolissaan tutkija **Toivo Flink**.

Absurdintäyteisellä ja samalla elämyksellisellä tavalla Tervo esittää romaanissaan 1930-luvun pakkosiirrot Kuolan kantaan ja Jenissein varrelle, kolhooseihin pakottamiset, kirkkojen hävittämiset, kulakki-, maito-, kulttuuri- ja kirkollisverot, veljeskansan kavalluksen 1940-luvulla ja joutumisen *in corpore* ”tyrmän omaksi” Keski-Venäjälle tai Siperiaan, lopuksi 1950-luvun rasismin, jossa Siperian ”villikansakin” oli inkerinsuomalaisia ylempänä.

Alennustilan, kurjuuden, näköalattomuuden, pettymyksen ja toivottomuuden kuvailuun ei riitä empatia tai seikkaperäinen kertomistyyli, vaan siihen tarvitaan inhimillisen kokemuksen koko paletti. Kenties aiheen rankkuuden vuoksi Tervo on luopunut yksipuolisesta ja liian totisesta katseesta. Eikä häneltä sovikaan odottaa Itkua Inkerille tai Inkerinsuomalaisia GPU:n kynsissä. Nehän on jo kirjoitettu.

Mutta kertojan ainesta Tervosta kieltämättä löytyy – muun muassa karkotusmatkalla kuolemaa tekevän Aalen kärsimykset on kuvattu mestarilliseen tapaan: uskottavasti ja koskettavasti. Tämän kirjan lukemiseen ei kai sovi toivottaa ”hyvää lukukokemusta”. Mutta lukekaa se kuitenkin!

Katkendeid Mikko Vainikka memuaaridest

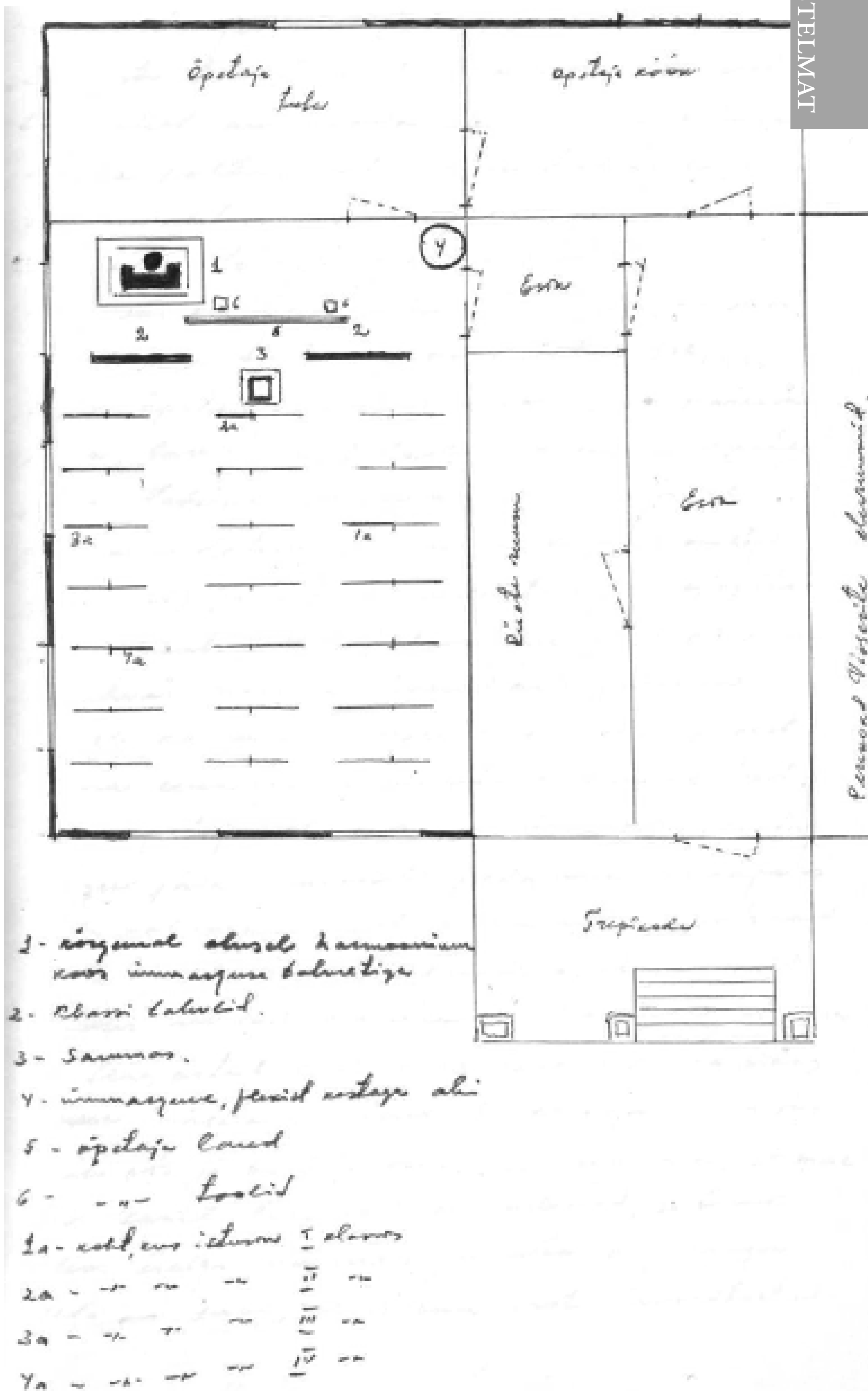
Teine osa

Möödus suvi oma lõbustustega ja algas sügis koos kooliminekuga. Meie õnneks oli vana õpetaja **Nikolai Fjodorovitš** üle viidud teise kooli ja meile tuli õpetajaks noor mees **Toivo Savolainen**. Ta oli harukordselt tore õpetaja ja inimene. Kui kaasahaaravalt ta jutustada oskas! Ja meie, kes eelmise õpetaja kõnest peaaegu midagi aru ei saanud, mõistsime teda suurepäraselt ja nii ei valmistanud õppimine meile enam mingeid raskusi, see läks nagu iseenesest. Ta ei istunud harilikult õpetajalaua taga, vaid lükkas selle vastu sammast, istus lauale, pani jalad toolile ja alustas oma jutustusi, oli see siis maateadus, ajalugu, loodusõpetus või muu aine, ta jutustus oli ikka sama huvitav ja kaasahaarav. Me kuulasime teda suu ammuli. Minul on elu jooksul olnud nii vähem häid kui ka häid õpetajaid, aga tema oli parim.

Tema hobiks oli laulmine. Ise oli ta väga hea laulja ja kui siis istus harmooniumi taha ja lasi kõikidest registritest, ise kaasa lauldes, siis oli, mida kuulata. Peaaegu iga päev olid meil peale harilike õppetundide lõppu laulutunnid. Meie püüdsime kõigest hingest oma õpetajast laulmises mitte maha jääda. Küll lauldi soolot, küll koos, küll kooris. Isegi need õpilased, kellel muusikaline kõrvakuulmine oli nõrk ja küllalt viisi ei osanud pidada, püüdsid kõigest hingest, ainult õpetaja soovitas nendel tasemini laulda, et oleks hästi kuulda, kuidas teised laulavad. Mina olin tihti omamoodi solistiks.

Kui me aastaid hiljem, 1974. aastal Tanuma talus Tartumaal oma poja **Genni** (nii kutsuti meie peres hilisemat matemaatikadoktorit Gennadi Vainikkot) suvilas uut aastat vastu võtsime ja plaadilt kõlasid soome jõululaulud, siis küll need tundusid tuttavate ja armsatena! Paratamatult tuli meelde lapsepõlv ja õpetaja Toivo Savolainen, ehkki sellest ajast oli üle poole sajandi igavikku vajunud.

Kevadtalvel oli meil ka omamoodi kooli laulupidu. Tassisime klassist välja koolipingid, asemele panime toolid ja istepingid. Klassiruumi ehtisime nagu oskasime ilusaks ja siis ühel pühapäevaõhtul oligi laulmine külarahva ees. Klassiruum, mis väike ei olnudki, oli rahvast puupüsti täis. Kõik olid nii pidulikud kui oskasid, eriti meie, esinejad. Õpeta-

Kupanitsan seurakunnan Kantolan kyläkoulun pohjapiirros

ja istus harmooniumi taha, meie rivistusime selle ümber ja siis algas laul.

"Kui hästi need poisid-tüdrukud oskavad laulda," imestas rahvas. Õpetaja säras, meie ka. Olid ka omamoodi soololauluvõistlused. Võitjale oli preemiaks ette nähtud säraküünal, mille ta siis rahva ees, ülestõstetud paremas käes ära põletas. Meid, võistlejaid, oli neli. Püüdsime kõvasti. Mina esinesin lauluga "Syksy" (*Suuri on tuuli ja pimeä on taivas / suuri on ulapalla aaltojen raivo*[1]). Paistis, et see meeldis rahvale kõige rohkem, igatahes aplausid oli selle peale kõige tugevamad ja mina põletasin õpetaja kõrval oleval poodiumil, kus asus harmoonium, seda ihaldatud säraküünalt.

Rahulikult ja toredasti läks see õppeaasta. Oli loomulikult ka väikesi komistusi, aga kus neid ei oleks …

Ükskord vene keele tunnis pärib õpetaja meilt: "Kuinka on *karhu* venäjäksi?"[2]. Keegi ei tõsta kätt, st ei tea. Mina aga teadsin ja tõstsin käe."No, Mikko, kuinka se on?"[3] usutab õpetaja. "Matvei," põrutan mina püsti tõustes.

Õpetaja muigab, osa neljanda klassi poistest naerab, aga sõber **Matti Ihanus** (Matti – vene k Matvei), üks neljanda klassi poiss, näitab mulle rusikat, et miks ma tema nimega karu nimetan. Mina taipan, et nüüd läks küll midagi viltu ja parandan:

"Anna anteeksi, ei *matvei*, vaan *matveed*."[4] – "Medveed,"[5] parandab õpetaja ja sellega ongi see väike eksitus parandatud. Ükskord ei suutnud ma kuidagi naeru pidada, kui minuga samas pingis istuv poiss, **Aleksander Visser**, oli kodus igasugu pigist lõustasid meisterdanud (vist eelmise õppeaasta voolimistundide mõjul) ja kinnitas need meie ees oleva samba külge. Õpetaja tegi märkuse, et ei ole viisakas tunni ajal naerda. Katsusin mitte naerda. Kirjutasin edasi. Siis aga taas kogemata vaatasin neid lõustu ja panin kogu südamest naerma. Õpetaja vaatab ja imestab, et mis see poiss seda sammast nii naerda võib. Tuli teisele poole sammast ja puhkes ka naerma. Siis kutsus kõik õpilased seda kollektsiooni vaatama. Küll oli klass siis naeru täis! Aleksander ei saanudki oma näituse pärast tõrelda, sai hoopis kiita. Soovitatigi tal siis edasi meisterdada ja näitus teha – aga mitte õppetunni, vaid ikka vahetunni ajal.

Et oleks selgem pilt meie koolioludest, siis tuleb tähendada järgmist.

Meie küla kool asus osas endise mõisa majast. Kui kohalik mõisnik peale teoorjuse kaotamist oma mõisa likvideeris, ostis kohalik rahvas tema maad, samuti pool mõisa peahoonest kooli jaoks. Teine pool oli perekond Visserite valduses. Maja oli võrdlemisi suur ühekorruseline puitehitis, laudadega vooderdatud, kollaseks värvitud. Katus oli plekist, punane.

Klassid olid liitklassid, õpiti samas klassiruumis. Õpetajaid oli samal ajal ainult üks, kes õpetas kaht klassi korraga.

Esimesse klassi võeti uusi õpilasi üle aasta, seega oli samal ajal kas I ja III või siis II ja IV klass, kuna kool oli neljaklassiline.

Õpilased olid peaasjalikult ingerisoomlased, väiksema osa moodustasid eestlased (Raigid, Kasvandikud, Trubergid jt). Meie koolis venelasi ei käinud. Õpetus toimus soome keeles, v. a üks talv, millest juba eelpool kirjutasin. Enne mainitud venekeelset õpetajat, oli aga õpetajaks **Aleksander Teiter**, kes oli rahvuselt eestlane ja õpetas eesti lastele eraldi eesti keelt.

Kui ma 1962. aastal kodukülas käisin, siis küla peaaegu polnudki, oli vaid mõni lääbakil ehitis, põllud võssa kasvanud. Käisin ka koolimaja vaatamas. See oli veel püsti, aga oh seda välimust! Nagu hundi lõugade vahelt oleks läbi käinud. Vooder maha kistud, trepikoda lääpas, katus katki. Trepil seisis kirsades mees ja pidas mingisugust venekeelset monoloogi. Ma ei olnud huvitatud, kellele ja mida ta seal rääkis.

Sic transit gloria mundi[6], arvasin ma ja ei meeldinud mulle siin valitsev *modus vivendi*[7], sest olukord siin oli viidud *non plus ultra*[8]. Vaat niisugune oligi see minu esimene "teaduste tempel", kust ma esimesed teadmised omandasin selle emakese maamuna kohta, mida meie siin tallame, ning sellel valitseva elu kohta. Ja niisugune oli selle templi hilisem saatus.

[1]Tuul on tugev ja taevas on pime / suur on ulgumere lainete raev (soome k).
[2]Kuidas on vene keeles karu? (soome k)
[3]Noh, Mikko, kuidas see on? (soome k)
[4]Palun vabandust, mitte Matvei, vaid matveed.
[5]karu (vene k)
[6]nii kaob maailma hiilgus (ladina k)
[7]eluviis
[8]äärmuseni

RÖNTYSKÄ : ken

Röntyskä-ryhmän riemukas esiintymistapa valloittaa yleisön aina. Esiintyjiltä se vaatii voimia, sillä laulun ohella on poljettava jalkaa napakasti – tömisteltävä ja pyöritettävä. Sanoitus puolestaan liittyy useimmiten nuorisokulttuuriin, tyttöjen ja poikien seurusteluun, kiusoitteluun, jopa kiukutteluun.

Tapasin 12. lokakuuta Viron kiertueella olevia toksovalaisen Röntyskän jäseniä. **Helmi Ikonen** (s. 1940) ja **Impi Myhkyrä** (s. 1952) muistelivat, että inkeriläisperheitä alettiin vasta 1950-luvun lopulla päästää kaukaisilta karkotusalueilta kotikyliinsä. Impi perheineen oli viettänyt lapsuutensa Salehardissa nenetsien ja hantien keskellä, Helmi puolestaan oli varttunut Astrahanin liepeillä ja Karjalassa. **Hilma Biss**, yhtyeen kantavia voimia, oli viettänyt vuosia Siperiassa ja kaksi vuotta Virossa. Nyt palattiin kotikonnuille ja tavattiin toisensa taas pitkästä aikaan Rappulan kylässä.

Naiset kertoivat, että tulevan yhtyeen jäsenet ryhtyivätkin aluksi spontaanisti esiintymään paikallisissa juhannusjuhlissa. Kolhoosin johtokunta ei mitenkään vastustanut aloitetta ja pian juhliin kokoontuikin jo useampi sata osanottajaa. Tanssijoita oli tuolloin kymmenittäin, sillä vanhemmalla ikäpolvella röntyskä oli vielä säilynyt kehomuistissa.

Varsinainen Röntyskä-yhtye perustettiin juhannuksen tienoilla vuonna 1974. Paikalla oli myös naapuriseurakunnan Lempaalan naisia ja sattumoisin käymään oli tullut myös röntyskätanssien yksi elvyttäjistä, Petroskoilainen musiikinopettaja **Viola Malmi**.

Siitä se kaikki lähti!

Impi oli useimmiten yleisön

laulun kera kulkoo – ei näänny elläissää...

PERINNEPALSTA

Alkuperäisen toksovalaisen Röntyskä-yhtyeen repertoaari on ollut laaja. Etualalla ovat aina olleet röntysköiksi kutsutut pohjoisinkeriläiset katrillit. Niitä on aikoinaan tanssittu paitsi Toksovassa ja Korpiselässä myös Lempaalassa, Vuoleella ja Miikkulaisissa – siis Laatokan kaakkoiskulmassa. Näin voitaisiin olettaa, että tanssi onkin peräisin Karjalankannakselta.

Vox Populi -kuoron unohtumaton matka Inkeriin

Kuten kaikella myös virolaisen **Janne Fridolinin** johtaman Vox Populi-kuoron Inkerin-matkalla oli esilukunsa. Kuoron ja **Olga Konkovan** välille syntyi vuonna 2010 yhteys; Olga Konkova ohjasi inkerois-suomalaista **Korppi**-yhtyettä ja tarjosi yhteiskonserttia Pietarin virolaisessa Johanneksen-kirkossa. Jossain vaiheessa kuvioihin liitettiin myös Röntyskä-yhtye.

Konserttimatkan puitteissa oli määrä oppia tuntemaan seutuja ja ihmisiä, joiden perinnettä virolainen säveltäjä **Veljo Tormis** oli aikoinaan saattanut osaksi maailmankulttuuria. Näin harjoitettiin yhtä aikaa sekä kulttuurivaihtoa että -vientiä. Oli mukava ”palauttaa” osa virolaisesta tuotannosta takaisin Inkerin juurille. Samalla tavattiin pirteitä naisia, jotka olivat pitkään toimineet röntyskä-perinteen parissa. Ammattilaiskuvaaja **Peeter Brambat** tallensi filmirullalle kaikki konsertit ja esiintymiset sekä kirkoissa että hoitokodeissa.

Siitä lähtien siteet ovat vain vahvistuneet. Toksovan röntysköiset saapuivat vuonna 2012 vastavierailulle Tallinnaan, missä pidettiin yhteiskonsertti. Yleisön joukossa oli kutsuvieraana itse säveltäjä **Veljo Tormis**, joka koki iloisen jälleennäkemisen aina hyväntuulisen **Impi Myhkyrän** kanssa. Impihän oli esilaulajana jo yhtyeen alkuperäisessä kokoonpanossa. He olivat tavanneet ensi kerran 1970-luvulla ikimuistoisessa konferenssissa, jonne Röntyskä oli saanut esiintymiskutsun.

Konsertin jälkeen kaikki ymmärsivät, että kyseessä oli samanaikaisesti sekä syvälle juontavaa perinnettä että poikkikulttuurisesti puhuttelevaa maailmanmusiikkia. Se että aitoa perinnettä vietäisiin maailmalle sen alkuperiä kunnioittavassa asussa, olikin ollut Tormisen tuotannon perusajatus.

huomion keskipisteessä. Kuva: Dea Veeremäe

*Röntyskäläisten vapaa-ajan ohjelmasta vastasi Inkerinsuomalaisten Tallinnan seura ja **Lilja Raissa Keskküla**.*
Kuva :Taisto Raudalainen

Ote Toksovan Rappulan Röntyskä-ryhmän laajasta repertuaarista:

Aalistullaa	Mantsin polkka
Lantsi	Patispaani
Inkeriläinen katrilli	Raali-aali
Jaabloska	Riivattu (Viola Malmin sovitus)
Kakkunassi	Sortavalan ristikontra
Karjalan katrilli	Viipurin ruotsinkatrilli
Karjalan masurkka	Siisikka
Karjalan polkka	Soutelinpa
Aunuksen katrilli	Tuulistullaa
Uhtuan katrilli	Tuuloo, tuuloo
Viipurin katrilli	Tyylin tyttö
Kerä pyörii, lanka kierii	Ukolla ja akalla oli härkävasikka
Aunuksen kontra	Verkaa
Kruuka	Viikon viivyin Viipurissa

*Janne Fridolin on toiminut vuodesta 2006 sekakuoro Vox Populin johtajana ja vuodesta 2012 Tallinnan Musiikkiopiston poika- sekä kamarikuorojen johtajana. Lisäksi hän on aloittanut tohtorinopinnot Tallinnan Musiikkiakatemiassa. Työn sisältönä on säveltäjä Veljo Tormisin teoksiin perustuvien kuoroesityksien tuottaminen. Niiden ohjaajina toimivat teatteriohjaaja **Anne Türnpu** sekä kuoronjohtaja **Tõnu Kaljuste**.*
Kuva: Vox Populin kotisivu

Röntyskä-yhtye Vox Populin syntymäpäiväkonserteissa

Toksovan Röntyskä kävi ensivierailulla Virossa vuonna 2012, jolloin ryhmä osallistui Vox Populi -kuoron konserttiin. Siellä esitettiin Veljo Tormisin Inkerinmaan illat -kokonaisuus. Tämän vuoden lokakuussa oli Röntyskä-yhtye taas kutsuttu kunniavieraaksi esiintymään kuoron 25-vuotispäivän konserteissa.

Esiintyminen sai huikean vastaanoton. Koko Vox Populi -kuoro ja suuri osa yleisöä lauloivat kertosäkeissä mukana. Se oli todellinen menestys! Puuttui vain yhteistanssi.

Janne Fridolin mainitsi ohimennen, että hän haluaisi kokeilla kuoronsa kanssa muitakin osia Tormisin ”Unohdetut kansat” -kokonaisuudesta. Vuonna 2015 lavastettiin **Eva Kolditsin**, **Anne Türnpun** sekä **Voces Musicales** -kuoron yhteisprojektina inkeroisrunojen sykli. Kun karjala ja liivi vetoavat ihmisiin, miksei siis vastaisuudessa vepsäkin?

Toksova Röntyskä Tallinnas

Lilja Raissa Keskküla

Kui inimene on lahti kistud oma sünnimaast, kutsub see esile erilise vajaduse juurte järele. Meie, Ingerimaal sündinud soomlased, oleme saanud juba aastaid hoida sidet Ingerimaaga seltside tegevuse kaudu. Seltsides tegutsevad isetegevusrühmad, seal kohtutakse teiste seltsidega ja toimuvad iga-aastased laulu- ja tantsupeod, mis võimaldavad jätkata esivanemate kombeid ja luua ühtekuuluvustunnet. Tunneme endiselt vajadust osa võtta ühisest jaanipäevast Ingerimaal. Veidi harvemad on aga Ingeri rahvuskaaslaste käigud meie juurde. Haruldaselt meeldivaks erandiks oli Toksova Röntyskä tantsurühma külaskäik. Selle ehedat ingerisoome laulu- ja tantsukultuuri viljeleva rühma ringreis tõi palju rõõmu nii vastuvõtjaile kui külalistele endile.

Noortekoor Vox Populi ja Röntyskä koostööprojekt

Röntyskä Eesti-sõidu põhjuseks oli noortekoori Vox Populi 10. tegevusaasta tähistamine. Koostöö kahe loomingulise kollektiivi vahel algas 2012. aastal, mil toimusid ka esimesed ühisesinemised Ingeris ja Eestis. Nõnda oli enesestmõistetav, et Röntyskäl oli oma roll ka juubelikontserdi kavas.

Tallinna Kultuurikatla täissaalile esitatud innovaatilises kontsertlavastus oli südantsoojendav. Röntyskä suutis manada esile selle kauge aja, mil elati veel üheskoos omal maal oma kommete järgi. Esituse lõpus oli lavastatud lahkumishetk, kus Röntyskä lahkub võimsa koorilaulu saatel ja sellele järgneb rongirataste ragin ning vedurivile. See pidi koosolijatele meenutama ingerisoomlaste küüditamist loomavagunites Soomest Venemaale. Lubatud kojujõudmise asemel kihutas rong läbi Ingerimaa, lõpp-peatuseks südatalvine Venemaa, meie perel Valdai oblasti Neljuška küla. Seda rääkis minule ema, sest ise olin selle reisi ajal alles 3-aastane. Kuuldes kontserdil rongirataste häält, mida saatis vedurivile ning nähes 70 laulja käes vilkuvaid tulesid ja seinale projitseeritud Ingeri memmede-taatide fotosid, ei suutnud ma pisaraid hoida. Sosistasin kõrvalistuvale lapselapsele: „See kujutab meie reisi Venemaale." Nii jõudis lavastuse mõte tallegi pärale. Ühtlasi oli see noortekoor Vox Populi tänu Röntyskäle viljaka koostöö eest.

Kohtumine Kataja tantsijatega

Väga südamlik oli ka Toksova Röntyskä kohtumine Tallinna tantsurühma Kataja liikmetega vahetult enne ärasõitu. Kataja tantsijad said kasulikku tantsuõppust ja kuulasid Ingerimaa tantsulaule Röntyskä esituses. Külalised omakorda jäid väga rahule esinemisterohke reisiga Eestisse ning nautisid sooja vastuvõttu nii Narvas kui Tallinnas.

KIRJAKULMA

Arvo Ihon elämäkerta "Karu südamega mees" (Tänapäev, 2016; 351 s.)

Annika Koppelin laatimassa elämäkertateoksessa esitetään muun muassa tunnetun virolaisen elokuvaohjaajan isän tarina sekä kerrotaan, mitä Arvo sai kasvatuksen myötä mukaan lapsuudenkotoa. Tämä selittää useamman asian hänen elämässään ja tulevassa tuotannossaan.

Teoksen alkuosassa valotetaan lyhyesti myös 1930-1950-lukujen poliittista historiaa, siitä juontuneita inkerinsuomalaisten pelkoja ja uhmamieltä.

kuva: Postimees

Kokoelmateos "Isade õnnistus" (Johannes Esto Ühing, 2015; 286 s.)

Muistelmakokoelman kautta aukeaa ovi kiehtovaan maailmaan. Perheenjäsenet kertovat Viron evankelis-luterilaisen kirkon pastoreiden elämästä läpi hankalien neuvostovuosikymmenten.

Inkerinsuomalaisille kertovat paljon **Eduard Salumäen**, **Harri Haamerin** ja etenkin **Paul Friedrich Saaren** nimet.

Paul Saar kävi inkerinsuomalaisessa Petroskoin seurakunnassa jo kauan ennen sen virallista tunnustamista vuonna 1982. Hän oli yksi niistä harvoista, jotka Neuvosto-Virossa pystyivät palvelemaan suomeksi ja jakamaan inkerinsuomalaisille kirkollisia sakramentteja äidinkielellään.

Kirjassa kerrotaan runsaasti myös pastoreiden uhrautuvista puolisoista, muun muassa Paul Saaren inkerinsuomalaisesta vaimosta Ninasta (o.s. Adorova).

Viron hengenmiesten elämäkertateoksen on koonnut Paul Saaren tytär **Anna Humal**.

Paul Saar saarnasi Siperian karkotuksien jälkeen vuosina 1956-1967 Varblan seurakunnassa Läänemaalla.

Andrei Kalinitchevin tutkimus "Suomalaiset venäläisessä sulatusuunissa. Rajaseudun inkerinsuomalaisten yhteisö murroksessa 1850-1900" (Turun yliopisto, 2016; 311 s.)

Väitöstutkimus luo seikkaperäisen katseen Lempaalan ja Valkeasaaren Kylänjatkon asukkaiden arkeen 1800-luvun lopussa. Tarkemmin valotetaan kahden kannakselaisryhmän – savakoiden ja äyrämöisten – elämää monikansallisessa ympäristössä (venäläiset, inkeroiset, saksalaiset, virolaiset ym.). Lisäksi tutkitaan maatalousväestön veronkantoa, zemstvo-itsehallinnon toimimista volos-

Taiteellinen totuus inkeriläisten kärsimyshistoriasta, eli myöhästynyt ”glasnost”

Suomessa populistin maineessa oleva kirjailija Jari Tervo on kirjoittanut inkeriläisten vaiheista romaanin ”Matriarkka”. Romaani vie ajatukset väistämättä siihenkin, miksi virallisen Suomen on ollut hankala käsitellä inkerinsuomalaisiin kohdistunutta väkivaltaa kansanmurhana ja tutkia tarkemmin myös Suomen osuutta – sekä hyvässä että pahassa?

Helsingin Kirjamessuilla (27.10.2016) Jari Tervo totesi haastattelija **Jukka Petäjälle**, että Suomen kamaralla vuonna 1944 oleskelleita inkeriläisiä kohtasi Neuvostoliittoon luovuttamisen jälkeen kansanmurha. YYA-kauden ”pimeänä aikana” tämä pääsi jotenkin ”unohtumaan” suomalaisilta.

Iltalehti ehti jo kiusaantuneena kommentoida, pitääkö meille suomalaisille väkisinkin löytää ”valkoisen miehen taakka”. Entä jos pitääkin?

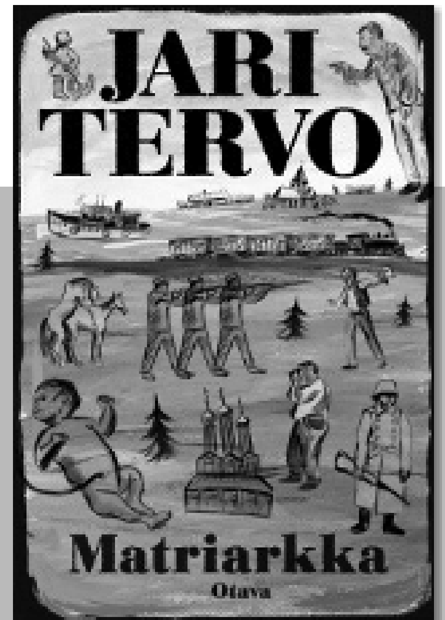
Itselläni heräsi kysymys, mikä onkaan valtion merkitys, ellei se pyri eikä pysty puolustamaan alueellaan (ja joskus lähialueillaankin) asustavia siviilejä. En väitä, että Tervokaan ymmärtäisi inkerinsuomalaisten lähihistorian vaiheita yksityiskohtia myöten, mutta se ei tarkoita, ettei syitä ja seurauksia kannattaisi välillä arvioida uudelleen.

Historiaa ”paluumuuton” taustalla

Keskustelun lähtökohtana on hyvä tietää, ettei ”paluumuuttoa” keksitty inkeriläisiä varten, vaan se oli osa jo olemassa olevaa lainsäädäntöä, joka koski maailmalta palaavia ulkosuomalaisia. Tilaisuuden tullen sitä laajennettiin ”Venäjän suomalaisiin” eli 1930-luvulla Neuvostoliittoon muuttaneiden kanadansuomalaisten, samoin inkerinsuomalaisten jälkeläisiin. Hyvä niin.

Vaikka säädetyn lain alkuperäinen konteksti oli aivan muu, sitä sovellettiin vähin muutoksin inkerinsuomalaisiin. Tapaus oli toki kaikesta tähänastisesta poikkeava; poliittisessa, sosiaalisessa, taloudellisessa, koulutuspoliittisessa että inhimillisessäkin mielessä monimut-

Jari Tervo: Matriarkka. *Otava, 2016, 448 s.*

tinhallinnon puitteissa, talonpoikien suhdetta kartanonherroihin, kaupungin markkinoiden ja sivuammattien roolia, suurperheiden vaihtumista ydinperheiksi, maaorjuuden lakkauttamista sekä oikeus- ja maareformien käynnistymistä.

Pietari oli talonpoikaiselle elämäntavalle sekä suuri mahdollisuus että uhka. Metropoli tarvitsi työvoimaa, elintarvikkeita, polttopuuta ja palveluja, mikä lisäsi ansiomahdollisuuksia. Toisaalta suurkaupungissa vaanivat taudit ja elämäntapojen rappeutuinen.

*Entinen Suomen Kansallisarkiston johtaja professori **Kari Tarkiainen** piti 28. lokakuuta akateemisen Inkeri-seuran tilaisuudessa Tampere-talolla läpivalaisevan esitelmän uudemmasta Inkeri-aiheisesta kirjallisuudesta Suomessa. Puheeksi tulivat sekä **Andrei Kalinitchevin** väitöstutkimus että **Jari Tervon** romaani Matriarkka.*

Suomalaisperäinen paikallisväestö sai 1800-luvun lopulla semstvon puitteisssa valtuudet itsehallintoon. Kylähallinto vastasi järjestyksen ylläpidosta, kansakouluista, teiden kunnossapidosta, maataloudesta ja veroista. Lain mukaan valittiin tuomarit, jotka useimmiten olivat inkerinsuomalaisia.

Lopuksi Kalinitchev ottaa suurennuslasin alle sivistyselämän: Kuinka aidoksi suomalaiseksi ortodoksi-uskoinen venäläinen ottolapsi kasvoi suomalaisessa ympäristössä? Miten suomalaisten onnistui pitää pintansa venäjänkielisen koululaitoksen puitteissa?

Eri kansallisuudet tekivät keskenään yhteistyötä, kohtasivat tehdasympäristössä ja törmäsivät kaupanteossa.

Suomalaisyhteisön vuorovaikutusverkostot ulottuivat myös Suomen puolelle, suurruhtinaskunnan raja ei ollut este kanssakäymiselle. Myös Suomen puolelta muutettiin Inkeriin kiivaaseen tahtiin.

Andrei Kalinitchev

kaisempi. Lisäksi sen taustalla löyhkäsi kansanmurha. Ja se olisi pitänyt lausua julki.

Suomen hallituksen olisi ehkä pitänyt jo tuolloin muotoilla selvätajuinen eettinen näkökanta, jotta kaikki olisivat ymmärtäneet, keitä inkerinsuomalaiset ovat ja mitä tekemistä heillä on ja ei ole Suomen kanssa. Ja miksi Suomen olisi heidät hyväksyttävä. Silloin keskustelua käytiin poliittisessa mielessä rajatusti. Virossa samoihin aikoihin kaksi presidenttiä – sekä **Arnold Rüütel** että **Toomas Hendrik Ilves**, lisäksi Tiedeakatemian jäsen **Mihkel Veiderma** – ovat olleet sitä mieltä, että luovutuksessa oli kyse kansanmurhan kriteerit täyttävästä rikoksesta. Entinen Suomen valtionarkiston johtaja **Kari Tarkiainen** on ihmetellyt, että Ruotsin on pitänyt jatkuvasti vastata tukaliin kysymyksiin Baltian pakolaisten luovutuksista Neuvostoliittoon 1940-1950-luvuilla, mutta Suomelta ei ole kukaan tosissaan penännut selkeätä kannanottoa lähes 60 000 ihmisen luovuttamisesta terrorivaltiolle. Nuoremman polven tutkija, kolumnisti **Janne Saarikivi** on yksityisessä keskustelussa sanonut, että Suomen valtion olisi 1990-luvulla kannattanut ottaa kansanryhmästä huomattavasti enemmän vastuuta. Olisivatko mainitut arviot viralliselle Suomelle sitovia?

Ei vastuun tarvitse olla taakka, se voi olla myös vapauttavaa. Lisäksi inkerinsuomalaisten jälkeläisillä on oikeus vaatia vastauksia. Kuvitellaanpa että ruotsalaiset olisivat pakkosiirtäneet muualle kolme miljoonaa suomalaista tai että kiinalaiset olisivat vieneet sijoiltaan kymmenen miljoonaa venäläistä. En mitenkään osaa kuvitella, ettei tapahtunutta yritettäisi selvittää vaikkapa sata vuotta myöhemmin. Esimerkiksi armenialaisten joukkomurha on sadankin vuoden kuluttua yhä relevantti puheenaihe.

YYA-Suomen perinnön vanavedessä kävi kuitenkin niin, ettei valtiolle jäänyt paluumuuttolakia noudattaessa paljonkaan velvoitteita huolehtia esimerkiksi inkerinsuomalaisten kulttuurisista perustarpeista – henkisistä huolehti kirkko. Valtiovalta otti vastuun vain konkreettisimmista ”maassa oleskelun” kustannuksista. Kuten entinen pankinjohtaja, presidentti Koivisto sanoi: näitäkin on ollut runsaasti. Ei kuitenkaan läheskään samassa määrin kuin olisi ollut vastaavalle määrälle pakolaisia. ”Paluumuuttajina” maahanmuuttaneiden sopeuttaminen Suomeen potentiaalisena työvoimana ja veronmaksajina tuli iman muuta kohtalaisen halvaksi. Institutionaalista tukea inkerinsuomalaisten oman identiteetin kehittämiseksi ei tullut. Identiteetti ei lujittunut, vaan päin vastoin heikkeni. Oliko se ollut lainpohjainen tavoite, sillä tulijoihin suhtauduttiin jo lain puolesta valmiiksi suomalaisina? Inkeriläiset eivät kuitenkaan olleet suomalaisia eivätkä niiksi tulleet, vaan venäläistyivät edelleen hyvää vauhtia. Tämä on valitettava paradoksi.

Kirja-arvio jatkuu sivulla 11.

MATKOILTA

Looduse Omnibussiga ümber Soome lahe

Alates 2009. aastast korraldavad Fenno-Ugria Asutus ja Looduse Omnibuss ühisreise soome-ugri rahvaste juurde. Seekordne reis toimus 17.-23. augustil ümber Soome lahe, mille ääres läänemeresoome keeli kõnelevad soomeugrilased elavadki. ***Inkeri****-lehe lugejatele on põhjust jutustada reisielamustest Karjala maakitsusel ja Ingerimaal.*

Viiburi linna ja kindlusega tutvusime ajaloolasest giidi **Valentin Beloussovi** juhtimisel 18. augustil. Linna on esmakordselt mainitud 1293 ja selle asutajaks peetakse väepealik Thorkill Knutssoni, kellele on linnas püstitatud palju poleemikat tekitanud mälestusmärk. Enne paiknes siin muinaskarjala kaubakoht, millele viitavad mitmed leiud vanimast arheoloogilisest kihistusest. Selle kaubakoha pärast murdsidki Rootsi kuningad ja Novgorodi vürstid piike juba 11. sajandist. Heitluses jäi lõpuks peale Rootsi, kelle käes linn püsis kuni 1710. aastani.

Viiburi sai linnaõigused 1403, mil elanike enamiku moodustasid juba alamsaksa päritolu kaubasaksad, sest sellal hoiti tihedaid suhteid Ojamaa kaubalinna Visby ja Tallinnaga. Need hansalinnad olid Viiburi partneriteks, hiljem aga konkurentideks. Paljud kaupmehed tulid siia Tallinnast, kust võeti eeskuju ka linna kaitsemüüriga ümbritsemisel. Ainus siiani säilinud keskaegne ehitis Ümartorn (*Pyöreätorni*) meenutabki väga Paksu Margareetat. Eestist tarniti ehitusmaterjalina isegi paekivi.

Kesk- ja Rootsi-aegne Viiburi hävitati Rootsi-Vene sõdade ajal, kui Peeter Esimene laskis ta maatasa pommitada. Keskaega pole enam maa peal näha, v. a võimas kindlus. Selle väljapaistvaim osa on Põhjala ristimiskuninga Püha Olavi järgi nime saanud torn. Praegu paikneb kindluses muuseum, kus saab korraliku ülevaate piirkonna ajaloost. Ekspositsioon on vimasel ajal tublisti täienenud ka Rootsi aja osas.

Inglise stiilis loodusspark **Monrepo** (e.k. minu puhkepaik) on olnud Viiburi olulisemaid ajaviitepaiku. Siin oli giidiks **Svetlana Estafjeva**. Pargiga seonduvad paljud ballaadid, mida on lauldud ka ingerisoomlaste seas. Park kuulus algselt Viiburi lossiülemale Pjotr Stupšinile, 1782. aastast aga Würtenbergi printsile Friedrich Wilhelmile. Järgmine omanik oli printsi õde Maria Fjodorovna, keiser Paul Esimese abikaasa, kes pärandas 1788. aastal pargi oma poja ja hilisema keisri Aleksander Esimese koduõpetajale Ludwig Heinrich von Nicolayle. Keisri palvel aadeldatud von Nicolay eestvedamisel sündis Euroopa suurimaid romantismi-ideedest kantud park, kuhu rajati sillakesi, purskkaeve, pargimaju ja salapäraseid grotte. Möödunud sajandil on siia skulptor Johannes Takase poolt modelleeritud koguni Väinamöise kuju, mille asemel algselt asetses von Nicolay perekonna kaitsepühak Nikolaos. Pargi keskne sümbol on Ludwigsteini pseudovaremetes kalmistusaar, kuhu on maetud von Nicolay suguvõsa liikmeid.

Ruotsalainen Viipurin pienoismalli Olavin tornissa. Viipurin murskasi vuonna 1700 Pietari Suuri, kuten vuonna 1944 suomalaisen Viipurin hävitti Stalin. Rakentaminen on sen sijaan ollut vaivalloista... Kuva: Eike Riis

Terijoki. Nagu kogu rannikuala, oli ka Terijoki Peterburi eliidi suvituspiirkonnaks. Soome suurvürstiriigi liberaalsemad seadused võimaldasid siin vabalt tegutseda ka poliitilisel opositsioonil. Mõni harv villa on veelgi säilinud, suurem jagu aga omal ajal Soome poole veetud või ka maha põletatud. Aastail 1940-1948 tegutses Terijoel nukuvalitsus Soome pagulaskommunisti, *punikki* Otto Ville Kuusise (tegelikult Molotovi) juhtimisel. Kuokkalas (Repino) külastasime Vene maalikunsti suure klassiku Ilja Repini (1844-1930) puuvillat, kus kunstnik elas pärast 1917. aasta riigipööret, viimased 6 aastat juba Soome Vabariigi territooriumil. Siia on ta ka maetud.

Kroonlinnas, Venemaa esimeses sõjasadamas tegi seltskonnale ekskursiooni Peterburi Eestlaste Seltsi esinaine **Viiu Fjodorova**. Käisime kaemas tahvlit, mis teatab, et aastail 1873-1886 elas sellel kohal Lydia Koidula. Rahvuspoetessi surmast möödus tänavu 140 ja ümbermatmisest Metsakalmistule 70 aastat. Imetlesime ka hiljuti restaureeritud suursugust Merekirikut, kus taastatud marmorplaadid mälestavad kõikidel aegadel kõikides merelahingutes hukkunud tuhandeid sõjalaevu ja madruseid. Tegu on niisiis puhtpoliitilise memoriaaliga.

Järgnevalt külastasime **Puškini** (Rootsi-aegne Saari; hilisem Detskoe või Tsarskoe Selo) ingerisoome kogudust. Sellest kirikust sai alguse Ingeri Kiriku taassünd 1970-ndate aastate lõpul. Kiriku ajalugu valgustas pastor **Fjodor Tulinin**, kes on Keltto vaimulike seminari kasvandik. Kiriku vanem ajalugu seondub Katariina Suure poolt maale kutsutud sakslastest põlluharijate ning ka õukonna-aadliga. Tsaar Nikolai Esimene lasi Detskoe Selo saksa lütseumi rektori Engelhardti palvel 1868. aastal rajada suurejoonelise uusgootikat esindava jumalakoja. Pühakojas on tegutsenud nii saksa, läti kui eesti kogudused, 1930-ndatel lühiajaliselt koguni õigeusukogudus. 1976. aastast lubasid võimud siia rajada esimese ametliku ingerisoomlaste koguduse Nõukogude Liidus pärast 1937. aastat. See oli soom-

lastele ja ka sakslastele nii tähtis sündmus, et teenistustele, mida pidasid EELK õpetajad Harri Mõtsnik, Tiit Salumäe ja Paul Saar, kogunes rahvast üle terve Venemaa ning jutlusi kuulati suure hardumusega ka õuel seistes. Puškini koguduse juures alustas oma vaimulikutööd ka Ingeri kiriku taassünni üks võtmetegelasi Arvo Survo. Äsja tähistas ingerisoome kogudus pidulikult oma 40. aastapäeva. Tänapäeval peetakse teenistusi valdavalt siiski vene keeles, ent luterliku liturgia kohaselt. Soome kogudus on hääbumas ja kogudusevanem **Tatjana Fjodorova** püüab leida hoonele uut kasutust kohaliku kogukonna huvides: korraldatakse orelikontserte, näitusi ja kultuurisündmusi.

Külastasime **Gattšina** (Hatsina) lossi, mida tuntakse ennekõike Paul Esimese suveresidentsina. Päikesekuningas Louis XVI õukonna barokkstiili jäljendav, hiljem uusklassitsismi kaanoneid järgiv palee on teinud hiljaaegu läbi uuenduskuuri. See 600 ruumiga suvepalee kuulus algselt Katariina Suure soosikule krahv Orlovile, pärast viimase surma läks loss tulevasele imperaatorile Paul Esimesele. Aga alles Aleksander Kolmas tegi terrorismihirmus sellest oma pearesidentsi. Õigupoolest leidub siin võrdlemisi vähe algupärast, kuna Nord väegrupi peakorterina tegutsenud hoonetekompleks purustati täielikult 1944. aasta ründelahingutes.

Järgnevalt suundusid retkelised Lõuna-Ingeri **Koprinasse** (ven. Kobrina) museoloogist ajaloolase **Andrei Burlakovi** juhatusel. Andrei on tegutsenud muusemijuhatajana Suidas, kus teatavasti asus admiraliteedi komandöri ja poeet Aleksander Puškini vanaisa Ivan Hannibali häärber. Pärast Hannibali mälestust jäädvustava kivipingi külastust mõisapargis, suundusime vaatama poeedi hoidjamemme Arina väidetavalt kahesaja aasta vanust tarekesest. Seejärel sõitsime mööda *njanjale* ja poeedile hiljuti rajatud meeleolukast ausambast. Andrei, kes ise põline suidalane, on uurinud paikkonna ajalugu ka ingerisoomlaste vaatenurgast. Küsimusele, kas Puškini amm Arina Rodionovna oli siis isur või ingerisoomlane, vastas ta veendunult, et luterlasest soomlane. Lõpuks sooritasime matka Laugajõkke suubuva Oredeži ja selle lisajõe Suida kallastel, kus paljanduvad muljetavaldavalt punakad liivakivikaljud.

Looduskauneid paiku leidub siinkandis rohkelt, mis on meelitanud läbi aegade suvitajaid metropolist. Näiteks Siiverskaja asula elanike arv kasvab suveperioodil kümnekordseks. Siinkandis on kunagi omanud suvemõisa ka maailmakuulus humanist ja maalikunstnik Nikolai Rörich ning Venemaa Teaduste akadeemia liige Aleksandr Spitsõn. Rörichi ja Spitsõni pikkadel ühisretkedel Oredeži äärde on pandud alus Venemaa arheoloogiale. Rörich olevat pakkunud välja läänemeresoomepäraseid seletusi paljudele siinsetele kohanimedele. Tegime põgusa külastuse ka Nabokovite kahekordse puumõisa juurde Roždestvenskoes (sm. Rosestina), kus maailmakuulus kirjanik Vladimir Nabokov veetis liblikaid kollektsioneerides oma lapsepõlvesuvesid. Viimaks sooritasime mitmekilomeetrise retke Oredeži-äärsete karstikoobaste juurde, kuhu on hiljuti rajatud õigeusu palvela. Soovijad said ammutada püha allikavett, julgemad aga teha selleks ette nähtud supelmajakeses karastava supluse.

Lõpetuseks meenutagem, kui kirev on olnud Koprina kihelkonna etniline koostis. Lisaks rahvarohketele soome küladele olid siin oredeži isurite külad, mis olnud nii soome etnograafide kui eesti filoloogide huviorbiidis. 1960-ndatel avastasid fennougristid Paul Ariste ja Arvo Laanest siit veel ühe emakeelt mäletava eidekese. Nüüdseks on see Varssavi raudtee äärne neljas-viies külas asunud kogukond lõplikult hääbunud. Koprina ja Siiverska vahel elasid hiljaaegu veel vene vanausulised, kes pärinesid samast preestritute vanapomooride lahust, kes asustavad Peipsi Eesti-poolset kallast praegugi. Kõneldes usulahkudest, ei saa mööda seigast, et Võra (sm. Vuiri) asulas elasid veel 1960-ndatel aastatel soomekeelsed „hüppajad" (sm. seuralaiset, ven. hlõstõ). Väga tiheda päeva lõpetas õhtusöök Võra postijaama kõrval asuvas trahteris.

Hingamispäeva hommik algas Ingerisoome evangeelse-luterliku kiriku **Skuoritsa** Püha Katariina kogudusekirikus. Kuulati kiriku diakooniatöö eestvedaja **Lilja Stepanova** (neiuna Hutilainen) ülevaadet kiriku ajaloost. Järgnes armulauaga jumalateenistus ja venekeelne jutlus. Kuna koguduse enamus kõneles soome keelt, oli liturgia siiski soomekeelne ning keerukate viisidega lauludki *Virsikirja*'st. Nii kaikusid kiriku võlvide all ingerisome memmede *jumaliset* ja sümboolses mõttes sai täis ring, mida alustasime Pernajast, soome Piiblikeele looja Mikael Agricola ristimiskiriku juurest. Skuoritsa on väga väärika ajalooga kogudus, kus läbi aegade teeninud Ingeri kirikuloo seisukohalt olulisi isikuid nagu Urban Hjärne (kelle poeg Thomas Hjärne on seotud ka Tartu ülikooli ja Saare-Lääne piiskopkonnaga), Ingerimaa praost Johan Groundström ning piiskop Sakari Cygnaeus. Klassitsistlik kivikirik ehitati 1839. aastal keiser Nikolai Esimese käsul asendamaks Petrova külas asunud puukirikut. Kiriku kõrvale rajati 1884. aastal esimene avalik soomekeelne raamatukogu Ingeris, siin peeti 1899. aastal esimene ingerisoome laulupidu ja 1989. aasta vastlapäeval pühitseti pärast pikka-pikka vaheaega uuesti Ingeri ristilipp.

Karismaatilise hüppajate usulahu prohvet ja liturgiliste laulude autor Mikko Soini (1839-1920) on samuti siit pärit ning maetud kohalikku kirikuaeda. Üks lahkusuliste legende jutustab, et Skuoritsa kirikut ei saavat kunagi üles ehitada, kuna selle krüptis usumehele vitsu antud. Ja ennäe, ennustus on läinudki täide, sest varemed ongi põlistatud uue projekti näol. Nimelt taastati 1936. aastal suletud ja Teise maailmasõja käigus purustatud kirik aastatuhande alguses väga huvitavas võtmes, sest väiksem jumalakoda rajati vana vare sisse. Vantaa arhitektipaar **Pekka** ja **Ulla Vesamaa** said hakkama kavandiga, kus samaaegselt pakuti välja moodne sisearhitektuuriline lahendus ja konserveeriti varemed.

Teel piirile läbisime vadjalaste põliseid asualasid ning külastasime **Kaprio** (Koporje) kindlust, mis rajati siia 13. sajandil Saksa ordu idapoolseima linnusena, ehitati edasi Novgorodi vürstiriigi kindlustusena, seejärel juba rootslaste kantsina, ning lõpuks võeti 19. sajandil uuesti kasutusele Rukaviđnikovide udellimõisana. Kindluse lagunevatelt müüridelt avanes hunnitu vaade *Orgole* ehk Vadjamaa merepoolsele osale. Aga Vaipoole külades elab veelgi vadjalaste järelpõlv, nende seas kümmekond vadja keele oskajat. *Mäči* ehk maapoolne vadja asustus on aga hääbunud sajakonna aasta eest. Kaprio lähistel meenutab vadjalaste muistset vägevust võimas Kaipala maalinn.

Taisto Raudalainen
Jaak Prozes

Jatkoa kirja-arviolle sivulta 8.

Mistä Suomi olisi halutessaan voinut olla vastuussa?

Tervon romaani käynnistyy Länsi-Inkerin kalastajakylästä Laukaanjoen rannalta vuodesta 1920, kun romaanin pääsankari Aamu näkee päivänvalon keskellä Venäjän vinhaa kansalaissotaa. Tervo kiteyttää: ”miehet läksivät valkoisten riveihin vaimojen jäädessään kotiin vatsaansa kasvattamaan”. Simpukan kylän nimikin kuvastaa mielestäni tilannetta, johon sen asukkaat pakotettiin. He olivat kuin nilviäisiä, pikkumatoja, joista elämänmahlat nitistettiin säälittä. Jäi vain näyteikkuna ja lavasteet ilmiantajineen – simpukankuori.

Pohjois- ja Länsi-Inkerin silloisilla yhteenotoilla oli selviä itsemääräämiseen tähtäävän taistelun tunnuksia. Valitettavasti Suomessa ei ole koskaan tunnustettu sitä eikä ehkä edes tajuttu, että kyse ei ollut ”pienikokoisen Elfvengrenin joukkion seikkailusta”, vaan vastaavia toimia kannattivat laajat intressiryhmät kautta Venäjän. Eikä Inkerinmaalla ollut mitään haittamielistä ”nationalismin nousua”, puhumattakaan ”Suur-Suomi-haihattelusta”. Inkerinsuomalaiset toivoivat muiden Venäjän pikkuryhmien tavoin vain sitä vähintä, mikä tämän päivän vähemmistöille kuuluu itsestäänselvänä. He olivat terrorivallan pelossa aidosti huolissaan omasta turvallisuudestaan ja hupenevasta elannostaan. Monet valtuuskunnat olivat käyneet Suomessa pyytämässä apua eri tahoilta. Sitä ei koskaan virallisesti saatu. ”Heimoveljet” ja ihmiset (vuodesta 1945 jälkimmäisistä sai puhua, ensiksi mainituista ei sanaakaan!) jätettiin Suomen valtion taholta heitteille. Näin toistamiseen vastaisuudessakin.

Suomen hallitus oli punapropagandaan uskoen liittänyt inkerinsuomalaisten kulttuuriautonomian pykälän Tarton rauhansopimukseen. Vaatimus kirjattiin vuoden 1920 Tarton rauhansopimuksen pöytäkirjoihin, ja itse allekirjoitustilaisuudessa neuvostovaltuuskunnan esimies luki julistuksen ääneen. Venäjä toimikin näin vain hetkellisessä heikkoudentilassaan. Bolsevistivaltio keinotteli pikkuryhmien luottamuksella lupaillen heille kaikenlaista katteetonta. Kyseessähän oli monikansallinen valtio ja tällä tavoin toimien hankittiin tukea pikkuryhmiltä. Aluksi hentojen kansallisten sivistyneistöjen annettiin muotoutua ja sitten raa'alla tavalla nujerrettiin ne.

Suomessa ei myöskään ajateltu, kuinka sopimusta pystyttäisiin valvomaan. Venäjän terrorivaltaan ei olisi sietänyt uskoa hetkeäkään. Neuvostohallitukselle kulttuuriautonomian sopimuspykälä oli hetken päästä vain riittävä veruke kostotoimien käynnistämiseksi. Suomalaisia voisi siis syyttää etenkin siitä, että he ylipäätään luottivat bolsevikkien kataliin julistuksiin. Valitettavasti aikansa Bäckmanit ja tuhannet Suomesta paenneet punikit osoittivat niissä vaiheissa neuvostovallalle huomattavan tukensa. He osallistuivat aktiivisesti inkerinsuomalaisten paikallishallintojen bolsevisointiin tukahduttaen vähäisetkin toiveet itsemääräämisestä. Kyläneuvostot ja kansalliset piirit olivat täydellisesti heidän varmassa otteessaan. Sen seuraukset mitattiin ihmisuhrein. Noin 15 000 ihmistä siirrettiin heti NEP-kauden loputtua Kuolan niemimaalle. Vuoteen 1940 mennessä pakkosiirrettyjen ja teloitettujen määrä oli noussut runsaaseen 50 000:een.

Länsi olisi toiminut vastuullisemmin, jos se olisi aikanaan antanut avointa rahallista ja sotilaallista tukea Venäjän lailliselle hallitukselle ja voimille, jotka puolustivat Venäjällä konsensukseen perustuvaa demokratiaa, porvarillisliberaalista parlamentarismia. Neuvostovalta oli silloin vielä nujerrettavissa. Mutta bolsevismin ultranationalistisen ja imperialistisen sekasikiön pönkittäminen oli hyödyllistä useille poliittisille tahoille Euroopassa. Siinä se. Suoranaista tukea ei siis taistelulle bolsevismia vastaan annettu. Britit saivat kyllä tukikohtansa Koiviston saaristosta, ja virolaiset hyötyivätkin siitä suunnattomasti.

Suomi tunnusti siis Tarton rauhansopimuksen myötä taannoistenkin kriteerien mukaisesti terrorivallan. Siitä ei kärsinyt vain Inkerinmaan monikansallinen väestö, vaan myös Venäjän suomalaisugrilaiset, Ukrainan asukkaat ja monet muut. Se merkitsi miljoonia ihmisuhreja. Venäjä rankaisi tylysti kaikkia. Nykyään ollaan kasvotusten hyvin samanlaisten ongelmien edessä, mutta ollaanko historiasta viisastuttu?

Viihteellisyyttä, maagista realismia ja arkipäivää

Jari Tervon *Matriarkkaan* voi suhtautua vakavasisältöisenä kohtalondraamanam mutta myös hullunkurisena viihderomaanina. Tervon kerronta suuremmasta osasta tapahtumia vaikuttaa koomisen hilpeähköltä tuottaen kummaa vieraantuneisuutta. Helsingin Kirjamessujen haastattelija vertasi hänen tyyliään **G. C. Márqueze'in** maagiseen realismiin. Kieltämättä tämä on inhimillisen tajunnan kuvaamisena tehokkaampaa kuin mitä saa aikaan yltäkylläinen tunteilu tai realistinen kerronta. Mielleyhtymät ovat lähempänä totuutta kuin tapahtumien esittäminen visusti järjestettynä. Tervo osoittaa, että vaikka todellisuus olisi kuinka sietämätön, epäpyhä, likainen ja pahalta löyhkäävä, se sovitetaan sujuvasti inhimillisen ymmärryksen piiriin. Ja kirjailijana hän tajuaa, että tunteminen ja tietäminen ovat aina eri asioita. Ensiksi mainittu kouraisee syvältä, jälkimmäistä saattaa olankohautus.

Tapahtumat, jotka ovat jälkikäteen katsottuina poikkeuksellisia, eivät aina olleet sitä arkea eläville. Totunnainen ja ennennäkemätön kietoutuvat kokemuksessa. Kolhoosiin pakottaminen tapahtui ikään kuin vaivihkaa: aluksi mairiteltiin kaurasäkillä ja sitten laitettiin valjaisiin. Vallankäytön tasolla se oli tarkkaan laskelmoitua petosta, mutta sen kokeneille vielä tuhdimpaa ja rasvaisempaa. Tylyimpäänkin arkeen kuului huumori ja kaikki sen alalajit. Ilman niitä ei voinut selvitä. Joka ei heittäytynyt vitsailuun, lannistui ja poistettiin näyttämöltä.

Kirjassa tarjotaan kuivina luetteloina 1920-luvun arvotavaran ja viljan takavarikoinnit, perättömät syytteet sabotoinneista ja vakoilusta, Levasovon joukkohautoihin kuopattujen arkiset ammatit (mistä kaikesta heitä oli syytettykään?), sotien aikana riehuneet taudit ja epidemiat, joihin menehtyivät enimmäkseen alaikäiset ja vanhukset, Suomeen adoptoitujen, jo kotiutuneiden orpolasten noutaminen Stalinin auringon alle (mihin heitä siellä tarvittiin?) sekä useiden inkeriläisen nääntyminen Leningradin saartoon. Tervo osoittaa hyvän historiantuntemuksensa höystet-

tynä ”poikkeuksellisten” tapahtumahetkien koruttomalla arkisuudella.

Rakkaus voittaa ylivoimaiset esteet

Tervo antaa kaikkien mahdollisten vastakohtaisten maailmankappaleiden kohdata romaanissaan. Tämä on sitä Inkeriä, jonka itsekin parhaiten tunnen. Siellä kohtaavat eri uskontokunnat, kristilliset dogmit ja kansanusko, vastakkaiset poliittiset mielipiteet, kirkko ja sauna, taivaallinen ja maallinen. Siellä esiintyvät rinnakkain rukoukset ja loitsut, kommunismi ja kristinusko, periksiantamattoman lahkolaisuuden ja kaiken maailman ”perseennuolijoiden” totuudet. Siellä missä eri maailmat törmäävät, on valmiutta monikielisyyteen ja -mielisyyteen, myös ymmärtäväisyyteen.

Näiden yhteentörmäävien maailmojen keskellä kulkee kahden rakastavaisen, Aamun ja Ilmarin huikea tarina läpi kärsimysten, absurdin, kylmyyden ja kuoleman. Monikerroksisessa romaanissa voi eritellä kolmea ulottuvuutta: 1) yksilöllinen kipu ja kuolema ihmisyyden mittana; 2) etäinen ja edesvastuuton valtiovalta, joka pyrkii määräämään jokaisen kohtalon apunaan väkivaltaa imartelevat paikalliset; 3) kaikesta piittaamaton luonto – ylväs ja jylhä yksinvaltias. Padon murtuminen Jenisseillä on kiehtovaa luettavaa. Se heittelee ihmisparkoja armotta vääjäämättömän kohtalon lailla. Inkerinsuomalaiset rakastavaiset, jotka ovat eläneet jo useita maailmaloppuja, jäävät siinä oikeassakin vedenpaisumuksessa henkiin. Kuvaus on maailmansyntymyyttien veroinen. Voittaako rakkaus? Kyllä, sillä tämän uudestisyntymisen myötä alkaa kotimatka.

Lukukokemustani hieman hankaloitti, että olen tuntenut henkilökohtaisesti Tynnit, Pylsyt, Jänikset, Styffit ja Nuijat ym. Olen tuntenut mitä ilmeisimmin montakin Aamua ja Ilmaria – toiset paiskoi neuvostovalta Keski-Aasian aroille ja toiset erotti toinen maailmansota moneksi kymmeneksi vuodeksi. Rakkaus jäi – aivan kuten Tervon romaanissa.

Olen kuullut kerrottuna ainakin viitisen samanveroista ”romaania” aitoon inkerinsuomalaiseen tyyliin. Tervon teoksesta ei sitä vaikeasti määriteltävää ”inkeriläisyyttä” kannata etsiä. Eikä hän sitä koskaan voi saavuttaa. Sen sijaan hän on antanut oman suorasukaisen pohjalais-luonteensa tulla julki. Teoshan on omistettu Alpo-isälleen.

Rosonanjoen rantamilla, 1.

Viron vapaussodan loputtua Tarton rauhan solmimisen jälkeen Viron rajojen sisäpuolelle jäi Narvajoen ja Laukaan väliin, Rosonanjoen rantamille pieni maa-alue, jota alettiin kutsua Viron Inkeriksi. Vuosina 1920-1940 totalitaarisen Neuvostoliiton rajan tuntumassa sai vapaasti kukoistaa suomalainen kulttuuri, julkaistiin suomenkielistä sanomalehteä, toimivat suomenkieliset kerhot ja yhdistykset.

Suomalaisessa historiankirjoituksessa Viron eli Eestin Inkeriä asustivat Kallivieren seurakuntaan kuuluneet suomalaiset luterilaiset ja pääosin ortodoksiseurakuntaan kuuluneet inkeroiset. Sanomalehti ”Sanasepän” vuonna 1935 julkaiseman tilaston mukaan Eestin Inkerissä asui virallisesti 920 inkeroista (49 %), 594 suomalaista (31,6 %), 216 venäläistä (11,5 %), 137 virolaisia (7,2 %) ja 14 vatjalaista. Yhteensä viidessätoista kylässä oli 1 881 asukasta.

Kokonaan suomalaisia kyliä olivat Kallivieri, Kullankylä, Hanikke ja Uusi-Ropsu. Suomalaisia asui myös Uusi-Arsiassa ja Räkälässä ja muutama Vanakylässä. Läpeensä inkeroinen oli Venekylä (Venkul).

Venäläiset asuivat suurelta osin keskitetysti Korostelissa (Karstala). Kallivieressä oli kuusiluokkainen koulu, oppikielinä suomi ja viro. Kokonaan suomenkielinen oli neliluokkainen koulu Kullankylässä.

Ennen vallankumousta ja jonkin aikaa Tarton rauhan jälkeen, kunnes rajat sulkeutuivat lopullisesti, seurakunta käytti luterilaista Narvusin (Kosemkinan) kirkkoa Laukaanjoen varrella. Sen jälkeen muodostettiin Kallivieren seurakunta, josta tuli Narvan suomalais-ruotsalaisen Pyhän Mikaelin kirkon kappeliseurakunta. 200-paikkainen puinen kirkko pyhitettiin lokakuussa 1930.

Vuonna 1923 perustettiin tunnetun virolaisen lehtimiehen ja yhteiskuntavaikuttajan Samuel Sommerin aloitteesta Viron Inkerin Sivistysseura, joka järjesti kesällä 1924 ensimmäiset laulujuhlat.

Kansalaisliikkeen synty

Kokonaan erilaisen jäljen asukkaiden muistoihin jätti Viron Inkerin Seura, jonka perusti vuonna 1926 nuori **Leander Reijo**. Reijo palveli vuosina 1924-1926 Viron armeijassa. Hän oli vuotta aikaisemmin valmistunut Kanneljärven kansanopistosta. Valtioiden välinen raja kulki Kullankylän läpi ja niin ollen jakoi Reijon perheen kahtia. Hänen isänsä sekä kaksi siskoaan asuivat Viron puolella, mutta äiti, sisar ja kaksi veljeä Neuvostoliitossa.

Energinen Leander osasi kerätä ympärilleen samanhenkisiä asukkaita, erityisesti nuoria. Vuonna 1927 hän liittyi Viron suojeluskuntaan (Kaitseliit), ja jo vuonna 1930 hänestä tuli Kallivieren ja Kullankylän paikallisosaston komentaja. Ulkomuodoltaan Leander oli pitkäkasvuinen ja kasvonpiirteiltään ”ylhäisen hienostunut”, minkä vuoksi häntä ruvettiin kutsumaan Inkerin kuninkaaksi. Hänen kotitalonsa salossa, jolta oli rajalle vain 200 metriä, liehui aina Inkerin lippu ja siellä pidettiin alituiseen kokouksia ja kuoroharjoituksia. Vuonna 1927 sinne perustettiin jopa oma suomenkielinen kirjasto, jonne saatiin 558 kirjaa suoraan Suomesta.

Paikallisen Viron Inkerin Seuran yhteyteen perustettiin Hanikkeen kylässä maatalouskerho, joka järjesti muun muassa kokkauskursseja. Muita yhdistyksiä olivat nuorisokerho, naisten yhdistys, raittiusyhdistys Nouseva Inkeri ja sekakuoro.

Leander Reijo aikoi muuttaa Kallivieren koulun kokonaan suomenkieliseksi. Pitää kuitenkin ymmärtää, että Viron Inkerissä, jossa suomenkieliset olivat vähemmistönä, tämä aie ei ollut yhtä itsestäänselvä kuin esimerkiksi Pohjois- tai Keski-Inkerissä. Ajateltiin, että venäjän kielikin ”on tarpeen” ja että paikallinen suomalaismurre oli kaukana kirjakielestä. Suomalaisliikkeen aktiivin oli tehtävä asian puolesta kovasti työtä.

Vuonna 1931 Viron tasavallan päämies **Konstatin Päts** vieraili Narva-Joensuussa. Leander Reijo toi inkerinsuomalaisilta terveisiä ja Kullankylän kuoro esitti kansanlaulun, johon oli liitetty kertosäe ”Tere, härra Riigivanem” – Terve, herra Valtionhoitaja!

Andrei Pykkönen

4.10. järjesti Tallinnan inkerinsuomalaisten seura seurakuntahuoneistossa (Pärnu mnt. 8) Inkeri-päivän merkeissä tapaamisen elokuvaohjaaja **Arvo Ihon** kanssa.

Arvo kertoi työstään elokuvien parissa. Yhdessä katsottiin hänen dokumenttinsa "Juhannus Inkerissä" (1991). Taisto Raudalainen kertoi Inkeri-päivän taustoista ja haastatteli Arvo Ihoa.

Etäinen vieras Ruslan Salinder nenetsien yhtyeestä Vej Sej – Tunturin Henki.

15.10. Hõimupäeval toimus Paide Vallitornis Järvamaa Ingerisoome Seltsi üritus Viljandi ja Tartu Ingerisoomlaste seltside osalusel.

Üllatuskülalisena oli kaugelt Jamali-Neenetsi ringkonnast saabunud neenets **Ruslan Salinder**, kes on rahvakunstiansambli *Sej Vej* – Tundra Vaim – liige.

Piduõhtu juhatas sisse seltsi esinaine **Herta Preema**, kes andis esinemisjärje üle külalistele.

Taisto Raudalainen tutvustas lühidalt soomeugri hõimuliikumise ja Hõimupäevade ajalugu Eestis. Seejärel kuulati neenetsi rahvamuusikat, esinesid Viljandi Ingerisoomlaste Seltsi ja Järvamaa Ingerisoomlaste Seltsi rahvatantsurühmad ning Tartu ingerisoomlaste segakoor Kiuru.

1.11. kertoi Suomen Kansallisarkiston työstä ja inkeriläisaineistojen hausta arkiston pitkäaikainen työntekijä **Mare Raudalainen.**

TAPAHTUMAKALENTERI

2.11. Henkienpäivänä (Pyhäinmestinä) Viron vähemmistökansallisuuksien edustajat kokoontuivat Eesti Folkloorinõukogu'n järjestämään rukouspäivään, missä kaikki muistelivat edesmenneitä esivanhempiaan sekä esittivät muistajaisiin löyttyvää tapakulttuuria. Inkerinsuomalaiset yhtyivät marien, ersalaisten, mokšalaisten ym. kansallisuuksien muistajaisrituaaleihin ja rukoushetkiin.

5.11. tähistas Ida-Viru ingerisoomlaste selts piduliku kontserdiga Jõhvi Raekojas oma 28. aastapäeva. Samal päeval 28 aastat tagasi kogunes asutamiskoosolekule üle 800 ingerisoomlase, nüüd aga vaid 80. Osavõtjate pea kümnekordne kahanemine Ida-Virumaal on kurb tõsiasi, mis kõneleb iseenda eest. Samas on seltsi keskmine vanus kindlasti alla keskmise.
– Elame veel!

21.11. kl 16.00 – Kataja ja Kanerva esinesid Keila uues Sotsiaalkeskuses

Jõhvin seura 28-vuotispäivänä yhä elinvoimainen – joukossamme on paljon nuoria.

25.11. klo 17.00 luennoi **Jyrki Paaskoski** (FT, Helsingin yliopiston dosentti) Viron akateemisessa Inkeri-seurassa (Veski 35, 1. krs) Inkerinmaan evankelis-luterilaisten suomenkielisten seurakuntien historiasta 1700-luvulla.

Ajanjaksolle osuivat Suuren Pohjansodan tuhot, Pietarin kaupungin perustaminen sekä suomalaisseurakuntien hidas elpyminen, lopuksi seurakuntien vahvistuminen, kirkkojen rakentaminen sekä lukutaidon edistyminen. Taustatyö seurakuntien 1800-luvun kukoistukselle oli näin luotu.

Yhdessä prof. **Jouko Sihvon** kanssa J. Paaskoski on toimittanut perusteellisen kirkkohistorian teoksen "Inkerin kirkon neljä vuosisataa. Kansa, kulttuuri, identiteetti" (SKS, 2015, 375 s.).

Paiden seura nauttii parvella vieraiden esityksistä.

Viljandin tanssijat pienessä piirissä.

3.12. klo 15.00 Suomen itsenäisyyspäivän jumalanpalvelus Haapsalun Tuomiokirkossa.

9.12. Akadeemilise Ingerimaa seltsi koosolekul kl. 17.00 (Veski t. 35, 3. korruse seminariruumis) esineb **Mari Pukkonen** ettekandega "Ingerisoomlane Taisto Praks Kagu-Eesti metsavendade hulgas." Gattšina lähistelt Vohhanovskoje külanõukogust (Ingeri kirikukihelkonna järgi Skuoritsa) Lusikkala külast pärit Taisto Praks sattus läbi sõjaaegse Soome (Uusimaa lään, Nummi vald, Järvenpää k.) ja sõjajärgse Venemaa (Novgorodi obl., Krestetski raj., Mokõi-Ostrovi k.) viimaks Võromaale Misso valda. Seal liitus ta metsavendade vastupanuliikumisega, kuuludes Soome Volli hüüdnime all Pilve salka kuni ta veerandsajandiks Venemaa kaugpõhja Vorkuta vangilaagrisse saadeti. Ettekande ilmestamiseks on koostatud terve hulga selgitavaid kaarte.

10.12. klo 12.00 viettää Tallinnan seuraväki Pikkujoulujuhlaansa osoitteessa Ehitajate tee 82.

11.12. alk. klo 14.00 viettää Järvamaan inkerinsuomalaisten seura Pikkujoulujuhliaan Karl Robert Jakobsonin museotilalla Kurgjalla. Tupa on koristeltu joulun merkeissä, *liuvvutellaan* joulureellä ja tarjotaan jouluruokia.

16.12. klo 16.00 viettää Haapsalun seura Pikkujoulujuhlaansa Haapsalun lastenkirjaston rakennuksessa.

18.12. klo 12.00 viettää Itä-Virun seuraväki seuratalollaan perinteistä Pikkujoulujuhlaansa.

18.12. Tarton inkerinsuomalaisten seura viettää Pikkujoulujuhlia seuran tiloissa Veski k. 35.

21.12. klo 14.00 esiintyvät yhtyeet Kanerva ja Kataja Haaberstin Sosiaalikeskuksessa Õismäe k. 24.

18.11. täyttyi 111 vuotta Pentti Kaiteran syntymästä!

Pentti Kaitera (1905–1985) oli hydrologian professori ja insinöörirmajuri, Oulun yliopiston perustaja ja ensimmäinen rehtori, yhteiskunnallinen vaikuttaja, elämänkatsomukseltaan vakaumuksellinen kristitty. Presidentti **Risto Ryti** määräsi 1. joulukuuta 1942 Teknillisen yliopiston professorin Pentti Kaiteran inkerinsuomalaisten pelastusoperaation ylijohtajaksi. Tehtävä ei ollut helppo, sillä sen täytäntöön paneminen oli sodan pauhatessa aloitettava täysin tyhjästä.

Juuri siinä Kaitera oli omassa elementissään. Hän oli todistanut pätevyytensä Mannerheimin linjan Laatokan ja Päijänteen vesistöosuuksien suunnittelussa, talvisodan pakolaissiirtojen sekä jatkosodan evakuointioperaatioiden järjestelyssä.

Kaitera oli sekä talvisodan aikaisten siviililiikkeiden että vuoden 1942 Suomen Suurtalkoiden johtaja. Hän kehitti sekä sotaorpojen että -leskien elinoloja.

Inkerinsuomalaisten evakuointioperaatiossa Kaiteralla oli ennen kaikkea tiedemiehen rooli. Hän aloitti kartoittamalla tarkkaan siirtotoimien kustannukset sekä paikkakunnat, joihin pakolaisleirejä perustettaisiin ja siirtoväkeä sijoitettaisiin. Hän arvioi siirtotoimien aikataulua ja mahdollisia haittatekijöitä. Hän piti evakuointitoimien vapaaehtoisuutta erittäin tärkeänä. Kun Suomi Valvontakomission painostamana aloitti inkerinsuomalaisten palautukset, Kaitera erosi vastalauseena tehtävästään heti.

1970-luvulla Pentti Kaitera lähti Afrikkaan ratkaistakseen kehitysmaa-avun puitteissa juomavesiongelmia Keniassa.

Järvamaan seuran jäsen **Emmi Juonolainen** (o.s.), joka asuu Säreveressä, kirjoitti onnistuneiden Heimo-iltamien jälkeen seuraavat säkeet:

Kons Vallimäel kokoontuut
parvehe Viljandin tanssijat
ja Tarton lauluväk´ rientää -
voi riemua sentään!

Inkerin rahvas,
ääni raikuen anna,
et enää murhetta kanna!

Kuuliit nenetsit etähält
poropaimenin poikii -
heistäki näyttis se oikein!

Kaks pikkuruist virpoo
suomalaisest puust,
on pienet mein joukot -
a ystävyys suur!

Mie kovast korotin,
syä'mestäin huusin
olin onnea, rattoa täyn!

Iloiten-riemuten
yhdessä mielyimmö
toisimme lauluhe-soittohe

Inkerin rahvas,
ääni raikuen anna,
et enää murhetta kanna!

Suurkiitos laulusisoil ja -veikoil sekä kaikil muil ystävil!

Pentti Kaitera Spankkovan kirkontornissa vuonna 1943. Kuva: Antti Hämäläinen, Suomen Museovirasto, Antellin kokoelma

Onnea!

86
Aune Kressova 29.11.

79
Lilia Komarova 26.12.

Rattoisaa adventtiaikaa Inkeri-lehden lukijoille!

Kauneinta joulunaikaa kaikille!

Joulupuu on rakennettu,
joulu on jo ovella.
namusia ripustettu
ompi kuusen oksilla.

Kuusen pienet kynttiläiset
valaisevat kauniisti,
ympärilla lapsukaiset
laulelevat sulosti.

Kiitos, Sulle, Jeesuksemme,
Kallis Vapahtajamme,
Kun sä tulit vieraaksemme,
Paras joululahjamme.

Tullessasi toit sä valon,
Lahjat rikkaat, runsahat.
Autuuden ja anteeks`annon,
Kaikki taivaan tavarat.

Anna, Jeesus, Henkes` valoon
jälleen loistaa sieluumme,
sytytellä uskon palon,
Siunaa, Jeesus, joulumme.

Säv.suomal.kansansävelmä
San. G.O.Schöneman